

Bir Milli Emniyet Başmüfettişini Tanıtıyoruz

BUYUK YOLSUZLUKLAR

Yıl: 4 - Sayı: 109 30 Nisan 1965 125 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖN'E

Sayın Nadir Nadi'nin iki yazısından izlenimler

Sayın Nadir Nadi, Cumhuriyet'in 2 Nisan 1965 günlü sayısındaki «Biçimsel Bilim Olur mu?» başlıklı yazısında, Atatürk'ün kendi eliyle kurduğu Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi yönetimine gericilerin hâkim olduğundan yakınarak «Türkiyeyi çağdaş uygarlık düzeyine ulaştıracak bütün bilim verilerini reddeden takım öteki gruba ve o grubun varlığında Atatürk'e karşı cephe almıştır (...) Biz bunu çok daha önceleri 1949 da girişilen temizlik hareketi sırasında anlayıp ona göre davranmalı idik. O yıl Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinden uzaklaştırılan Niyazi Berkes'in geçen yıl Yön dergisinde yayımlanan İki yüz yıldan beri niçin bocalıyoruz? Başlıklı yazı serisini hatırlıyorum da şimdi içim üzülerek ürperiyor. Böylesine Atatürkçü, böylesine batılı ve uluscu bir kafayı sinesinde barındıramıyan bir bilim yuvasının bugün bu hale gelmesine şaşmamalıdır, diyorum. Eğer orada görevli Atatürkçüler vaktinde toparlanıp kendilerine bir çeki düzen veremezlerse bu gidişle Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi'ni bir ortaçağ medresesi olmaktan kim kurtaracaktır?» diyor.

Hatırlıyorum, Niyazi Berkes ve iki arkadaşı, Atatürk'ün kurduğu bu bilim yuvasından ayrılmamak için çok çaba göstermişlerdi. Çünkü onların ayrılması memleketimizde bilim özgürlüğünün yenilgisi, bilim düşmanlarının zaferi olacaktı. Üniversite kurullarında ve Danıştayda kararlar üç öğretim üyesinin lehine çıkınca, gericiler, Büyük Millet Meclisi'ne kürsüleri lâğvettirmeyi başardılar. İşte böylece, üç öğretim üyesi, kurul ve mahkeme kararlarına rağmen üniversiteden uzaklaştırıldı. Atatürk'ün kurduğu bu bilim yuvasında bilime inen bu darbeye karşılık Fakülte öğrenim üyelerinden Orhan Burian müstesna (Orhan Burian'ın o günlerde bu konuda Cumhurbaşkanına bir mektup yazdığını, Çan yayınları arasında çıkan Denemeler Eleştiriler kitabından öğreniyoruz) hiçbirinin kılı kıpırdamadı.

Niyazi Berkes ve arkadaşları bu olaylar sırasında, Fakültenin nereye doğru gittiğini, ogünün birkaç bellibaşlı bilim, siyaset adamlarını ve sanırsam birkaç gazete başyazarını ziyaret ederek anlatmışlardı. Bütün bu uğraşıları memleket ve bilim adına idi. Yoksa kendilerinin, Batının en parlak üniversitelerinde yer bulacak kadar bilgin olduklarını biliyorlardı elbette. Ne yazık ki çabaları ne üniversitelerimizde, ne politika saflarımızda, ne de gazetelerimizde gereken tepkiyi uyandırmadı.

27 Mayısla su yüzüne çıktığı söylene duran birtakım memleket sorunlarını, sayıları az da olsa bundan 20 — 25 yıl önce ele almış aydınlarımızdan biri de Niyazi Berkes'ti. Bu bir avuç aydının amacı, memleketin çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması, bu topraklar üstündeki milyonların da insan haysiyetine yakışır bir yaşama kavuşması idi. Bu sorunları, romanlarına, şiirlerine, resimlerine, makalelerine, türkülerine konu edinmişlerdi. Uygarlık, sosyal adalet istedikleri için her birinin başına gelen pişmiş tavuğun başına gelmedi. Böylece bir çeyrek yüz yıl geçti. Birinci Dünya Savaşından yenik çıkanlar uzayı fethettiler. İkinci Dünya Savaşından yenik çıkanlar, memleketlerinde taş taş üstünde kalmıyanlar yoksul ülkelere yardım edecek duruma geldiler. Bize gelince, ne o ne bu, hep o zifiri karanlığımız içinde debelendik durduk.

Memleketimizdeki bir çok değerli toplumcu aydının varlığından ancak 27 Mayıstan sonra haberdar olabildik. Ama ne yazık ki Sayın Nadir Nadi'nin işaret ettiği gibi, tutucu takım devrim kalelerini zaptetmiş. Ne gariptir ki Atatürk'ün mirası olan kuruluşlarda da at oynatıyorlar. Bazı aydınların, olup bitenler karşısında «bana dokunmayan yılan bin yaşasın.» diyen bir tutumu var. Hem aydın geçinip hem böyle davrananlara cidden yazık. «Eğer haysiyetli, Atatürkçü kişiler kendilerini toparlamazsa» Atatürk'ün mirası her kuruluş kendi varlığını reddeder hale gelecektir. Gerek bu kuruluşlarda gerek diğer yerlerde harcana gelenlerin kıymetini de, en az 16 yıl sonra bir tesadüfle mi farkedeceğiz?

★

Sayın Nadir Nadi, 4 Nisan 1965 günlü Cumhuriyet'teki «Tartışma Sanatı» başlıklı yazısında da doğru düşünceye ulaşmanın yolları üzerinde durmuş: «Tartışma metodunun ilk kuralı ise bize karşıt olan düşüncelerde de doğru yanlar bulunabileceği ihtimalini peşin olarak kabul etmektir.» diyor ve tartışma sanatının temel kuralını benimsiyen politikacıların dünyada sayıları az bir mutlu azınlık olduklarından, fikir adamı olarak saygı duyduğumuz ve umutla iş başına getirdiğimiz politikacıların da hayal kırıklığı yarattıklarından bahsederek: «Dertlerimize kaygulanmanın onlara bir çare bulmaya yetmiyeceğini biliyoruz. Kaygulandıktan sonra elimizi şakağımıza koyup düşünmemiz, düşünürken de tartışma sanatının temel şartına gönül isteği ile boyun eğmemiz gerek. Toplum sorunlarına çözüm yolu gösterenlere kızmıyacağız. Hoşlanmadığımız fikirlerini bir yana bırakıp onlara:

— Sus be! Satılmış adam!

Diye küfür etmiyeceğiz.» diyor.

İşte bütün mesele bunda. Fakat rastlamıyoruz böylesine saygıya. Bakıyorsunuz politika alanında yıldızlar parlıyor. Aman efendim şöyle zeki, böyle çalışkan, bilgisiyle parlâmento'da mat ediyor herkesi. Yahut bilmem hangı kanun tasarısını filânca hazırlamış, şöyle başarılı, böyle esaslı falân filân... Bir methiyedir gidiyor. Böyle parlak politikacılarımız sorumlu mevkilere geldikleri zaman neler kazandırabildi memlekete diye elimizi şakağımıza koyup bir düşünsek: «Toplum üzerinde yürütücü, ilerletici bir etki yapmaya güçlerinin yetmediğini» göreceğiz. Hattâ ve hattâ, bu bilgili kişilerin en ilkel kuşkular içinde karşıt fikirlere, artık halkın pabuç bırakmadığı en ilkel biçimde hücumlarda bulunduklarını hatırlayacağız.

Memleketin uygarlığı ve sosyal adalet uğruna bunca yıl özgürlüğünü, gençliğini, rahatını, istikbalini, çoluğunun çocuğunun nafakasını koymuş kişiler sosyal adaletten, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmanın yollarından bahsederlerse suç, bunlar bahsederlerse kahramanlık oluyor. El insaf!

Değer yargılarımıza yeni ölçüler bulmamız lâzım. Bu memleketin vitrinlik zekâya, defilelik bilgiye ihtiyacı yok. Tartışma sanatının kuralını bilen ve bunu bilmeyenlere öğretecek kudrette, Atatürkçü, ulusçu, batılı aydının üstüne çökertilen bu yoğun sisi dağıtacak kudrette, doğrular karşısında gerekirse partisinin de üstüne çıkabilecek bilimci, akılcı politikacıya ihtiyacımız var.

Celile Cem - Ankara

Brezilya özlemi

Duymuşunuzdur herhalde, İstanbul Sanayi Odası Amerikancadan çevrilmiş, şık bir broşürü üyelerine dağıtmış ve hararetle okunması ve okutulmasını salık vermiştir. Bu broşürün konusu, 20. yüzyılın «örnek, başarılı devrimi» diye tanıtılan geçen yılki Brezilya hükûmet darbesidir.

Öte yandan, Fransız «L'Express» dergisinin 5 — 11 Nisan 1965 tarihli sayısında, bu hükûmet darbesinin bir yıl sonunda kazandığı başarılar bakın nasıl anlatılmaktadır.

(Hoşnutsuzluk yalnız aydınlar, memurlar arasında değil, bütün toplum katlarında yaygındır. Enflâsyon, alınan bir takım tedbirlere karşın, önlenememiştir; fiyatlar son üç ay içinde %25 fırlamıştır. Hiçbir zaman bu kadar çok iflâs görülmemiştir. Heryerde fabrikalar kapanmaktadır. Nisan 1964 darbesini yapanlar birer despot kesilmişlerdir; muhalefete tahammülleri yoktur. Etrafta, «İşsizlik var, üretim düşüyor» şikâyetleri duyulmaktadır. Geçen yıl de Gaulle'e «Brezilya nihayet barışın tadını tatmaktadır» diyen Sao Paulo Valisi bugün, «Ocak ayında Sao Paulo eyaletinin geliri %20 düşmüştür» diye sızlanmaktadır.)

Bu satırlar pek de toz pembe bir ülkeyi akla getirmiyor, değil mi? Ama bizde olmalı kabahat gene. Güçlü, her ülkenin yararını kendi halkından daha iyi bilen ve koruyan Amerikanın basını dururken, bağımsız, tarafsız bir politika izlemeye çalışan Fransız basınına kulak asmak da ne oluyor?

Altıngül SARICA

Biri yer biri bakar...

Sosyal adlet kelimesinin bir takım balonlara bağlanarak uçurtulduğu Türkiyemizde, bir çok çeşit zümreler sayıları bir kaç bini aşmıyan fertlere hizmet etmektedir. Bu sayıları bir kaç bini aşmıyan fertler halkımızı sömürdükleri gibi yabancı şirket ve kurumlara da durmadan ziyafetler çekmektedirler.

Memleket meselelerine büyük bir titizlikle eğilen ve acı gerçekleri sakınmadan gözler önüne seren derginiz vasıtasiyle bir takım gerçeklere de ben temas etmek istiyorum:

Biz çeşitli menşelerden gelmiş Anadolu'nun ücra köy - kasaba ve vilâyetlerinde boğaz tokluğuna çalışan öğretmenleriz. Biz hasta olmayız... Biz iyi elbise giymesini bilmeyiz... Yalnız bir takım edebi nutuklarla her türlü müşkülün önüne sürülüp, ondan sonra unutulan bir zümreyiz. Ağaların ve yobazların kırdığı kolumuzu hiç kimse sarmaz.

Haftada 30 saat ders okuturuz. 60 - 70 kişilik sınıfların ödev, yazılı kâğıtlarını okumak ve değerlendirmek için gece 12 lere kadar çalışmak mecburiyetinde kalırız. Bu da yetmiyormuş gibi, çocuklarımızın daha iyi yetişebilmeleri için sabahın erken saatlerinde, etüdlere gidip, ayrıca çocuklarımızla ilgileniriz. Elbetteki memlekete gerçekten hizmet etmek iyi bir şey. Fakat her türlü haksızlıkların ve yolsuzlukların hüküm sürdüğü şu memlekette, insanın azim ve iradesi çelikten olsa dayanmıyor. Geçen gün bir arkadaşımla şöyle bir hesap yaptım:

7 tane yüksek okul mezunu öğretmenin yılda aldığı parayı, özel sektöre ait bir fabrika müdürü bir yılda alıyor. Acaba onun hizmetleri şu memlekete daha mı çok ve daha mı önemli diye insan ister istemez düşünüyor.

Büyük bir karamsarlık içerisindeyiz. Fakat henüz memleket ve millet mefhumunu kaybetmiş değiliz. Çünkü o kadar gerçek haksızlıklarla karşılaşıyoruz ki... En basiti kendi mesleğimiz: Teknik öğretimde çalışan bir öğretmenin ayda aldığı ücretle, orta öğretimde çalışan bir öğretmenin aldığı ücret arasında 4 - 5 kat fark vardır. Yine aynı Eğitim Enstitüsü edebiyat bölümü mezunu 18 saatin üstüne ücret alır. Resim bölümü mezunu bir ortaokulda 6 saatin üzerine ücret alır. Başka bir deyişle biri maaş karşılığı 18 saat ders okutur, diğeri 6 saat. Dahası da var... Biz Anadolu'da canımızı dişimize takıp çalışmalarımıza devam ederken, aylarca biriken ücretlerimizi alamıyoruz. Aktarma kanunu çıktı. Aktarma yapıldı. Okullarımızdan giden aylık ihtiyaç listelerine, sayın Ortaöğretim Umum Müdürlüğü yöneticileri, zahmet olur diye bakmamış olacaklar ki, yanımızdaki okullara 40 - 30 bin lira fazlalıklar gelirken, bizim ücretlerimizin büyük bir kısmı düyuna kaldı. Dar imkânlarımız içerisinde sayın Millî Eğitim Bakanına çektiğimiz yıldırım teli de cevapsız bırakıldı. İşte iradenizi eritmeğe çalışan örnek yöneticilerimiz. Tokların, açların halinden anlıyacağı devir gelmiş olsa gerek.

Meslekten ayrılma hürriyetine bile sahip değiliz. Bir takım dolgun senetlerle boynumuza mecburî hizmetler bağlamışlar. O senetlerde yazılı parayı ödeyecek malî kudrete sahip olsak kendi paramızla tahsil yapardık. % 99 umuz fakir köylü çocuklarıyız. İşin garip tarafı, öğretmen okullarından yabancı dili kaldırarak daha başka ekmek parası arama kapılarımız da kapatılmıştır.

Grev hakkı tanımıyan Sendika Kanununun çıkış sebebine akıl erdirmek zordur. Eli, kolu bağlı Öğretmenler Federasyonundan bir şey bekliyemiyoruz zaten.

Yine de bu dertler, vatanın kurtuluşunda seve seve canını veren köylü ve işçi sınıfının dertleri yanında hafif kalır. Geçen gün toprak altında 11 liraya kazma sallıyan, kan ter içerisindeki işçi gruplarını görünce, ister istemez halimize şükrettim. O zavallının değiştirdiği ayakkabıdan çok, onun kazmasından çıkan madenleri işleten fabrikaların yöneticileri araba değiştirmektedirler.

Millet olarak bu haksızlıklara ne kadar daha göz yumacağız? Bir toplumdaki bu kadar büyük sınıf farklarını medeniyet ve İslâmiyet kabul etmese gerek.

a) İnsan = İnsan

b) Çalışma = Çalışma

c) 240 Lira = 5550 Lira.

Üçüncü denklemdeki rakamları hiç olmazsa birbirine yaklaştırabilecek matematikçilere ihtiyacımız vardır.

İlhan ALKAN

YÖN

HAFTALIK FİKİR VE SAN'AT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

ADRES: Yazı İşleri: Sümer sokak No: 18/8 Yenişehir — ANKARA Telefon: 17 69 89. — İstanbul Bürosu (Satış - İlân ve Abone İşleri): Mollafenari Sok. No. 32 Cağaloğlu — İstanbul. Tel: 22 95 79 — Posta Kutusu 512 İstanbul.

ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L., Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L.'dır. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dır.

İLAN: Beher sütûnda santimi 25.— T.L. dır. Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlarla kitap ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayımlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez

YÖN
HAFTALIK GAZETE

BAKIŞ

Amerika, Yunanistan... Ve biz!

Türkiye çevresinde her gün biraz daha yoğunlaşan kıpırdanmalar başlamıştır. Hellenizmin Kıbrıs ve Batı Anadolu üstündeki emperyalist dileklerinden sonra, belli merkezlerden tahrik edilen Ermenistan ve Kürdistan dâvası ortaya atılmıştır. Birbiri ardından gelen olayların birer tesadüf olduğunu söylemek güçtür. Türkiye Cumhuriyetinin çevresinde Sevr çöküntüsü sürelerinde dalgalanan arzuların kabardığını görüyoruz.

Bütün bunların karşısında kendini toparlamış bir Türikyenin bulunduğunu söylemek çok zordur.

Koalisyon kabinesinin mensupları aklıbaşında olanları umutsuzluğa düşürecek lâfazanlıkla, günlerini geçirmektedirler. Ikide birde:

— *Milli menfaatlerimiz neyi gerektiriyorsa yapılacaktır...* cinsinden beylik demeçler verilmektedir. Bunun ötesinde Türkiyedeki Yunan uyruklular ve Patrikhane üstüne yapılacak baskılardan medet umulmaktadır. Oysa bu çeşit tutumların Batıda nasıl karşılanacağı dünden bellidir. New York Times:

.. **«Bu, Kıbrıs meselesinde Yunanistan'ı müzakereye zorlamak çabasının bir kısmıdır. Şantajın kurbanı olmak durumuna düşenler, Kıbrıs ihtilâfıyla herhangi bir ilgileri olmıyan ve Türkiyede yaşyan 6 bin Yunanlıdır. Patrikhane Türklerin elinde kıymetli bir rehinedir...»** *diye yazarak* daha şimdiden vaziyet almıştır.

The Guardian ise şöyle yazmaktadır:

— **«Türk hükûmeti, geri kalan Yunan uyrukluları hudut dışı etmek için uygunsuz bir haftayı seçmiştir. Zira yalnız düşmanları değil, dostları da,** *Osmanlı seleflerinin* **bundan tam elli yıl evvel bütün Ermenileri hudut dışı etmek kararını bugünlerde hatırlamaktadırlar.»**

Bu satırlar, Batı dünyasının Anlo - Amerikan kanadına ait fikirleri özetlemekle kalmıyor. Herkes bilmektedir ki Milli Misak dışında kalmış Rumlar, Ermeniler ve Kürtler Doğu Akdenizden Amerikaya uzanan örgütlenme içindedirler. Ermeni mitinglerinin Beyruttan Paris'e, ve Londra'dan New York'a kadar Batı kapitalizminin yoğunlaştığı kentlerde yapılması hareketin hangi merkezlerden tahrik edildiğini göstermeğe yeter. Hellenizmin de, Batı kapitalizminin Ortadoğuda Türkiyeyi tehdit eden temsilcisi olduğu kabul edilmiş bir hakikattir. *Bizim gibi bağımsızlığını* kapitalizmin emperyalizmine karşı savasarak kazanmış bir Türkiye için durumda sasılacak bir yenilik olmamalıdır. «Hasta Adam» ın yatağına uzanması Birinci Dünya Savası sonrasında Anadoluya gömdüğümüz ve Ege Denizine döktüğümüz bütün emperyalist emellerin yeniden canlanmasına imkân yaratmıştır.

BIZ NE YAPIYORUZ?

Bütün bunları Türkiyenin başına sardırmak zamanının seçimi, Türkiyeyi Kıbrıs dâvasında dize getirmek için çalışanların nasıl planlı, örgütlü ve şuurlu olduğunu göstermektedir. *Osmanlı* İmparatorluğunun son günleri hortlatılmıştır. Buna karşılık hükûmetin aldığı veya almak istediği tedbirler nelerdir?

Bu konuda son günlerde üç karara varılmıştır:

1 — Plaza raporu reddedilmiştir.

2 — NATO Bakanlar Konseyinde Yunanistanla karşı karşıya gelinecektir.

3 — Bunun yanısıra Milli Güvenlik Konseyinin aldığı bir takım kararlar vardır. Gazetelerin yazdığına göre Milli savunmamız bakımından NATO dışında bir milli kuvvet teşkil edilecektir. Ve bunun için Bütçeye 250 milyon liralık ek ödenek konmuştur. Kıbrıs buhranı patlak verince inşasına başlanan çıkarma gemilerimizin ilk partisi 10 Mayısta denize indirilecektir. Gerektiği anda İrandan jet yakıtı sağlanması için tedbirler alınmıştır.

BUTUN BUNLARIN ANLAMI?

Plaza raporunun reddedilmesi Türkiye hesabına bir puvan değildir. NATO Bakanlar Konseyinde Yunanistanla karşı karşıya gelinmesi bazı gazetelerimiz tarafından ikili müzakerelerin başangıcı sayılmıştır ki bu da yanlıştır. NATO çerçevesinde üyelerin Bakanlar Konseyinde karşılaşmaları olağandır. Bu karşılaşmayı Kıbrıs dâvasında bir çözümleme yoluna sokmak için *vasıta olarak* kullanabilme şansı parlak görülmüyor.

Bunların ötesindeki tedbirler ise Ankaranın hangi düşünce ortamında *bulunduğunu tesbit etmek* bakımından çok önemlidir.

NATO DIŞINDA BIR MILLI KUVVET TEŞKILI

Böyle bir milli kuvvete görülen lüzum Bütçe görüşmeleri sırasında Senatör Sami Küçük ve AP. li Senatör Atabey tarafından Büyük Millet Meclisine getirilmişti. Ordumuzun tümüyle NATO emrinde bulunmasından doğan kaygıları belirten küçük ve arkadaşı bazı kuvvetlerimizin NATO'dan çekilerek bir milli kuvvet teskilini istemislerdi. Buna karşılık Milli Savunma Bakanı Hasan Dinçer'in cevabı şu oldu:

— **Böyle bir tedbire lüzum yoktur. Gerektiği anda kuvvetlerimizi NATO'dan çekebiliriz.**

Bu cevabın üstünden çok geçmeden NATO dışında milli kuvvetin gereğini ileri sürmek ve Bütçeye 250 milyon lira koymak tam bir çelişme örneği değil midir?

Milli Savunma Bütçesi, Genel *Bütçenin beşte birine ulasmıştır.* Yani 3 milyara yaklaşıktır. Bu arada 250 milyonluk bir ek ödenekle ayrı bir milli kuvvet teşkili düşünülüyor. Ve Türkiye'nin savunma manzarası şöyle görünüyor:

1 — NATO dışında bir milli kuvvet teşkili hazırlığı.

2 — NATO içinde ordumuzun tümü.

3 — NATO dışında ikili anlaşmalarla kurulmuş Amerikan askeri örgütleri.

Bu garip manzara içinde bir de şu gözlemlere mim koymak gerekir:

Gazete haberlerinden anlaşıldığına göre çıkarma gemileri insasına Kıbrıs buhranı patlak verince başlanmıştır. Yani «Kanlı Noel» den bu yana... Ondan öncesinde uyumuşuz. Oysa Kıbrıs buhranının patlak vereceği çok önceden belliydi. ENOSİS'çilerin bugünlere hazırlandıkları açıktı. Ama biz herhalde «Amerika bizi bizden iyi düşünür» hayaliyle yattık uyuduk; uyutulduk.

Bu uykudan uyandığımız zaman gördük ki Amerika ve İngiltere Yunanistanı çıkarma gemileri ve muhriplerle donattığı halde 1945 den bu yana Türkiyeye bu yolda hiçbir yardımda bulunmamıştır. Kısacası Yunanistan bir Kıbrıs çıkarması için deniz kuvvetlerinde dostumuz Amerika tarafından *donatılmış, Türkiye bu bakımdan u*yutulmuştur.

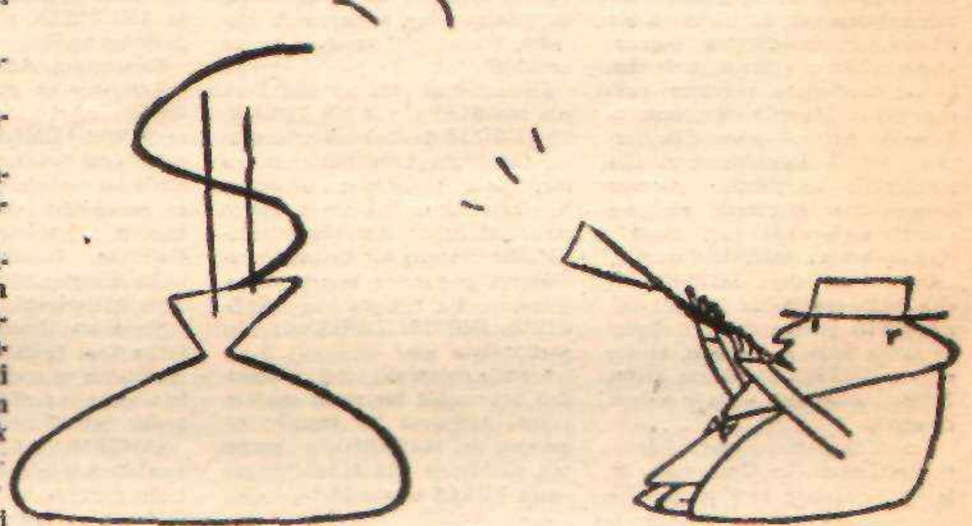
Bunun yanısıra Kıbrıs adasının bir silâh deposu haline getirilmesinde birinci rolü Amerika'nın oynadığı resmen açıklanmış bulunuyor.

DURUM

Şimdi yukarıda çizdiğimiz milli savunma çerçevemiz içinde Ankara kararlara varmakta ve NATO'dan kuvvet çekeceğimize ek ödenekle NATO dışı milli kuvvet teşkiline gitmek isteniyor. Yeni bir masraf yüklenmek fedakârlığı Türkiyeye Kıbrıs dâvasında ne kazandıracaktır? ENOSİS isteyen Anglo-Amerikanları gücendirmemek için mi fedakârlık ediyoruz?

Bunun yanısıra gerektiği anda jet yakıtını İrandan sağlamak tedbiri de oldukça düşündürücüdür. Milli savunmamızı bütünüyle teslim ettiğimiz Amerikadan milli bir dâvamızda yardım görmeyip İran'a başvurmamız, içine düştüğümüz çaprazın mantıksızlığını ortaya koy maktadır.

Amerikanın yedeğinden kurtulamamış bir Kıbrıs politikası bizi daima çıkmazlara sürükleyecektir. Bu çıkmazlar hem sivil ve hem de askeri kesimlerde karşımıza çıkacaktır. *İran Şahından* jet yakıtı alarak mücadeleyi yürütmek... Ve dünya milletleri Kıbrıstaki Anglo-Sakson üslerinin kaldırılmasını isterken NATO'ya ilişmemek için Bütçemize yeni külfet yüklemek...

Bu işaretler bir uyanışın işaretleri değildir.

Kıbrıs dâvasında olduğu gibi kalkınma dâvasında da karşımıza çıkanları iyi tanımalı ve bu teşhisin aydınlığında kararlara varmalıyız.

KIMDIR BUNLAR?

Bunlar kapitalizmin emperyalizmini temsil eden bütün örgütlerdir. Patrikhaneden tutunuz, kapitalizmin Ortadoğudaki temsilcisi büyük malî kurumlardır. Uçaklarımıza jet yakıtı vermiyen yabancı petrol şirketleridir, Türkiyeyi yarı-sömürge haline getirmiş yabancı şirketlerdir. Kökü dışarıda kuruluşlardır. Yeni sömürgeciliğin memleket içindeki ve dışındaki bütün kaleleridir.

Kırk yıldanberi Yunanistanı Doğu Akdenizde kendi çıkarlarının *temsilcisi gibi* gören Anglo-Amerikan emperyalizmi tıpkı Milli Mücadele yıllarında olduğu gibi Hellenizmi silâhlandırmaktadır. F-105 *uçaklarından, çıkarma* gemilerine ve en yeni araçlara kadar Kıbrıs dâvasında en işe yarıyacak biçimde donatılan Yunanistana karşılık Türkiye on yıldanberi uyutulmuştur. Biz hâlâ uykudan uyanmamışız ve İran Şahından alacağımız petrolle ve kendi havuzlarımızda yaptırdığımız çıkarma gemileriyle kendimizi avutmaktayız. Yabancı petrol şirketlerinin bize kabul ettirdiği yüzde 35 pahalı fiyattan petrol alıp gemilerimizde yakarak Bütçemizi delik desik etmekte, ek ödeneklerle NATO dısı milli kuvvet yaratmağa çalışmaktayız.

Atatürk Türkiyesi için hazırlanmış büyük tuzakların karşısındayız. Milli bütünlüğümüzü tehdit eden kapitalist emperyalizmin dolaplarını birer birer halka anlatarak milli kurtuluşumuza giden yolu seçmekte birleşelim.

Bu yol, Atatürk bağımsızlığının yoludur!

Bu yol, kapitalist emperyalizmin ipotekleriden kurtuluş yoludur.

Kıbrıs dâvasının çözümü bu yolun üstündedir.

Ve iktisadi kalkınmanın gerçekleşmesi bu yolun sonundadır.

İlhan Selçuk

BİR MİLLİ EMNİYET BAŞ MÜFETTİŞİNİ TANITIYORUZ

Son günlerde kızıl kitap yayınlandı. Kitap, kapakta bakla kadar harflerle yazılmış «SA.M.Em. Başmüfettişi» titri ile ilgi çekiyor. Kitabı açıyorsunuz: İki cümlelik bir önsöz var. Başmüfettiş burada, «Amerikalılarla çıkarım, onlardan biriyle dostluğum, temasım yoktur» diyor. Meraklanıyor, hızla okumaya başlıyorsunuz. Görüyorsunuz ki, SA. Başmüfettiş müthiş bir Amerikancı. Kıbrıs meselesinde Amerikan tutumunu, görülmemiş bir coşkunlukla savunuyor:

«Kabahat de AMERİKA'nınmış. İstilâ edin adayı, SOVYETLER size saldırırsa, biz de ona yüklenériz. NATO çökerse çöksün, Üçüncü savaş patlarsa patlasın. Altmış milyon AMERİKA'lı ölürse ölsün. Yeter ki hükümet yerinde kalsın, dememiş.

Seksenlik yazarlar, parti liderleri, siyasi otoriteler, diplomatlar bile sol rüzgârlara kapılıp, AMERİKA'yı bırakalım, NATO'dan çıkalım, şuraya buraya yürüyelim, diyebiliyorlar... **AMERİKA'nın, NATO'nun KIBRIS dâvâmızı, bizim duygularımızdan, savlarımızla hissedip, görmelerini nasıl umar ve bekleriz?**

AKDENİZ'de yeşil bir ada. Dört yüz bin RUM'u, yüz bin TÜRK'ü, bir İNGİLİZ üssünü barındıran ada. Cumhurbaşkanı, hükûmeti de var. Türlü numaralar çevirerek bazı kayıtları tasfiye etmek, bağımsızlaşmak istiyor. Kan döküyor. İstiklâline susamış bir kavmin heyecanlarını gösteriyor, tavırlarını takınıyor. İlk bakışta hak KIBRIS'ın, KIBRISLILARIN'mış gibi görünmüyor mu?

Aslında öyle değil tabiî... **Dışarıdan behemehal bir suçlu mu arıyoruz? Arıyorsak bu Amerika olmamalı da, MAKARİOS'u şımartan, silâhlayan, bizi de tehdide yeltenen RUSYA olmalı bâri».**

SA. Başmüfettişe göre, Amerikan aleyhtarlığına Menderes devrinde CHP başlamış. Fikri yaratıp yayan ise tabiî, komünistlermiş: «Bizdeki AMERİKAN aleyhtarlığı sâkıt devirden başlar.

Kehanetleri hilâfına iktisaden çökmeyince ve çökmedikçe sâkıt iktidar, sebebi dolarda bulurdu muhalefet iktidarlardakilere nefretin, yani iktidara hırsın nöbetlerinde bu makule saçmalara kolayca, pervasızlık ve sorumsuzlukla kapılıp, katılmışlardır daima Halkçılar. Politikacılarımızın, politika anlayışımızın zayıf ruhluluğunu gösteriyordu bu.»

Şimdi sıkı durunuz. SA. Başmüfettiş. Sam Amca'ya pek fazla bağlandığımız ve onun kendi çıkarları için bizi sömürdüğü iddialarını da keskin bir cümleyle ezip geçiyor:

«AMERİKAN üssü, peyki, müstemlekesi olduğumuz söylendi, söylenip duruyor hâlâ.

Merak eidyorum, BİRLEŞİK CUMHURİYET'lere iltihak etmeye kalksak, o buna peki, der mi diye? Sanmıyorum. Samimî, aklı başında kimse de sanmaz herhalde.»

«Amerikalılardan çıkarım yoktur» diyen Başmüfettişe göre, Amerika hürriyeti sevdiği için Türkiye'yi ve herkesi korurmuş: **«Hürriyeti sevdiği için bir dünyayı da severek koruyor bugün. Hele AMERİKA'da bu başka türlü olamazdı ki...»** Sonra Amerikan kapitalizmine büyük bir övgü geliyor: **«Yarının patronu olabilir bugünün işçisi. Bugünün patronu, meb'usu da yarının işçisi...** Liberalizmin anayasasıdır bu haklar. Açık şansınızdır. Meziyetleriniz kadar, size yönelmiştir kader». Ama biraz ötede de Başmüfettiş herkes okursa iyi olmaz diyor: «Herkes okursa kim hammal, çöpçü, rençper olacak? Marks neden denemedi bir müddet işsizliği kendi nefsinde.»

Millî Emniyetçimize göre, kapitalizm özgürlüktür. Kapitalizm, özgürlük olduğu için de onun tenkidi suçtur: «Yakınır ve sorarlar MARKSİST'ler daima.

MARKSİZM'e çatmak mübah. Kapitalizm'i tenkit etmek neden suç diye.

Sebep basit.

Komünizmi yermek de, kapitalizmi yerdirmemek de hürriyetinin savunulmasıdır çünkü.

Karaborsacıya, muhtekire, nüfuz tüccarına, rüşvetçiye, mürtekibe saldırmak yerine topyekûn özgür iktisada hücum etmenin tek ülküsü olabilir: KOMÜNİZM.»

Amerikadan fazla Amerikacı, kapitalistten fazla kapitalizm savunucusu SA. M. Em. Başmüfettişinin şimdi Atatürk devrimleri, Atatürk, 27 Mayıs ve CHP hakkındaki düşüncelerini görelim. Amerikancı ve kapitalizm hayranı Başmüfettiş, ilericilerin ve her ileri hareketin korkunç bir düşmanıdır! Hazretin, 27 Mayıs hareketi hakkındaki görüşü şudur: «Askerî bir darbe yapılıyor. İlân edilen ön sebep, keyfî idareleridir sâbıkların. Karma bir iktidar getiriyor ordu.

Maznunlar yargılanırken bu tarafta başlıyor keyfî idare.

Keyfî idareyi sürdürenler, keyfî idareyi yeriyorlar, demeç veriyor, nutuk çekiyor, hesap soruyorlar.

Nerede rastlanır Türkiyeden gayri böyle garaibe?»

Başmüfettişe göre, «saltanat yobazları çömezler» olmasa, Atatürk devrimleri Türkiye'yi komünizme götürecekmiş. Türkiye'yi saltanat yobazları kurtarmış: «Islah etmek yerine kapadık din okullarını. Derslerini de programlardan silerek Cumhuriyetin mâsum çocuklarını saltanat yobazlarının çömezlerine adadık. Bereket ki vardı o çömezler. Olmasalardı komünizmin ağzında dinsiz bir millettik bugün.»

CHP içinde de inkılâp softaları ve komünistler varmış. Bunlar dikta peşindeymişler, ki bu da komünizm demekmiş: «Atatürk alevi kalbimizde yanıyorsa, onu bir avuç din yobazı söndüremez ki, eğer sönmüşse yakamaz ki bu inkılâp yobazları diyoruz. Hani Paşa bunları partiden def etse ben bile oyumu Halkçılara veririm... Komünizme çatınca Halkçılar, hattâ hükûmet (Kitap, CHP iktidarı zamanında kaleme alınmış) gocunmaya başladı artık. Felâket buradadır. Bu kitapta ben de bazan solcularla, Halkçıları karışdırıyorsam yine sebep o metodik giriftliktir... Sağı, solla dengeleyelim derken, solun oyununa gelmekten, kucağına düşmekten korkmalı, bu kadim numaralardan vazgeçmelidir bence artık günün idaresi... Akıl hocaları bir katliamın zorunluğunu telkin ediyorlar şimdi halkçılara. Yirmi otuz bin gerici münevver ortadan kalkarsa rahatlarız, diyorlar.

Onlar da bu mezbaha edebiyatını Türkiyenin hayatı demek olan ordusuna aşılamaya yelteniyorlar. Onu İttihadı terakkinin de daha aşşağılarında bir hıyanete düşürmek istiyorlar.»

Atatürk, devrim, 27 Mayıs ve CHP düşmanı Amerikancı Başmüfettiş için komünist faaliyeti nedir? Hazret, bir cümlede bu düğümü çözmektedir: «Din, özel sektör, aile disiplini, AMERİKA, Adalet Partisi başlıca nişan noktası bunların. Karakteristik bir komünizm faaliyeti yâni.»

Gazetelerde ilerici yazarların her gün yazdıkları fıkralar komünistliktir: «Mecliste muvafık, muhalif hiç bir meb'us sol neşriyat hakkında hesap sormuyor Adalet Bakanından. Bunların her fıkraları bir suç oysa ki.

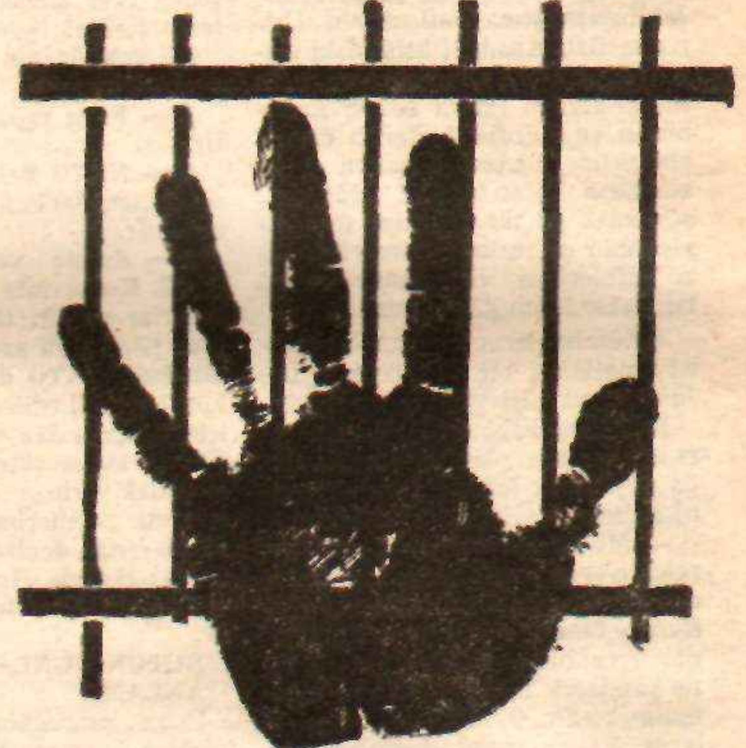
Savcılarımız etkide mi? Yukarısı, daha yukarısı da mı öyle?»

141 ve 142.'nin düzeltilmesini istemek komünistliktir: «Mahut yazarlar söz, yazı, fikir özgürlüğü bâbında zımbalamaya başladılar 141 ve 142 yi. Akabinde de Üniversitede, Mecliste aynı eğilimler tezahür etti. Plânla, bir özekten yürütüldüğünü hâlâ anlayıp, uyanamıyoruz bu işlerin.»

Brecht oynamak komünistliktir: «Sezuanın İyi İnsanları piyesinin protestosuna da saldırıyorlar. Brecht gibi Kızıl Doğu Alman diktatörünün caizeleriyle beslenmiş, Stalinden nişan almış müseccel bir komünist savunuluyor.»

Peki bu komünistler nerededir? Her yerde: «Kalplerin, kafaların, vicdanların, midelerin boşluklarına çöreklenmek üzere **yılan gibi sessizce girmediği delik kalmadı komünizmin. Ordular, üniversiteler, basın, partiler, parlâmentolar, fabrikalar ve her yer.»**

İşte bir SA. M. Em. Başmüfettişinin —sanırız ki bu SA. sâbık demektir— incileri. Bu sâbık gibi düşünenler, belki Amerikanın çıkarlarını koruyabilirler, ama Türkiye Cumhuriyetinin güvenliğini asla koruyamazlar. Bunun içindir ki, Millî Emniyetin ıslahı zoruluğunu bir defa daha belirtmek amacıyla, SA. Başmüfettişin incilerini yayınladık. Millî Emniyet Teşkilâtı genç, kültürlü, bilgili, vatansever unsurlarla takviye edilmeli, fosiller temizlenmelidir.

ÇETİN ALTAN

Teknik bozukluk

Amerika'daki bir hapishanede bir idam mahkûmunu elektrikli sandalyenin bulunduğu infaz odasına sokmuşlar...

Ve bir vaveylâdır kopmuş.

Beş dakika, on dakika, yirmi dakika, bir saat... Bağırma devam ediyor.

Gardiyanlar, hapishane müdürü, müfettişler telâşlanmışlar :

— Nedir bu bağırtı, bu işin bu kadar uzun sürmemesi gerekir, diye cellâtı çağırmışlar.

Cellât :

— Efendim elektrik kesildi de bükmü mumla infaz ediyoruz, ondan, demiş.

Bizde de boyuna tökezlenip feryat figan yerlere kapaklanmamızın asıl sebebi bu...

Her türlü cereyan kesik olduğu için, çaresiz, karanlıklar ortasında demokrasiyi mumla aramak zorunda kalıyoruz.

Nasıl bilir ?

Süleyman Demirel demeç veriyor :

— Patrikhane Türkiye dışına çıkarılabilir.

Buradaki «çıkarıla»yı anladık ama «bilir»i pek kavrayamadık doğrusu...

Böyle dışişleriyle ilgili konularda «bilmek» fiilini kullanma hakkımızı çoktan kaybettik çünkü...

Onun için yine eskisi gibi «bilir» yerine «kim bilir» demiye devam edelim.

Salamura yardımı

İstanbul'a arada sırada toz yağıyor. Bildirdiklerine göre yüksek hava cereyanlarıyla Afrikadan geliyormuş bu tozlar...

Bize kalırsa, Afrika'dan geldiğine göre, toz değil tuz olmalı bunlar.

Siyah kıt'anın uyanan milletleri, kendi meskenetimiz içinde kokmıyalım diye gönderiyor olmalılar.

Bir türlü deviremedik

28 Nisan 1960 gençliğinin copu, cibi ve tabancasından çok iyi tanıdığı Zeki Şahin, beş yıl on bir ay cezaevinde kaldıktan sonra affa uğrayarak dışarı çıktı.

Şimdi «Üç devir» diye bir kitap yazmayı düşünüyormuş.

Aslında o üç değil bir tek «devir»di ama ne çare ki 27 Mayısta dahi yerine tam olarak getiremedik bu emri.

Yanlış anlaşılmasın

Seçimler yaklaştıkça gazeteler kütüklerin hazırlanmakta olduğuna dair havadisler vermektedirler.

Burada kastedilen kütüklerin seçmen listelerinden ibaret olup, adaylarla hiç bir ilgisi bulunmadığı görülen lüzum üzerine ilân olunur.

Şaşırtmaca

Süleyman Demirel açıklamış :

— Menfaatimiz neyi icabettiriyorsa o yapılacak.

Ancak burada Demirel'in Morisson firması mümessili olarak mı, A.P. Genel Başkanı olarak mı, yoksa, devlet adamı olarak mı konuşmakta olduğunu da belirtmesi gerekirdi.

Çünkü bir kişi üç ayrı müesseseyi birden temsil etti mi «menfaatimiz» derken hangisini kastettiğini insan anlıyamıyor.

Nerde o kolaylık

Bölükbaşı koalisyonun işleyişini gözden geçiriyormuş...

Gönlünce işlemediğini görürse üzülmesin... Ne yapacaksınız koalisyon dediğiniz Bölükbaşı değil ki her önüne gelen karşısına geçince rahat rahat işletebilsin.

Yolsuzluklar

Türkiye adına bir tüccarın Komünist Çin Heyetiyle pazarlığı

Geride bıraktığımız haftanın başında bağımsız Ankara Milletvekili Burhan Apaydın'ın Ticaret Bakanı Macit Zeren tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını istediği beş maddelik bir soru önergesi, Ticaret Bakanlığı ve bazı firmaları oldukça karıştırdı.

Gerçi Bakan Zeren önergenin verilmesinin ertesinde, «bu soruları cevaplandırmak benim için çok kolaydır» dedi ama, Apaydın bu konuda gerekirse gensoruya kadar gideceğini söyleyerek, bir takım çevrelerin huzurunu iyice kaçırdı.

POLİTİKA ve ÖTESİ

HADİ ORADAN UTANMAZLAR!..

Anadolu İhtilâli'ne katılmak üzere İneboluya kadar gelen ve oradan «Padişaha övgüler düzen adamın aramızda işi yok» diye yüzgeri edilen bir şair eskisi, Rusların dış piyasalardan para topladığını ve bunları Türkiye'de propagandaya harcadığını yazıyor. Bu iddiasını ispatlayamazsa, padişah övgücülüğü ününe bir de iftiracılık eklenecektir.

Rusların Türkiyede, Türk parası ile propagandacılar besleyip beslemediklerini bilmeyiz ama, kökü dışarda bazı kimselerin «gâvur parası ile, gâvur düdüğü çaldığını» biliyoruz.

Geçen hafta yazdığımız, Amerikalılar tarafından ülkemizde dağıtılan «İnsanın temel hakları» broşüründen sonra, sanki bizimle ve sorumlularla alay edercesine Amerikan Haberler Merkezi adresimize iki broşür daha gönderdi Pahalı kâğıtlara yazılmış ve pahalı matbaalarda basılmış bu broşürlerden birinin adı «Kuzeyden gelen tecavüz», öteki «Amerikan Tarihinin Yaşayan Belgeleri» dir. Bunların ikisinin üzerinde de, yine, basıldığı matbaa yok. Türk kanunları ile alay ediyorlar. Vebali ve günahı ettirenlerin omuzlarına olsun! Kuzeyden gelen tecavüz, Kuzey Vietnam'ın Güneyi ele geçirme çabalarını anlatıyor. Kuzey, Güneyi ele geçirecekmiş de; Amerikalılar, insanlık, özgürlük, dostluk adına onları koruyormuş. Boyunlarına yaftalar asılan ve kalabalıkların karşısında ibret olsun diye öldürülen çetecilerin resimleri var. Biri vatan için döğüşüyor, inanmış; öteki bir vatanın parçalı olarak durması için adam öldürüyor. Bunun broşürlerini de Türkiyede, Türk halkına yutturacağını sanıyor. Öteki broşürde de Amerikalıların ne kadar özgürlüksever oldukları anlatılıyor.

Amerikalılar, anlaşılıyor ki, özellikle geri bırakılmış memleketlerde hep aynı oyunu oynuyorlar. Sadece Amerikalılar değil, kökü dışarda, milliyetçiliğe aykırı her akım aynı oyunu oynuyor.

Bir örnek daha vereyim: CENTO'nun «Tehlikeli akımlarla mücadele» fonundan beslenenler var. Türk Kültürünü yayma adı altında astarı yüzünden pahalı bir dergiye yardım yapıldığını Türk Hariciyesi iyice biliyor. Yine bu fondan, Türkiyede komünizmle mücadele derneklerine yardımlar yapılıyor.

Buna bir yenisi daha eklendi. Komünizm taciri, Samsun Senatörü Fethi Tevetoğlu'nun «Utanç Duvarı» adlı kitabından, Alman Büyükelçiliği üç bin tane satın almıştır. 80 sayfalık broşürün üstündeki fiyat 5 liradır. Üç bini, 15 bin lira eder. Alman parası ile, Alman propagandası yapanın kim olduğunu, halkımız öğrenmelidir.

Amerikanın tarım artıkları karşılığı olarak ülkemizde bulunduğu bir hazine vardır. Bu hazinenin nereye ve kimlere verildiğini bilmiyoruz. Amerikanın, Türkiyede koruduğu tekeller, ilân ve reklâm karşılığı bu paraları, kendi propagandasını yapanlara dağıtmaktadır. Bunlardan biri de, Brezilya'da iş adamlarının yaptığı ihtilâle ait, ülkemizde dağıtılan broşürdür. Hadi Amerikalılar, Türkiyede iş adamlarının bir ihtilâle güçlerinin yetmiyeceğini bilmiyorlar. Peki bu broşürü basıp dağıtan Türkler de mi bilmiyor? Brezilyada, Amerikalılarla işbirliği yapan güçlü bir yerli kapital ve toprak sahipleri var. Türkiyede ise, gecekondu kapitalizmi yürüyor. Onun için kompradorlar bir ihtilâl yapamazlar. Türkiyede ticaret kapitalizmi var ve sadece bahşişini alır. Ayrıca Türkiyede zinde kuvvetlerin bekçiliği altında bir Anayasa var ve bir Mustafa *Kemal denemesi geçirilmiştir. Bu bakımdan da* Amerikan parasına yazık oluyor.

Kökü dışardaki kaynaklardan kimlerin para aldığını, kimlerin beslenmekte olduğunu böylece açıkladıktan sonra, gelelim işin özüne; ülkemizde Türk'ün Türkle karşı karşıya gelmesi gereklidir. Alican'ın «Türke, Türkten başka kimse dost olmaz» sözünün kaynağı buradadır. *Türkiyede Türk olarak mücadele edeceğiz.* Suç mu işledik Türk polisi el koyacak, Türk Hâkimi bakacak. Amerikan gizli servisi ile Amerikalılarla işbirliği yapma eğiliminde olan gizli güvenlik elemanları karşımıza çıkmıyacak. Türkiyenin birinci meselesi, Amerikan baskısından kurtulmak ve yarı sömürge olmadan çıkmaktır. Bu savaşma sırasında karşımıza ikidebir komünistlik lâfı çıkaranların kimler olduğunu görüyor musunuz? Kökü dışarda kaynaklardan beslenenlerin, karşı tarafı para almakla suçlama alışkanlıklarının nerden geldiğini anlıyor musunuz?

Onun için Türk Milliyetçileri bağırıyor:
«— Ne Amerikan doları, ne Moskof rublesi!..»

Onlar bizimle birlikte bağıramazlar. Çünkü beslendikleri kaynaklar kurur. Bindikleri dal çürür. Dayandıkları merdiven yıkılır.

Bizi 1965'te, 1920'lerin eşiğine getirenler utansınlar.

Mehmed Kemal

Ankara Milletvekili Burhan Apaydın Yolsuzlukları açıkladı.

Apaydın'ın sorularının birincisi, özel bir firmaya, Ragıp Sarımahmutoğlu firmasına, Komünist Çin Ticaret Heyetiyle Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti adına pazarlığa girme yetkisi veren bir belgenin verilip verilmediği yolundaydı. Apaydın, böyle bir belgenin özel bir firmaya hangi kanunun hangi maddesine dayanılarak verildiğini soruyordu. Bağımsız Ankara Milletvekilinin önergesinde teferruatına girmeden kaydettiği hususlar da vardı. Bunlardan birisi, Sarımahmutoğlu firmasının, İsviçrenin Bern şehrinde Çin Ticaret Heyeti ile Türkiye adına müzakerelere girmeden önce Çukobirlikten 10 bin ton pamuk, Tariş'ten 2 bin ton kuru üzüm ve Fiskobirlikten külliyetli miktarda fındık almak için teşebbüse geçip geçmediğiydi. Dahası da vardı. Sarımahmutoğlu firması temsilcisi, İsviçrenin Bern şehrindeki Büyük Elçiliğimize gitmiş, elçilikte kendisine müzakereler boyunca çalışmak için bir oda istemiş, elçilik personelini de Çin Heyeti ile müzakereleri sırasında yazıların yazılması vesaire işlerde çalıştırmaya kalkışmış. Bern Büyükelçimiz, bir tüccara devlet adına temsil yetkisi verilmesini çok yadırgamış, durumu «gizli ve çok acele» kaydıyla Dışişleri Bakanlığına bildirmiş, Dışişleri Bakanlığının Ekonomik İşler Genel Müdürlüğü de aynı kayıtla durumu Ticaret Bakanlığından sormuştu. Sorunca ortalık karışmış, Sarımahmutoğluna verilen belgede bir tercüme hatası yapıldığı, yoksa bakanlığı ve hükûmeti temsil keyfiyetinin olmadığı söylenmişti. Apaydın, bütün bu hususların doğru olup olmadığını, doğruysa bu işlemlere nasıl imkân verildiğini öğrenmek istiyordu.

Burhan Apaydın'ın ikinci sorusu da birincisi kadar önemliydi. Apaydına göre, Polonya ile yapılmış olan ikili ticaret anlaşmasının sona ermesine onbeş gün kala, yeni anlaşmanın da metni hazırlanmışken, eski anlaşmanın tükenmiş olan kereste kontenjanına 26 bin dolarlık yeni bir tahsis yapılmış, iyi cins keresteler çürük kereste işlemine tâbi tutulmuştu. *İlâve kontenjanın* yeni anlaşma beklenmeden yapılmasının dış ticaret rejimi bakımından zararlı ve memleket menfaatlerine uygun düşmeyeceği hakkında Dış Ticaret Dairesi Reisi Nioa Türkmen, yardımcısı Gündüz Ak ve raportör İhsan Kırca, 15.3.1965 tarihinde 91 sıra numarası ile bir yazı yazmış ve bakanı uyarmışlardı. Buna rağmen bu kontenjan verilmişti. Üstelik de İstanbulda Ciovanni Dukka firması adına bu kontenjanın çıkması için, bir AP. Milletvekili, Bingöllü Sıddık Aydar Bakan ve Bakanlık nezdinde bizzat uğraşmıştı. Bu kerestelerin kendisine ait olduğunu söyleyerek, kontenjanı çıkartmıştı. Apaydın soruyordu: Bütün bunlardan Ticaret Bakanının haberi yok mudur?

Apaydın'ın bir üçüncü sorusu, krom ihracıyla ilgiliydi. Bir zamanların, hani şu DP devrinin meşhur Oğuz Akal firmasının paravanı olan Aarrat firması, bir tarihte Mısıra 35 bin ton krom reeksport etmeye kalkmış, bakanlık bunu öğrenerek talebi reddetmişti. Aradan sekiz ay geçtikten ve hükûmet değiştikten sonra bakanlık durup dururken bu konuyu yeniden ele almış, bakan resen ihraca müsaade etmiş, işlem yapılmış fakat son anda bu ihraç müsaadesi tekrar geri alınmıştı. Apaydın soruyordu: Niye?

Dördüncü soru Dümeks firmasıyla ilgiliydi. Bu firma, Bakanlıklararası İktisadi Kurulun demir cevherinin muvakkat ihracına müsaade olunmaması kararına rağmen, bakanın verdiği bir emirle, demir cevherinin muvakkat ihracını sağlamak için bir formül aratmaya başlamıştı. Hem de formül bulma emrini ilgili memurlara bizzat bakan vermişti. Bu konuda çalışmalar yapılıyordu. *Burhan Apaydın soruyordu: Niye?*

Apaydın'ın, «şimdilik» kaydını koyduğu son soru fındık ihraç fiyatlarıyla ilgiliydi. Yeni Hükûmet, fındık satışlarını serbest bırakmıştı. Tüccar yurt dışına fındığı 101.5 dolardan ihraç edebilecekti. Oysa tüccar, fındığı 96 dolardan satıyor, 101.5 dolardan satmış gibi gösteriyor, aradaki farkı da Türkiye'ye, karaborsadan topladığı dolarlarla kapatarak getiriyordu. Böylece tüccar, dışarıda fındık fiyatlarının düşmesine yol açıyordu. Bunun da zararını memleket döviz kaybı ile, üretici ise düşük fiyat alarak ödüyordu. Yıllardır oynanan bu oyunlar bilindiği için eski hükûmet, fındık ihraç fiyatını tesbitle yetinmemiş, aynı zamanda ihracatı lisansa bağlıyarak satışları Fiskobirliğe bırakmıştı. Tek satıcı, dış fiyatları 101,5 dolarda tutabilecekti. Ne var ki, hükûmetlerin tüccar baskısına dayanamıyacaklarını bilen Hamburglu alıcılar, mübayaalarını bırakmışlar, tüccarın yeniden müsaade koparıp ihracata başlamasını beklemişlerdir. Bu kapıyı eski hükûmet bir parça, yeni hükûmet ise tamamen açtı. Kapı açılınca, dışarıda fiyatın düşeceği kesinlikle biliniyordu. Bile bile bu iş neden yapıldı?

Ümit ölmez

Bir sürü hamasi gösteriden ve aşırı erkekçe beyanlardan sonra, «Hele bir Londrada Yunan Dışişleri Bakanıyla, bizim bakan görüşsün» denmiştir. Yunan Dışişleri Bakanı ise Economist'in muhabirine, «NATO işlerini görüşmek için aynı masaya oturacağız, ne yapalım müttefikiz. Fakat ikili konuşma yapamayız. Bu bir haysiyet meselesidir» demiştir. Durumunu kuvvetli gören Yunanistan en ufak tâviz vermemek için konuşmaya yanaşmamaktadır. Plaza Raporu ve Sovyet kozunun kullanılmaması yüzünden durumu zayıflayan bizler ise «ille konuşalım» diye yalvarıyoruz! Lozan anlaşmasını değiştirme, Patrikhaneyi kovma tehditleri, aslında bir cins müzakereye çağrıdır. Ne var ki tehditler, blöften ibaret sayıldığı için, tamamen etkisiz kalmıştır. Nitekim bir iki ateşli beyandan sonra, Patrikhaneyi kovma ve Lozan anlaşmasını değiştirme düşünceleri unutulmuştur. Ankarada söylenir ki, ünlü Rum film yapıcısı Skouras'ın ani ziyareti ve hükümet çevreleriyle yaptığı temaslar, Patrikhane konusundaki görüşlerin değişmesine yol açmıştır. Maamafih Skouras gelmese de sonuç aynı olacaktı. Zira bir taraftan Anglosaksonlardan ricacı olmak, öte yandan Anglosakson kamu oyunu ve hükümetlerini tamamen aleyhimize çevirecek tedbirlere girişmek mümkün değildir. Bu sebeple, Patrikhane işi, «evin namusunu kurtarmak»tan başka bir derde, devâ getirmiyecek olan bir denetlemeden ibaret kalmıştır. Lozan'ı değiştirme lâfı ise artık edilmemektedir.

Diplomatik plânda ümitler, pek yakın bir hayal kırıklığına kadar Londradaki NATO Bakanlar Kurulu toplantısına bağlanırken, askeri plânda hazırlıklara girişilmektedir. Başbakan Savunma Bütçesinin 250 milyon lira arttırılacağını açıklamıştır. Bu parayla NATO dışı, bize ait bir kuvvet kurulması düşünülmektedir. NATO birliklerimizi, Fransanın defalarca yaptığı üzere, kendi emrinize almak varken, yeni bir birlik kurmayı düşünmek güç anlaşılır bir tutumdur.

Askeri hazırlıklar, bir Türk — Yunan harbine göre yapılmaktadır. Kıbrıstaki bir emrivaki, Trakyada ve öbür Yunan adalarında bir savaşa yol açabilecektir. Yabancı petrol şirketlerinin bir defa daha jetleri benzinsiz bırakmasını önlemek amacıyla, İrandan jet yakıtı sağlamaya gidilmiştir. NATO bize çıkartma araçları vermediği için Gölcükte çıkartma gemileri inşa edilmiştir. İlk parti gemilerin 10 Mayısta törenle denize indirilmesi düşünülmektedir. Hükümet, Rumların Kıbrıstaki her hangi bir yeni hareketi üzerine, fiilî müdahaleye başvurulacağını söylemektedir.

Ne var ki bir Türk — Yunan harbine dün olduğu gibi bugün de Amerikanın müsaade etmiyeceği muhakkaktır. Yunanlılara son zamanlarda Kıbrısa kadar ikmalsiz gidip gelecek uzun menzilli F—105'ler veren Sam Amca, bir çatışma halinde kesinlikle araya girecektir. Bu bakımdan hazırlıkların kararlı bir tutumu göstermekten öteye gitmesi zayıf bir ihtimaldir. Kıbrıs dâvası ancak diplomatik plânda kazanılabilir ve kaybedilir. Politikamız, ısrarla yazdığımız üzere, yanlıştır: Anglosaksonlar Enosisten yanadır, biz ise Anglosaksonlardan Kıbrıs işini çözmeleri için ricacıyız. Diplomatik plânda kendini yalnız bırakan memleketimizin ricalarına ise, Anglosaksonlar aldırış etmemektedirler. Ancak Enosis'e karşı olan bütün devletlerin politikamızı var güçleriyle desteklemesi sağlanmadıkça, Enosis mukadderdir. Ne var ki bu yolda İnönü hükümetinin giriştiği çabalar durdurulmuş, Anglosaksonların karşısında çaresiz kalınmıştır. Başbakan Ürgüplü, «NATO Bakanlar Konseyi toplantısında istenen sonuç alınmazsa, ne olacak» sorusuna, «Evvelâ teşebbüsler yapılsın, bu teşebbüslerden sonra kararlar alınır» cevabını vermiştir. Olaylara tâbi, *gündelik* bir politikayla Kıbrıs dâvâsının çözülmesi beklenemez.

A. P.'de huruç teşebbüsü

Önceki haftanın sonunda bir öğle vakti, Ankaranın yeni açılmış ama politik müşterilerini hemen bulmuş, pek fazla lüks olmamakla birlikte iyice lokantalarından birinde, bir masanın etrafına toplanmış yemek yiyen beş kişi hararetle bir konuyu tartışıyorlardı. Tartışılan konu, aylardan beri bir türlü toplanmayan AP. Grubunun nasıl edilip de

toplantıya çağrılacağı ve bu toplantıda hangi konuların konuşulacağıydı. Toplantıda bulunanlardan dördü, birden çakan *bir flaş* ışığı yüzünden kısa bir an durakladılar ve resimlerini çeken fotoğrafçıya baktılar. Masanın beşincisi, kendisi de eski bir gazeteci olduğu için olayı yadırgamadı. Sözlerine devam etti.

Lokantada AP. grubunu harekete geçirmek için son kulis çalışmalarını yapan beş kişi, AP. nin *Genel Başkanı Süleyman Demirel*'in artık adları gizlenemez hale gelen muhalifleri Tahsin Demiray, Reşat Özarda, Gökhan Evliyaoğlu, Mustafa Kemal Erkovanlı ve İsmail Hakkı Yılanlıoğluydu. Mason düşmanlığı ile tanınmış bu beş AP milletvekilinin kaynatmaya *çalıştıkları AP kazanından* nasıl bir sonuç almak istediklerini ise sonradan içlerinden biri şöyle izah etti: «Adalet Partisi halka, işçiye, köylüye ve küçük esnafa dayanarak kuvvetli bir parti olarak parlâmentoya girmiştir. Ama sonradan bu parti süratle dayandığı halk yığınlarından koparak iş adamlarının ve büyük tüccarların klübü haline gelmek yolunu tutmuştur. Halkın dâvâları unutulmuş, özellikle son koalisyon tecrübesinde halkla pek de ilişiği olmayan mutlu bir azınlığın menfaatleri kollanmaya başlanmıştır. Bu davranış, partiyi sonu bilinmez bir akıbete sürükleyebilir. Parti bugün dışardan idare edilir hale gelmiştir. Masonlar, eski DP. nin inkırazına ve mahvolmasına yol açan *eyyamcılar* ve *çıkarcılar* parti yöneticileri üzerinde söz sahibi olmuşlardır. Millî menfaatler unutulmakta, tutulan parti politikası ile madenler gibi, petroller gibi yüzde yüz devletin elinde ve yönetiminde olması gereken yeraltı zenginliklerimiz yabancı *kartel* ve *tröstlerin* tasallutuna maruz bırakılmaktadır. Rakip partiler, özellikle CKMP ise, bizim parti olarak dayanmamız gereken işçi, köylü ve küçük esnaf kütlesini *altımızdan* çekip almak çabasındadır. Oysa Adalet Partisi mutlaka ve mutlaka bu fakir halk yığınlarına dayanmak zorundadır. İşte biz, Adalet Partisini bu yola sokmak çabasındayız. Azimliyiz, kararlıyız. Bu uğurda sonuna kadar mücadele *edeceğiz. Gerekirse, bu uğurda* partiden bile kovulmayı göze aldık, mücadelemizi yapacağız.»

Gökhan Evliyaoğlu
Kulübü kızdırdı

Beşler AP içinde kazan kaldırma konusunda gerçekten kararlı görünüyorlardı. Kendilerini fikrî yapı bakımından kendilerine yakın tanınmış onbeş yirmi milletvekilinin *daha da destekleyeceğini* umuyorlardı. Hattâ adlar sayıyorlardı. Sayılan kişilerin de böyle bir harekete katılması mümkündü. Zira, kazan kaldıranlar gerçekten bir belli ekolün ve zihniyetin mensuplarıydılar. Üstelik hemen hepsi de AP. içindeki yeni yönetici ekibin çeşitli sebeblerle husumetini çekmişlerdi. Üstelik, gelecek seçimlerde bir daha meclise gelmelerine de Demirel ekibinin asla imkân vermeyeceğini biliyorlardı. Yani kader birlikleri vardı.

Haber ertesi gün Akşam gazetesinde «20 AP milletvekili Demirele baş kaldırdı» başlığıyla manşette çıktı. Çıkmasıyla da AP içinde bir dalgalanmadır başladı. Koalisyon ortağı Bölükbaşının çıkışlarından zaten fazlasıyla huzursuz olan Demirelin ise iyice canını sıktı. Gerçi kuvvetini biliyor, parti içinde aldığı tertiplerle kolay kolay kendisine baş kaldırılamayacağından emin bulunuyordu ama, bir yandan Bölükbaşı bir *yandan da kendi* partisinden bir gurubun ateşi arasında kalmak da pek hoşuna gitmiyordu. AP yi tutan gazetelerde de haber bir bomba etkisi yarattı. AP bölünecek geleceğe ait bütün ümitleri suya mı düşecekti? Ertesi gün haberi veren Akşam gazetesine karşı bir hücumdur başladı. Bu arada, başkaldırması muhtemel AP liler arasında adları kaydedilen Sinop Milletvekili Mustafa Kaptan ve Hasan Aksay *adlı milletvekilleri de* acele bir basın toplantısı yaparak haberi solcuların çıkardığını, kesin olarak böyle bir baş kaldırma ile ilişkileri olmadığını haberin kasıtlı yalan, uydurma ve komünist taktiği olduğunu açıkladılar. Yoksa AP içinde tam bir tesanüt vardı. AP *işçinin, köylünün ve* küçük esnafın değil, milletin partisi idi. Süleyman Demirel ise saygı duydukları bir büyük devlet adamı idi. Ona karşı başkaldırmak kimin haddineydi?

AP nin çalım sever Genel Başkan yardımcılarından Yassıada Avukatı *Talât Asal* da acele bir demeç verdi. AP içinde tam bir tesanüt vardı. AP kaya gibi dimdik ve sapasağlam duruyordu. Haberin aslı yoktu, faslı yoktu. Asalın bu demecine irili ufaklı daha başka AP yöneticilerinin de demeçleri eklendi. Ne var ki bunlardan *hiç biri* AP Grubunun toplantıya çağrılması için bir önerge verildiği, bu önergede de parti yönetimiyle ilgili pek önemli tenkitlerin yer aldığı konusuna hiç dokunmadı. Herkes Akşam gazetesinin başlığa çıktığı 20 milletvekili rakamı üstünde duruyor, bunun *20* olmayıp şu veya bu kadar milletvekiline ait bir iş olduğunun tartışmasını yapıyor, ama kimse işin özüne eğilmiyordu. Nihayet bu haftanın başında önerge Meclis Grubu başkanlık divanına verildi ve haberin AP yi yıkmak için uydurulmuş bir balon olmadığı ortaya çıktı. Demiray, Özarda, Evliyaoğlu, Erkovanlı tarafından imzalanan önergenin Özarda tarafından Grup Başkanlığına verilmesinden sonra Grup Yö*netim Kurulu acele bir toplantı* yaptı. Önergeye açıklık kazandırılması için, önergede imzaları bulunan milletvekillerini de toplantıya çağırdı, ama bunlar gelmediler. Grup Yönetim Kurulu da bunun üzerine, önergeyi bir mektup olarak kabul etmeye mey*letti ve bunu büsbütün de hasır*altı etmenin tehlikesinden çekindiğinden konuyu Salı günkü grup toplantısında başkanlık sunuşu olarak getirmeyi uygun buldu.

Saadettin Bilgiç
Sahneye çıkacak mı?

AP grubu, salı günü, Evliyaoğlunun 7 maddelik önergesiyle dörtlü önergeyi reddetti. AP' li basında Evliyaoğlu'na hücumlar başladı: Partiyi «Tüccarlar Kulübü» sayan *Evliyaoğlu, Çetin Altan* ve Bülent Ecevit ağzıyla konuşuyordu!.. Grupta, düne kadar Evliyaoğlu ile işbirliği yapan Mc. Carthy erkeği Pehlivanlıoğlu, Ordu adaylığını kaybetmemek gayretiyle, Evliyaoğlu'nu komünistlerin âleti olmakla suçladı.

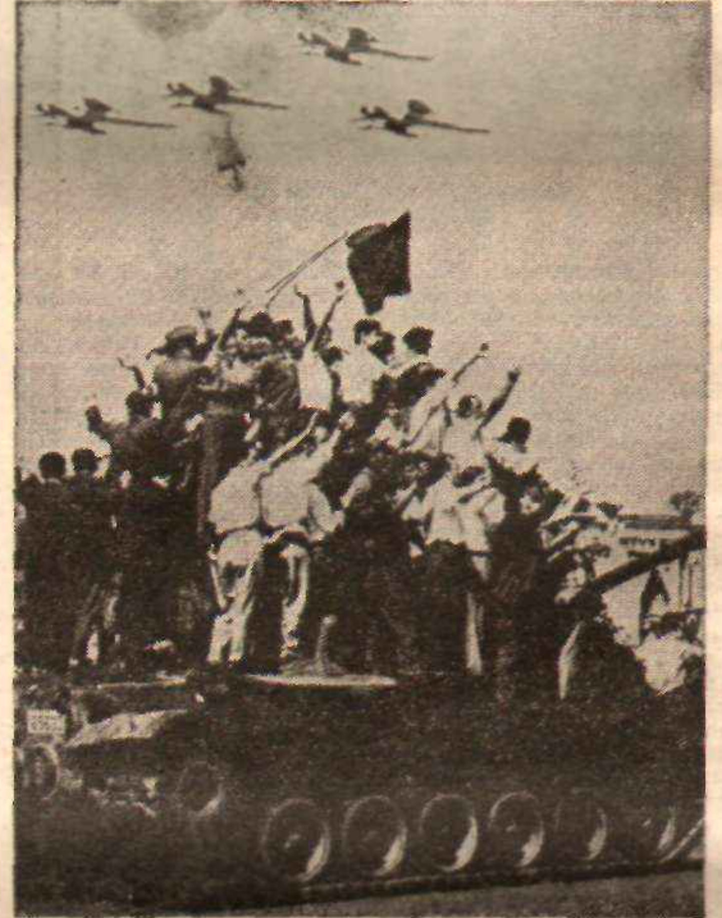
Yassıadalıların partiyi perde arkasından yönettiği yolundaki iddiayı cevaplandıran AP sözcüsü Turhan Bilgin ise, sadece gazeteci olan Yassıadalıların partiyle teması olduğunu açıkladı ve «Bunlar meslekleri icabı partiyle temas *ederler» dedi!..*

Başkaldırmanın sonucu ne olacaktır? AP nin milyonerleri savunucu başı ve gövdesi arasında tam bir terslik vardır. Bu terslik yavaş yavaş rahatsızlık yaratmaktadır. Ayrıca Bilgiç'in kenara itilmesi ve masonluk, Amerikancı*lık söylentileri, AP kütlesinin ku*lağına kar suyu kaçırmıştır. Rahatsızlık genişliyecek midir? Yoksa parti dayanışması ve pek yakındaki iktidar hayali «Beşler»in yalnız kalmasına mı yol açacaktır? Görünüşe göre, hareket, Beşlerin yaratmaya çalıştıkları akımın tabiî lideri Saadettin Bilgiç *tarafından benimsenmedikçe* genişleme istidadı göstermiyecek gibidir. Bilgiç'in ise hareket genişlemeden herhangi bir adım atması beklenemez. Ne var ki mesele, şimdi geçiştirilse bile AP.'nin başı ve gövdesi arasında açık bir terslik vardır, bu terslik eninde sonunda kendini hissettirecektir.

AP deki başkaldırma, koalisyona «isyan halinde bulunan Bölükbaşının durumu ile birleşince, hükümet çoğunluğunun tehlikeli bir şekilde *daralması* endişesini doğurdu. MP Grubu, Apaydın'ın gensoru önergesine beyaz oy vereceğini açıklayarak ortaklarını güç durumda bırakmaya niyetli bulunduğunu belirtti. CHP ise, hükümeti ilk fırsatta devirmeye ni*yetli intibaını* vermektedir. *CHP*, adam kazanmak, ya da MP dışındaki partilerden birini koalisyondan ayırmak çabası içindedir. Bu ortamda AP içinde 10—15 kişilik bir muhalefet dahi önemli sonuçlar doğurabilecektir. Yalnız unutmamak gerekir ki, bir hükümet *buhranı, AP liderlerinin bir daha* altından kalkamıyacakları büyük bir fiyaskodur. AP yöneticileri böyle bir fiyaskoyu önlemek için her türlü tâvizi vermeye hazırdırlar.

Süleyman Demirel
Araba yokuşa sardı

27 Mayıstan sonra sevinç gösterileri
O günleri unutanlar var!..

28 NİSAN

Daha beş yıl önceydi, bir Tahkikat Komisyonu Başkanı Ahmet Hamdi Sancar vardı. Parti faaliyetlerini bir emirnameyle durdurur, gazeteleri kapatır, matbaaları *basar, istediğini hapse yollardı.* Sonra 27 Mayıs geldi. Tahkikat Komisyonu Başkanı idama mahkûm oldu. Cezası müebbete çevrildi, sonra da kurtuldu. Hazret, şimdi bir tahkikat komisyonu edasıyla yazılar yazıyor! Hazrete göre Millî Birlik yönetimi, komü*nist rejimlere benzer bir azınlık* diktasıdır: «... Özellikle komünist idarelerde halk, ihbar ve iftira edenler ile edilenlerden ibaret bir topluluk hâlini alır. Azınlık diktası idarelerinde bu korkunç silâh, millet çoğunluğunun karşısına bütün dehşeti ve vahşetiyle *dikilir. Azınlığın eksikleri*, kusurları ve suçları bu silâhla karşılanmaya ve kapatılmaya gayret olunur.»

Başyazarlığa başlayan başka bir Tahkikat Komisyonu üyesi ise — Bahadır Dülger —, Köy Enstitülerini komünistlikle suçlamakta, *TİP hakkında tahkikat istemekte*dir.

Bu iki olay 28 Nisanın beşinci yılında Türkiyenin manzarasını göstermeye yeter.

*27 Mayıs öncesinin geri geldiği*ni sananlar, 28 Nisan 1960'ı yaratan Türk Gençliğinin 28 Nisan 1965 bildirilerini dikkatle okumalıdırlar. Millî Türk Talebe Birliği Genel Başkanı Aydın Velioğlu şöyle demektedir:

«Büyük Türk Ulusu,

İç ve dış düşmanlara karşı, milletinin hak ve özgürlüğünü ölümü pahasına savunan Türk yüksek öğrenim gençliği, bundan beş yıl önce bugün, amansız bir savaşın içinde bulunuyordu.

Karanlık emelleri uğruna, memleketi menfaat kamplarına bölen o devrin iktidarı, her türlü millet mes'uliyetini unutarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını çiğnemiş, Üniversite dokunulmazlığı*nı ihlâl etmiş*, basın mensuplarını hapishanelere tıkamış ve devlet radyosunu özel çıkarlarının yayın organı hâline sokmuştu.

Bugün, o devrin karanlık anılarını yaşarken mücadelemiz sona ermemiş, bu sefer de karşımıza halkı politika atraksiyonları ile sömüren büyük *sermaye tröst*leri, din simsarları ve toprak ağaları çıkmıştır.

Memleketin millî servetini yabancılarla işbirliği yapmak suretiyle paylaşan, halkın iktisadî, sosyal ve kültürel egemenliğine karşı koyanların 28 Nisan 1960 Türkiyesinden *ibret almaları* lâzımdır. Aksi halde, Türk gençliği Atatürk'ün istediği mânadaki direnişini kullanacaktır.»

Bildiride, Türk Yüksek Öğrenim gençliği olarak 1965 Türkiyesinden beklenenler sıralanıyor. İsteklerden bazıları şunlardır:

*Dış politikada, (ekonomik, kül*türel, siyasî ve askerî) alanda mutlak bir bağımsızlık.

Yerli ve yabancı büyük sermayelerin ve toprak ağalarının halkı sömürmesinin kesin şekilde önlenmesi.

Eğitim yerinde iş, iş yerinde *eğitim sisteminin devletin* kontrolünde olarak uygulanması.

Bilimsel güvenliğimizi tehdit eden ve Lozan andlaşmasına aykırı kurulan Türkiyede mevcut yabancı yüksek okulların kapatılması.

TMTF Genel Başkanı Ahmet Güryüz Ketenci, Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı Genel Başkanı Erol Unal, İstanbul Teknik Üniversitesi Talebe Birliği Başkanı

Uygut Bayaz ve Istanbul Universitesi Talebe Birliği Başkanı Bozkurt Nuhoğlu'nun ortak bildirisi de şudur:

«Bundan 5 yıl önce bugün Türk Gençliği iç ve dış sömürücülerin emrinde bir politikanın, soysuzlaştırmak istediği Cumhuriyet rejimini tekrar kaidesine oturtmak ve bütün bir ulusun ortak mutluluğunu sağlamak amacı ile meşruiyetini kaybetmiş siyasi bir iktidara karşı savaşa başlamıştır.

Gücünü yüce ulusundan alan vatansever Türk ordusunun yerinde müdahalesi ile bu savaş bir ay gibi kısa bir zamanda başarıya ulaşmıştı.

İlerici kuvvetlerin birbirlerine kenetlenerek yaptıkları bu başarılı devrim sonucunda Türkiye yeni demokratik bir anayasaya kavuşmuş ve Türk halkı sosyal ve siyasal haklar elde etmiş, bu arada ulusal egemenlik yolunda güçlü bir adım atılmıştır.

Büyük bir üzüntü ile görmekteyiz ki; kuvvetini dış kaynaklardan alan ve Türkiye içindeki çıkarcı çevrelerce de desteklenen bazı faşist akımlar demokratik düzeni temsil ettikleri gruplar yararına bozmak istemektedirler. Demokratik rejime gerçekten inanan Türk Gençliği bu faşist akımların karşısında olduğu kadar kesin olarak komünizmin de karşısındadır.

Türk Gençliği olarak inanıyoruz ki; Türkiye'de ilerici ve devrimci güçlere karşı girişilen her hareket

Ahmet Hamdi Sancar
Başı omuzu üstünde ya...

başarısızlığa mahkûmdur. Devrimci cephe içten ve dıştan gelecek gerici veya sömürücü her tecavüzü önleyecek, yok edecek güçtedir.

28 Nisan ile başlayan devre Atatürk'ün arzuladığı Türkiye'yi kurmaya kararlı ilerici güçlerin uyanma ve bilince varma devresi olmuştur. Bu bakımdan 28 Nisan ekonomik ve sosyal savaşımızın başladığı gündür ve gün olarak kalacaktır.»

Yabancı petrol şirketleriyle 10 yıl:

TÜRKİYE'DEKİ PETROL OYUNLARI

Kâmuran Erdini

Son aylarda basınımızda yabancı petrol şirketlerinin Türkiyedeki tutumu, özellikle Güney Doğu Anadolu'da MOBİL ve SHELL şirketlerinin bulduğu yerli petrol kuyularının verimi, nakil imkânları ve bu şirketlerin ithâl ham petrolünü tercih sebepleri, ham petrol ithal fiatında indirim imkânları gibi konularda bir hayli yazılar yazılmış ve buna karşı kendilerini savunma çabası içinde bulunan yabancı petrol şirketleri, hepsinin kendi lehlerine bedava birer propogandist olacağını zannettiği,...... personeli ile toplantı salonlarında konferanslar tertip ederek, yabancı sermayenin özellikle bu dev petrol şirketlerinin girdiği memlekette görülmemiş kalkınma, refah ve saadetin geleceği sloganıyla «mukabil taarruz» a geçmiş bulunmaktadırlar.

İlerde kendilerine elbette soracağız.

«Neden Irak'taki, Kuveytteki, Suudi Arabistandaki Bedevi Arap hâlâ yalınayak geziyor diyeceğiz.

Aşağıdaki yazılarda yabancı petrol şirketlerinin bu memleketi nasıl sömürdüklerini, ham petrolün yer altından çıkarılışından rafinerilerden mamûl olarak teslimine kadar olan safahatindeki tutumlarını sırasiyle açıklıyacağız. Gerçekler bu memlekette yaşayanlar tarafından bilinmelidir.

Şurasını bilhassa belirtmek isteriz ki bu satırların sahibi 10 seneye yakın bir zaman gerek içte, gerek memleket dışında onların aralarında bulunmuş, plânlarını ve programlarını yakinen bilen, Milli Petrol Dâvânıza inanmış ve daima bunu savunmuş bir kimsedir.

27 Mayıstan hemen sonra yabancı petrol şirketleri basın yoluyla kamu oyuna duyurdular: Mobil, Toros'larda Bulgurdağ'da zengin petrol kuyuları bulmuştu. Shell, Diyarbakır'ın 42 kilometre Kuzey - Doğusunda Kayaköy'de 38 API graviteli petrol keşfetmişti. O tarihlerde Mersin Petrol Tasfiyehanesi henüz tamamlanmamıştı.

1962 Nisanında Mersin ATAŞ rafinerisinin tecrübe mahiyetinde ve 1 Haziran 1962 de resmen işletmeye açılması ile Bulgurdağ ve Kayaköy kuyularından üretilen yerli ham petrol, MOBİL ve SHELL şirketleri tarafından tankerlerle Mersin'e nakledilmeğe başlanmıştı.

Ancak işin bütün inceliği rafineriye mümkün olduğu kadar az yerli petrol nakletmek ve fazla ithal ham petrolü getirerek LONDRA ve NEW-YORK merkezlerine azami döviz sağlanmasıydı.

Bu vesile ile SHELL ve MOBİL şirketlerinin, Doğu Bloku hariç, dünyanın her köşesinde petrol kuyularına, depolama tesislerine, tanker filolarına, deniz nakliyat şirketlerine ve rafinelerine sahip olduklarını ve Türkiyeye döviz mukabili ithâl ettikleri ham petrolün yine kendi malları olduğunu hatırlatmak isteriz.

Ve dışarıdaki ana şirketlerin elinde büyük stoklar vardır. Yerli ham petrolü işlemek yerine, ithâlata gitmek onlar için daha kârlıdır. Böylece stoklar eritilecek, nakliye, sigorta ve satıştan önemli kazanç sağlanacaktır. Türkiyenin ham petrolü işletilmeyecekmiş, Türkiye döviz kaybedecekmiş, tabii ki bu onların umurunda değildir.

Nitekim Dünyanın her köşesinde her türlü imkâna sahip olan bu dev petrol şirketleri, memleketimizde buldukları yerli ham petrolü Mersin rafinerisine nakletmek için gayet ağır davranmışlar, taşıma su ile değirmen döndürülemiyeceğini pek iyi bildikleri halde, eşhasa ait bir kaç tankerle bu işi yapıyor görünmek yolunu tercih etmişlerdir.

Mersin rafinerisine yerli ham petrol naklinde ağır davranma yüzünden zaman zaman tenkide uğrayan ve tanker yokluğu yüzünden nakil imkânları bulamadıklarını ifade etmekle işi tatlıya bağladıklarını zanneden bu şirketlerin yetkilileri nihayet 3 Ocak 1963 tarihinde Türkiyenin en büyük nakliyat şirketinden birer teklif almışlardır.

4 Ocak 1963 tarih ve 7 - 8 sayılı teklif şöyledir.

«Asgari 10 tonluk 116 kamyonumuzu derhal tanker'e çevirerek yerli ham petrolünüzü Mersin rafinerisine en uygun şartlarla nakletmeğe amadeyiz.»

Teklif 1963 te yapıldı. Aradan 28 ay geçti. Fakat nakliyat şirketi yukarıda tarih ve numaralarını belirttiğimiz yazısına hâlâ cevap beklemektedir. Herhalde artık anlamışlardır ki tekliflerine asla cevap verilmiyecektir, zira yerli ham petrolün nakledilmesi değil, nakledilmemesi ve mümkün olduğu kadar az yerli petrol işlenmesi bu petrol şirketlerinin ANA politikasıdır.

(Gelecek yazımızda Yabancı Petrol Şirketlerinin Türkiyedeki siyasetlerini ve içyüzlerini bütün yönleriyle açıklamağa devam edeceğiz)

SİYASİ NOTLAR

Tütün Tüccarlarının Devletçiliği

Tüccarın elinde 1962 den kalma bir miktar tütün var. Bizim devletçilik düşmanı, serbest ticaret şampiyonlarımız, satamadıkları bu tütünü devlete satmak isterler. Bunu belki başaracaklardı da. Fakat Çetin Altan, meseleyi kendine iş edindi ve bu «tatlı devletçilik»in içyüzünü kamu oyuna duyurdu. Çetin Altan'ın yazıları üzerinedir ki, eski ve yeni hükümet, tüccarın tütününü almayı reddettiler. Tekel Bakanı Ahmet Topaloğlu, tüccarın tütününü devletin satın alamıyacağını açıkladı. Ama tütüncüler ümitlerini kesmediler. Şimdi yeni formül bulmuşlardır. Tüccarın Ticaret Bakanlığına yaptığı teklif şudur. Bazı ülkelerin fuar kontenjanları artırılacaktır. Artırılan miktarın bedeli, elde kalan tütünlerle ödenecektir. Fuara diye getirilen fazla mal da tüccara verilecek, tüccar bunu yüksek fiyatla satacaktır. Yani düpedüz bir takas bahis konusudur ve dış ticaret rejimimiz takası yasaklamaktadır. Şimdi Ticaret Bakanlığında, teklifin takas niteliğinde olup olmadığı tartışılmaktadır.

5500'lükler

Parlâmento üyelerinin, 40 bin liralık geçmiş günler hesabıyla birlikte 5500'leri alıp alamıyacakları bir «meb'us-toto» haline geldi. Çoğunluk, kıyamet kopsa, parayı almaya azimli görünmektedir. Nitekim bütçeye, geçen yıl gelir tahminlerinde 1,5 milyar liralık bir noksanlık olduğu belirtildiği halde, Komisyonda 41 milyon lira eklenmiştir. Genel Kurulda da çoğunluğun ayni yolda oy kullanması beklenmektedir. Geçen sefer meseleyi Anayasa Mahkemesine götüreceğini söyleyen Başkan Gürsel, bu sefer «Meclis bir kanun yapıcısı olarak her türlü selâhiyeti elinde bulundurur. Bu konu daha çok milletvekillerini ilgilendirir... Artık meseleyi kendileri hallederler» demektedir. Şimdi ümit CHP de kalmaktadır. CHP, meseleyi Anayasa Mahkemesine götürecektir. Bir «noksan ödemenin düzeltilmesi» diye takdim edilen zammın Anayasaya ve 1 sayılı Ödenek Kanununa aykırı olduğuna şüphe yoktur. Yalnız ödenekçilerin ümidi, bütçenin bir faslı üzerinde Anayasaya aykırılık ileri sürülemiyeceği için, Yüksek Mahkemenin dâvayı usul bakımından reddedeceği düşüncesindedir. Fakat her hâlükârda, Anayasa Mahkemesine gitmenin pratik bir faydası olması için, Mahkeme karar verene kadar, zamların Parlâmento üyelerine ödenmemesidir. Parlâmento başkanlık divanları, bütçeye konmuş bir tahsisatın ödenmesini durdurabilecekler midir?

Enflasyon tehlikesi

Tehlike zillerini Şefik İnan, Bütçe Karma Komisyonunda çaldı: Enflâsyon tehlikesi belirmiştir. Yeni bütçe, reddedilen bütçeye nazaran 218 milyon lira fazladır. Komisyonda Bütçeye, 103 milyon lira daha ekleme yapılmıştır. Ayrıca Millî Savunmaya 250 milyon lira verileceği açıklanmıştır. Demek ki CHP bütçesine göre 571 milyon lira bir fazlalık mevcuttur.

Halbuki CHP bütçesi, gelir tahminleri çok şişirilmiş bir bütçeydi. Gelirlerde geçen yıl bütçesine göre 2 milyardan fazla artış beklenmektedir. Halbuki 1964 bütçesi gelirleri tahminlerin 1,5 milyar altında olmuştur. Hazine borçları geniş ölçüde artmıştır. Hazine sıkıntısını gidermek için, Merkez Bankasına borçlanma limiti arttırılmaktadır.

Bu tutumun sonbaharda hızlı fiyat yükselmeleriyle kendini gösteren bir enflasyona yol açmasından korkulur. Eski Maliye Bakanı Melen, «Allah hiç bir hükümeti bu duruma düşürmesin» demektedir.

Babeuf'ün yeni «Bilirkişi» raporu

Ankarada da bir Babauf dâvâsı var. Basın—İş Sendikasının yayın organı «Gündem» Devlet Matbaası grevi sırasında Babauf'ten bir pasaj yayınlamış. Grev günlerini hatırlayınız: Grevin başarıya ulaşması için, Resmî Gazetenin yayınlanmasını önlemek gerekliydi. Ne var ki Resmî Gazete, başka bir matbaada basılarak yayınlanmış ve grev başarısızlığa mahkûm edilmişti. İşçileri açlık ve perişanlık bekliyordu. Gündem, haksız saydığı «Grev bozma»nın heyecanı içinde, «Biz... bir yanardağın üzerindeyiz, siz tutuṭuş sabredin diyorsunuz» şeklinde bir pasajı Babauf'ten aktarıp yayınlamıştı.

Savcılık harekete geçmiş, ilk bilirkişi Ankara Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Doçenti Uğur Alacakaptan, yazı ile komünist propagandası yapıldığı sonucuna varmıştı. Ankara Ağır Ceza Mahkemesi, sanık avukatlarının talebi üzerine üç kişilik yeni bir bilirkişi heyeti seçmişti. Yeni bilirkişiler, raporlarını vermişlerdir. Yeni bilirkişiler, yayınlanan pasajda «Yoksulların savaşı komünist bir rejim tesis etmek için yapacakları hususunda sarih bir ifade olmadığından», yazının «komünist propagandası mahiyetinde telâkki edilebiceği kanaatinde değiliz» demektedirler. Onlara göre, yazı, Türk Ceza Kanununun 312. maddesine girmekteymiş: «... Cemiyetin muhtelif sınıflarını umumun emniyeti için tehlikeli bir tarzda kin ve adavete tahrik...» Bilirkişilerin gerekçeleri şudur: «Servet ve sermaye sahibi olan sınıfların bundan yoksun emekçi sınıflara karşı silâhların en korkuncunu kullanarak savaş etmekte bulundukları, 48 saat dayanacak iktisadî kuvvete sahip bulunmayan emekçi sınıfın bu savaşa politika ve sabırla mukavemeti imkânı olmadığını, içinde bulunduğu durumdan kendisini ezenlere karşı savaşla kurtulabileceğini beyan etmek, elbette ki cemiyetin muhtelif sınıflarını umumun emniyeti için tehlikeli bir tarzda kin ve adavete tahrik etmek mahiyetini taşır.» Öyle görünür ki, bu gerekçeyle, «işçi sınıfının bir savaşı» olan greve müsaade edilmemek gerekir.

Bilirkişiler, «169 yıl önce yazılan ve bugün için ancak tarihi bir değeri olan bir yazı suç olur mu» sorusunu da cevaplandırmışlar: «Babauf'ün komünist doktrin müntesibi bir fikir adamı olduğundan şüphe edilemez... Babauf'ten ilmi bir eserde, ilmi usuller dairesinde bahsedilir ve iktibaslar yapılırsa, böylece ilmi yayma hakkı kullanılacağından fiil suç teşkil etmez.» Ama «bugünün Türkiyesindeki olaylarla 169 yıl önceki Fransada cereyan etmiş olaylar arasında bir paralellik tesisine gayret edilmesi, bu yazının neşriyle takip edilen maksadın, yapılmak istenen bir propaganda yönünden yazının vasıta olarak kullanılmak istenildiğinin açık delili sayılmak icap eder.»

Bilirkişi raporu İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Profesörü Selçuk Özçelik, Ceza Hukuku Profesörü Sulhi Dönmezer ve Tercüman Gazetesi yazarı Ali Rıza Alp imzalarını taşımaktadır. Bunlarda Selçuk Özçelik'in tek başına verdiği bir bilirkişi raporu ile, Aziz Nesin ve İlhan Ada, komünist propagandası yapmak gerekçesiyle Balmumcu'da aylarca mevkuf kalmışlardı. Sonra birçok hukukçunun hazırladığı ikinci bir bilirkişi raporu, yazıda komünist propagandası olmadığına oybirliği ile karar vermişti...

TİP Haymana Kongresi

Polatlı'dan sonra TİP, Haymana'da da güzel bir kongre yaptı. Kongre, 500 Haymanalının tıklım tıklım doldurduğu bir salonda yapıldı. Konuşan hatipler arasında Çankaya İlçe Yönetim Kurulu üyesi işçi Abbas Uğurlu, en çok alkışlanan oldu. İşçi Abbas Uğurlu, Türkiyenin manzarasını şöyle çiziyordu: «Aaltta bir adam, onun üstünde diğer bir adam, en üstte de başka bir adam. En üstteki hiç yük taşımadan yol alıyor, bu böyle gitsin diyor. Ortadaki adam durun arkadaşlar galiba bir şeyler oluyor derken, en alttaki, ölüyorum inin de hep beraber yürüyelim demektedir. Ama üsttekiler, olur mu öyle şey, biz yürümeyiz, ayaklarımız yorulur diyerek bu adaletsiz, sömürücü durumu devam ettirmek istiyorlar ve boyuna tepinip güçlüklere güçlük ekliyorlar. Kongrede, Medrese Mahallesi Muhtarı Terzi Erdoğan Demirer, İlçe Başkanı seçildi. Kongre sırasında TİP'e kaydolan 40'a yakın genç üye ile de hemen bir Gençlik Kolu kuruldu. Haymanalılar, uzun süredir bu kadar kalabalık ve güzel bir kongrenin yapılmadığını söylemektedir.

Balaban'ın Sergisi

Ressam Balaban, son resimlerini Ankara'da sergiledi. Sergi, sanatseverlerin büyük ilgisini topladı. Balaban'ın sergisi ve resim sanatındaki gelişmesiyle ilgili bir eleştirmeyi gelecek sayımızda yayınlayacağız.

EMPERYALİZMİ

TANIYALIM...

Yabancı sermaye ile neden kalkınma olmaz?

Doğan Avcıoğlu

Cindi iktisatçılarımız dahi, yabancı sermaye meselesini, iki eşit devlet arasındaki *basit bir ticari alış - veriş şeklinde* görme eğilimindedirler. Bunun içindir ki, yabancı sermayeye dayanan bir kalkınma politikasının bir bütün olarak bilânçosunu yapmak ve yabancı sermayeyi bu bütün içinde değerlendirmek ihtiyacını duymazlar. Halbuki yabancı sermaye çağımızda, emperyalist politikaların belli başlı araçlarından biridir. Emperyalist oltanın ucundaki yem, yabancı sermayedir. Oltayı yok sayıp, sâdece oltanın ucundaki yemi görmek, büyük yanılmalara yol açmaktadır.

Tekelci kapitalizmin ayrılmaz bir özelliğini teşkil eden emperyalizm, bugün eskisi kadar kuvvetli değildir. Dünya kapitalist sistemi, güçlü bir komünist blokun ortaya çıkması ve millî kurtuluş savaşı yapan ülkelerden bir kısmının kapitalist sistemden kopması dolayısile zayıflamıştır. Sömürge imparatorluklarının yıkılması ve hemen bütün ülkelerin siyasi bağımsızlıklarına kavuşması, emperyalizmi, ekonomik ve politik egemenliğini «yeni sömürgecilik» denilen dolaylı yollardan sürdürmeye zorlamıştır.

Tekelci kapitalizm, içeride de yeni özellikler kazanmıştır. Tekeller, kendileri yararına büyük devlet harcamaları ve müdahaleleri olmazsa kapitalist sistemin, ekonomik krizlerden kurtulamıyacağını anlamışlardır.

Dünya kapitalist sisteminin şu veya bu tekelin kısa vadeli politikalarını güden devlet desteği ile korunamıyacağını, tekellerin bir bütün olarak ve uzun vâdeli çıkarlarını gözeten devlet desteğine ihtiyaç olduğunu görmüşlerdir. Böylece devlet ve tekellerin içiçe bulunduğu, tekelci devlet kapitalizmi ortaya çıkmıştır. Devlet gücüyle tekellerin gücünün *birleşmesi, tekellere rağmen değil, tekellerin* zorlamasıyla vuku bulmuştur. Dün olduğu gibi bugün de gerçek, tekellerin ve malî oligarşinin egemenliğidir.

Tekelci devlet kapitalizmi de, iç ekonomik çelişmeleri, başta az gelişmiş ülkeler olmak üzere, başka ülkelerin zararına olarak çözme eğilimindedir. Dış pazarların ele geçirilmesi ve korunması, ham madde ve kârlı sermaye ihracı alanlarının elde tutulması tekelci kapitalizmin değişmiyen özelliklerindendir. Emperyalist devletler, ekonomik çıkarların dışında da, az gelişmiş ülkelerde askeri ve stratejik nedenlerle ilgilenmektedirler. Bu ülkelerin bir kısmı, komünist sistemin genişlemesini önlemek ve az gelişmiş ülkeleri dünya kapitalist sisteminin içinde, gerekirse silâh zoruyla, tutmak için askerî üsler haline *getirilmişlerdir*. Türkiye *de bu ülkelerden* biridir. Walter Lippman, Amerika'nın Türkiye'ye olan ilgisini 1 Nisan 1947 tarihli New York Herald Tribune'de şöyle *açıklamaktadır*:

«Türkiye ve Yunanistanı gerçekten yardıma muhtaç oldukları ya da demokrasi modeli teşkil ettikleri için seçmedik. Bu ülkeleri, Sovyetler Birliğinin kalbine ve Karadenize açılan stratejik kapılar olduğu için seçtik.»

Emperyalizmin bir iki kelimeyle özetlemeye çalıştığımız bu özelliklerini, şimdi örnekleriyle görelim. Örnek olarak esas itibariyle Güney Amerika'yı seçtik. Buna sebep, Güney Amerika'nın da Türkiye gibi, Amerikan emperyalizminin baskısı altında bulunması ve oraya Türkiye'den farklı şekilde, çok büyük miktarda sermaye yatırılmış olmasıdır. Güney Amerika ülkeleri ayrıca, çok zengin tabiî kaynaklara sahiptir, ve siyasi bağımsızlıklarını 150 yıl kadar önce kazanmışlardır.

Bol Amerikan sermayesine ve çok büyük zenginliklere rağmen bu siyasi bakımdan bağımsız ülkeler açlık, sefalet ve işsizlik içinde çırpınmaktadırlar. Neden? Kalkınmasını Amerikan emperyalizminden bekleyen Türkiye'nin, bugünkünden çok daha fazla Amerikan sermayesi gelse de neden kalkınamıyacağının cevabını bu soru vermektedir. *Amerika, 6 milyon nüfuslu ufak Küba'ya 1 milyar dolar* sermaye yatırmıştı. Miami'nin devamı olan Küba, Amerika'lı milyonerlerin yüz milyonlar akıttığı bir *turizm cennetiydi. Şeker üretiminde dünya* birincisiydi. Zengin nikel, demir, kobalt madenlerine sahipti. Bu geniş imkânlarla Küba'nın çoktan kalkınmış olması gerekmez *miydi? Halbuki* Küba, *açlık, sefalet* ve fuhuş memleketi olarak kalmıştır. Bu durum karşısında Kennedy bile «Sömürge egemenliği altındaki ülkeler dahi Küba kadar *sömürülmemişlerdir. Castro hareketini* biz yarattık» demiştir.

Şimdi Güney Amerika'nın, daha doğrusu emperyalizmin boyunduruğu altındaki bütün yarı sömürge ülkelerin dramını daha yakından görelim:

KUZEY AMERİKA'DAN DAHA ZENGİN...

«Açlığın Jeopolitiği» adlı kitabıyle ün yapan Jousé de Castro, Güney Amerika'yı şöyle anlatıyor: «Lâtin Amerika arazisi 23 milyon kilometrekaredir. Nüfus 220 milyondur. Yeryüzünde meskûn toprakların yüzde 16'sı dünya nüfusunun ise yüzde 7' si Güney Amerika'ya düşmektedir. Bu geniş bölgede 20 bağımsız devlet ile birkaç sömürge vardır. Bölge muazzam petrol kaynaklarına ve her türlü madene sahiptir. Ekilebilir toprak potansiyeli çok büyüktür. Lâtin Amerika, Kuzey Amerika'dan daha geniş ve daha zengindir. Fakat bölge, sosyal ve ekonomik bakımdan geridir. Az gelişmişliğin özelliklerini taşır: Adam başına gelir düşüktür, zenginlikler çok kötü dağılmıştır, ölüm ve doğum oranları yüksektir. Okuma - yazma bilmeyenlerin oranı yüzde 20'dir bulaşıcı hastalıklar fazladır, nüfusun üçte ikisini kapsayan genel bir açlık vardır. Adam başına gelir 350 dolardır (Türkiye'de 220 dolar), fakat kıt'anın zenginliklerinin yüzde 80'i nüfusun yüzde 10'nun tekelindedir. Geri kalan yüzde 90, sıfıra yakın bir gelirle yaşamaktadır

Brezilya'da, nüfusun yüzde 2'si toprakların yüzde 50'sine, Venezuella'da yüzde 3 toprakların yüzde 90' ına sahiptir. Tarımda feodal sistem sürmekte, köylülerin çoğu yarı köle durumunda bulunmaktadır.»

Amerikan ekonomisinin ham madde ve gıda maddeleri ihtiyacının büyük kısmını Güney Amerika sağlamaktadır: Nitratın yüzde 99'u, kükürtün yüzde 90'ı bakırın yüzde 62' si, demir cevherinin yüzde 58'i, petrolün yüzde 50'si, yünün yüzde 48'i Güney Amerika'dan gelir. Amerika'nın ihtiyaçlarını muzda yüzde 100, kahvede yüzde 95, şekerde yüzde 76, kakaoda yüzde 40 oranında Güney Amerika karşılar.

AMERİKAN TEKELLERİNİN ÇİFTLİĞİ

Güney Amerika ülkeleri hukuk açısından bağımsızdır. Fakat, siyasi bağımsızlık şekilden ibarettir. Amerikan tekelleri, kıt'ayı *bir yarı sömürge haline getirmişlerdir.*

Güney Amerika halklarının sömürülmesinde en önemli rolü, direkt yatırımlar, ya da borç verme şeklindeki sermaye ihracı *teşkil eder*. Bölgede, Amerikan tekellerinin yatırdığı sermaye, 1959'da 8.73 milyar dolardan ibaretti.

Amerikan sermayesi, Orta Doğu ve Türkiye'de olduğu gibi, sadece madenlere ve petrole yatırım yapmakla yetinmemektedir. İmalat sanayiinde de geniş yatırımlara girişmişlerdir. Ucuz işgücü, ucuz ve çıkartması kolay ham madde, 99 yıllık imtiyazların elde edilmesindeki kolaylık ve emniyet Amerikan tekellerini, bölgede yerleşmeye itmiştir. Diğer nedenler de, tekelleri kıt'ada yerleşmeye zorlamaktadır: 1930 Buhranı ve İkinci Dünya Savaşından yararlanarak *Güney Amerika ülkeleri az çok gelişmiş* bir millî sanayi kurmayı başarmışlardır. Hükûmetler, Kuzey Amerika tekellerinin baskısına rağmen, yerli sanayi burjuvazisini *zaman zaman yüksek gümrük* resimleriyle koruma zorunda kalmaktadırlar. Halk arasında, antiemperyalist akım güçlüdür. Amerikan malına boykot etme ve yerli malı satın *alma kampanyalarına* sık sık rastlanır. Bu eğilimler, Kuzey tekellerini Güneye yerleşmeye zorlamıştır. Bugün Türkiye'de Shell ve Mobil şirketlerinin «Türk petrolünün en büyük kısmını biz satarız» kampanyalarına benzer şekilde, Kuzeyli tekeller Güney Amerikalı gözükmeyi çıkarlarına uygun bulmuşlardır. Yabancı teşebbüsler, Güney Amerika ülkelerinin millî sembollerini benimsiyerek ve millî kahramanlarının isimlerini taşıyarak ortaya çıkmışlardır. Meselâ Meksika'da American Tabacco Co. tröstünün şubesi, Meksika arması olan El Aguila (Kartal) ismini taşır.

Kuzeyli imalat sanayii, bölgede stratejik noktalara yerleşmiştir. Yerleşmede, birçok ülkenin ihtiyacını en ucuz şekilde karşılamaya önem verilmiştir. Meselâ Westinghouse Electric Co., Meksika Elektrik Sanayii adı altında Meksika'ya yerleşmiştir, Orta Amerika ülkelerinin ihtiyaçları buradan karşılanır.

Demek ki, Amerikan tekelleri, Türki*ye'den farklı olarak bölgede ciddî sınaî ya*tırımlara da girişmişlerdir. Böylece, Amerikan sermayesini övmekle görevli birçok profesör ve gazeteciye, Amerikan teşebbüs*lerinin memleketin ekonomik kalkınmasını* hızlandırdığı ve hayat seviyesini yükselttiği hususunda konuşma fırsatı sağlanmıştır. Ne var ki, Kuzeyli tekellerin faaliyetleri, *halka değil, sadece tekellere yararlı olmak*tadır. Üstelik yabancı teşebbüsler, yerli sanayinin gelişmesini hızlandırmak şöyle dursun, mevcut olanların yıkılmasına yol *açmaktadırlar. Amerikan imalatçıları bir*çok halde, büyük sermaye güçlerine dayanarak maliyet fiyatlarının altında satışlara girişmişler, yerli rakiplerini böylece tasfiye ettikten sonra, fiyatlarını yükseltmişlerdir. Bazı halde, uzun süreli kredili satışlar, yerli rakipleri yıkmaya yetmektedir. Westinghouse Electric'in Kartal isimli şubesi bu yoldan elektrik malzemesi imal eden yerli rakiplerini yıkmıştır.

Yerli sanayii yıkmanın çok daha kaba usulleri de vardır. Tröstler, kateller arasındaki milletlerarası anlaşmalara dayanarak, yerli sanayii ham maddesiz bırakmışlar ve kapanmya zorlamışlardır. Güney Amerika'da American Can Co. ile Continental Can Co. adlı iki büyük tröstün şubeleri, teneke ithalini önliyerek, yerli konserve firmalarını iflâs ettirmişlerdir. Guatemala'da hükûmet*ler devirmekle ünlü muz tröstü* United Fruit Co. ise, daha enerjik metodlarla, Orta Amerika'da muz satış tekelini sağlamıştır: United Fruit, rakiplerinin muzlarını *taşıyan gemilerin soğukhava tertibatını ajan*larına bozdurarak muzları çürütmüş ve bu kayba dayanacak malî güçten yoksun rakip firmaları iflâsa zorlamıştır. Demek ki, te*keller, sadece teknik üstünlükleri sayesinde* değil, aralarındaki ittifaklar, para gücü ve gangster metodlarıyla yerli sanayii yıkmışlardır. (Türkiye'nin de sanayileşmesini Hükûmetçe desteklenen Amerikan *tekelleri* baltalamışlardır. Türkiye'nin ekonomik gelişmesinde Amerikalıların yapabilecekleri yardımlar hususunda ilk raporu hazırlayan Menderes'in şahsî dostu Thornburg, Karabük Çelik tesislerinin tasfiyesini istemiş, küçük ve hafif sanayi ile yetinilmesini ileri sürmüştür. Türk Hükûmetleri Karabük'ü kapatmamışlarsa da Çelik sanayiinin geliştirilmesini, son zamanlara kadar ihmal etmişlerdir. Türkiye, yılda 70-80 milyon dolar tutarında çelik ithal etmek zorunda kalmıştır. Fakir bir ülkenin çelik ithal ederek sanayileşmesi hayaldir. Bundan başka otomobil ve traktör montaj tesisleri, bu sanayilerin Türkiye'de kurulmasını engellemiştir. Hindistan, Sovyetler Birliğine çelik tesisleri kurdurarak bu engeli aşmıştır. Sovyet rekabeti üzerine, Batılı tekeller de Hindistan'da çelik tesisleri kurmaya başlamışlardır. Fakat bu rekabet, Hindistan'ın tarafsızlık politikası izlemesi sayesinde gerçekleştirilebilmiştir.)

EKONOMİK KRALLIKLAR

Güney Amerika'da yabancı tekeller, birçok halde tek sanayi kolu ile ilgilenmekle kalmamışlar, bütün ekonominin kontrolüne yönelmişlerdir. Meselâ United Fruit sadece muz üretimi ve ihracı ile yetinmemiş, Guetemala, Nikaragua ve Hondras ekonomilerine el koymuştur. Demiryolları liman tesisleri, gemiler, radyo şehirlerdeki en büyük binalar United Fruit'e aittir. Bu ülkelerde sınaî mamüller ithalatını, United Fruit'in filiyalleri yapar. Kumpanya en ufak kârı başkalarına kaptırmamak için tekstil ve gıda sanayileri dahi kurmuştur. Venezuella'ya iki büyük *petrol şirketiyle* büyük çelik tröstü Pnited States Steel Co. hâkimdir. Peru, iki bakır kumpanyasının elindedir. Bir Peru dergisinde durum şöyle belirtil*mektedir: «İhracat ve ithalâtımızı Ameri*kan tekelleri kontrol altında tutarlar. Fiyatları ve kredi şartlarını onlar tesbit eder. Bankaları yoluyla, ticaret ve sanyimizi kont*rol ederler, iç işlerimize karışırlar.* Hükûmetimiz, fiilen yabancı kumpanyaların egemenliği altındadır.» Meksika'da, tütün tröstü ekim işi ile iglilenmediği halde bütün *tütün üretimini elinde tutar. Tröstün* kurduğu malî bir şirket, ekiciye sağladığı araçlar karşılığı mahsule, istediği fiyat üzerinden el koyar. Anderson and Clayton şirketi *de pamuk üretiminde aynı duruma sahip*tir.

Amerikan törüstleri bu egemen durumları sayesinde, muazzam kârlar sağlarlar. *Tröstler, 1959 kârlarını 777 milyon dolar* göstermişlerdir. Bazı Amerikan iktisatçılarına göre, bu miktar, gerçek kârların sadece bir kısmıdır. Amerikan iktisatçısı Victor

YABANCI ŞİR... TÜRKÇÜLÜK

Yıllardır Türk petrolü bulm... ***Mobil ve Shell, birdenbire T... kesildiler! Gazetelere yağdır... ribirlerini yalanlıyarak en ç... mektedirler. Mobil'in slogan... lünden üretilen akaryakıtın e... in sloganı ise şu: «En çok T... tında.»***

ETLERDE
YARIŞI!..

bulduklarını da işletmeyen
ham petrolünün savunucusu
ları çarşaf boyu ilânlarda, bi-
Türk petrolü biz satarız de-
le: «Mobil, Türk ham petro-
ocuğunu satmaktadır». Shell'
ham petrolü Shell akaryakı-

Perlo, 1959 yılında direkt yatırım kârlarının 1 milyar 250 milyon dolara ulaştığını hesaplamıştır. 1950-59 devresi kâr transferleri, 6.2 milyar dolara ulaşmaktadır. İkinci Dünya Savaşından sonraki devrede, dışarıdaki Amerikan sermayesinin sağladığı kâr 38.9 milyar dolardır. Bu kârın 22.7 milyar doları az gelişmiş ülkelerden gelmiştir. Halbuki az gelişmiş ülkelere yatırılmış Amerikan sermayesi 12.4 milyar dolardan ibarettir. Demek ki, bir sermaye ithali değil, sermaye kaybı bahis konusudur.

Tekellerin, Güney Amerika'da sağladığı kârlar, Kuzeye nazaran çok yüksektir. General Motors Kuzeyde yüzde 25, Güneyde yüzde 80 oranında kâr sağlamaktadır. Firestone Rubber'in Güneydeki kârları, Anavatandakinin 4 katıdır. United Fruit, 20 yılda, getirdiği sermayenin 15 katını götürmüştür. Orta Amerika'daki demiryolu şirketi 1904-53 döneminde 28.2 milyon dolar yatırım yapmış, fakat aynı dönemde 97 milyon dolar kâr transfer etmiştir. Şili'li ekonomist Alberto Baltra'nın hesaplarına göre, Amerikan bakır tekelleri son 30 yılda 2 milyar dolar net kâr sağlamışlardır. Bu miktar, yatırılan sermayenin üç katıdır. Sermayenin kârlar yoluyla dışarıya akışı, bölgede sermayenin birikimini ve sanayileşmeyi geniş ölçüde engellemektedir. (Türkiye'de de yabancı şirketlerin kârları yüzde yüzün üstündedir. Patent hakları ve yüksek fiyatla değerlendirdikleri aynî sermaye sayılmazsa, *1951-63 döneminde yabancı şirketle*rin Türkiye'ye döviz olarak getirdikleri sermaye 39 milyon liradır. Transferler ise 124 milyon lirayı bulmaktadır.)

A.B.D. KREDİLERİNİN İÇYÜZÜ

İkinci bir sömürme yolu, tekellerin ve devletin sağladığı kredilerdir: Krediler, faiz elde etmekten çok, tekellere yüksek fiyatla pazar hazırlamak için kullanılır. Tekelci devlet kapitalizminin özelliği, daha önce de belirttiğimiz üzere, devlet ve tekellerin bir cins füsyonudur. Devletin geniş iç ve dış harcamaları, tekellerin «Hazineye çalışmalarını» sağlayarak, onlara emin ve yüksek *kârlı pazar hazırlar. Devlet ayrıca dış kre*dileri, yabancı ülkeler hükûmetlerinden tekeller yararına tâvizler koparmak için kullanılır.

Herşeyden önce, devlet kredileri, Amerikan malları ithal etmek şartına bağlanmıştır. Bu malların fiyatları, dünya fiyatlarının, hatta Amerikan fiyatlarının hayli üstündedir. Harpten sonra, Amerikan tekelleri Güney'de, Amerikan fiyatlarının yüzde 200 üstünde fiyat uygulamışlardır. 14.1.1948 tarihli New York Times, U.S. Steel Co. ve Bethlehem Steel Co. gibi çelik tröstlerinin çelik fiyatları Amerika'da 100 doların altında olduğu halde, Güney Amerika'ya tonu 300 dolara çelik sattıklarını yazmaktadır. (Türkiye'de de *Ereğli - Çelik* örneği ortadadır. Ereğli - Çelik ithalatını yarı fiyata gerçekleştirmek mümkündür. Nitekim Ereğli - Çelik kredi anlaşmasını imzalamak üzere Washington'a giden bir iş adamımız General Eelectric firmasının yüzde 25 ucuz fiyatla işe talip olduğunu görmüştür. İş adamımıza hatırlatılmıştır ki, Amerikan kredisi işin ancak Koppers'e verilmesi şartıyla sağlanabilir. Bunu üzerine iş adamımız yüzde 25 yüksek fiyatı kabullenmek zorunda kalmıştır.)

Bugün de Amerikan Hükûmetinin verdiği kredilerle sağlanan mallar Amerikan fiyatlarının yüzde 20-30 üstündedir, kredi anlaşmalarında hemen daima malın Amerikan gemileriyle taşınacağı, Amerikan şirketlerine sigorta ettirileceği ve banka muamelelerinin Amerikan şirketlerine yaptırılacağı yazılıdır. Amerikan iktisatçılarının hesapları, banka, sigorta, nakliye giderlerinin verilen kredi miktarının yüzde 20-25'ine ulaştığını göstermektedir. Buna yüzde 20-30 arasındaki fiyat yüksekliği de eklenince, sağlanan kredinin yarısının daha başında geri alındığı ortaya çıkmaktadır. 50 milyon dolarlık kredi ile ancak 25 milyon dolar değerinde mal alınabilmektedir.

Mesele, malî sömürme ile bitmemektedir. Kredi anlaşmaları tam bir ekonomik kapitülasyon sayılabilecek şartlar ihtiva etmektedir:

1 Kredi alan ülkeler, kapitalist gelişme yolunu seçmek ve yerli - yabancı özel teşebbüsü geliştirmek zorundadırlar. Yabancı sermayeyi devletleştiren ülkelere yardım kesilmesin diye. Ziraat Bankasından 80 milyon lira karşılıksız kredi çekmekle ünlü bir iş adamının bir Amerikan firmasına olan 10 milyon lira borcunu, kanun çıkartarak ödemek zorunda kalmıştır.)

2 Ekonomi ve maliye politikalarının kontrolü: (İstikrar politikası adı verilen, kamu harcamalarının kısılması, kredilerin daraltılması ve dış ticaretin liberasyonu şeklindeki politikalar, kredilerin şartı olarak empoze edilmektedir. Kalkınma amacını göz önünde tutmayan bu politikalar, durgunluğa ve ekonomik sarsıntılara yol açmaktadır. 1958 istikrar politikası, Türk ekonomisinde 1962 yıl sonuna kadar süren bir durgunluğa sebebiyet vermiştir.)

3 İthalat tahditlerinin azaltılması: (Emperyalist ülkeler, ekonomik şartları elverişli olmadığı halde, Türkiye'yi daima ithalâtını libere etmeye zorlamışlardır.

4 Amerikan tekellerine yerli teşebbüslerle mutlak eşitlik tanınması: (Yabancı Sermaye Kanunu ve Petrol Kanunu ile bu eşitlik tanınmıştır. Eşitlik, aslında Amerikan tekellerinin üstünlüğü anlamına gelmektedir. Meselâ petrolde, Türk şirketi ancak belli miktarda arama ruhsatı alabilir. Halbuki *yabancı tekel, çeşitli filiyalleri yoluy*la, bol sayıda arama ruhsatı alabilir. Bu sayede yabancı tekeller en ümitli petrol alanlarını kapatmışlar, petrol bulmadıkları gibi, bulunmasını da önlemişlerdir. Şimdi de Amerikan Yardım Teşkilâtı, yüz maden tekeline danışarak hazırlatılan bir Maden Kanunu Tasarısını kabul ettirmeye çalışmaktadır. Tasarının en önemli hükümlerinden biri, yerli ve yabancı şirketler arasında eşitliktir. Sahte eşitlik hükmü Etibank'ın baltalanmasına ve maden zenginliklerinden yabancı tekellere peşkeş çekilmesine yol açabilecek niteliktedir.)

5 Kârların ihracı müsaadesi: (Yabancı Sermaye ve Petrol Kanunlarıyla kârların dışarıya götürülmesi en geniş şekilde tanınmıştır.)

6 Amerikan tekellerine maden imtiyazları verilmesi ve imtiyaz süresinin uzatılması.

7 Ticaret anlaşmaları yoluyla Amerikan tekellerinin bir ülkeye nüfuzunun kolaylaştırılması.

8 Komünist ülkelere yönetilmiş ambargo politikalarına katılma: (NATO'nun komünist ülkelere stratejik maddeler ihracını yasaklayan COCOM listesine Amerikan tekelleri stratejik nitelik almıyan çeşitli maddelerinde dahil edilmesini sağlamışlardır. Meselâ bu yüzden Türkiye uzunca bir süre Batılıların almaya yanaşmadığı borasit madenini Sovyetler Birliğine satamamıştır. Bugün de artık tarım malları ithal anlaşması yüzünden zeytinyağı stoklarımızı komünist ülkelere satabilmek için Amerikan müsaadesini beklemekteyiz.)

9 İki taraflı askerî anlaşmaların imzalanması ve üsler kiralanması.

Kredi anlaşmalarında daha buna benzer çeşitli hükümler yer almaktadır. Bu hükümlerin, kredi alan ülkeyi tekellere açıkça peşkeş çektiği ortadadır.

DIŞ TİCARET YOLUYLA SÖMÜRME

Emperyalizm, «denk olmıyan» mübadeleler yoluyla da az gelişmiş ülkeleri sömürür. Tekeller, sınaî mamûllerini az gelişmiş ülkelere yüksek fiyatlarla satarlar, fakat onlardan ham maddeleri ve tarım ürünlerini düşük fiyatla satın alırlar. Brezilya Tarım Enstitüsü hesaplamıştır: 1929'da bir Ford otomobili almak için 20 çuval kahve gerekliydi. 1949'da aynı tip otomobile Brezilya 200 çuval kahve ödeme durumundaydı. Son yıllarda ise, Ford otomobilin kahve olarak bedeli 260 çuvala yükselmiştir. 260 çuval kahve ile 1929 da 13 otomobil alınabilirdi, halen sadece 1 otomobil alınabilmektedir. Halbuki otomobil sanayiinde prodüktivite geniş ölçüde arttığından, bir otomobil imaline 1929'da diyelim 300 işgünü emek harcanıyorsa, bu şimdi 30 işgününe düşmüştür. *Otomobil onda bir emekle imâl edilmek*tedir. Tarımda prodüktivite artmadığı için, bir çuval kahve bugün de aşağı yukarı aynı miktar emeği gerektirmektedir. Otomobil onda bir az emekle yapıldığına göre, 1929'da 20 çuval kahve ile mübadele edilen otomobil, bugün 2 çuval kahve ile değişilebilir. Halbuki tekeller 260 çuval kahve istemektedirler. Bu örnek «eşit olmıyan» mübadeleler yoluyla, ham madde ve tarım ürünleri satan ülkeler halklarının emeklerinin nasıl korkunç ölçülerde sömürüldüğünü ortaya koymaktadır.

Fiyatlar plânında da kalsak tekeller fiyatlarını gittikçe yükseltirken, ham madde ve tarım ürünleri fiyatlarını düşürmüşlerdir. 1951 - 60 arasında kakao fiyatları yüzde 52, kahve fiyatları yüzde 33, yün fiyatları yüzde 46, bakır fiyatları (1954 - 60) yüzde 46, kalay fiyatları yüzde 20 düşürülmüştür. Fiyat farkları yüzünden Güney Amerika ülkelerinin yıllık kayıplarının yılda ortalama 2.4. milyar dolara ulaştığı hesaplanmaktadır. Güney Amerika ülkelerinin bu empoze fiyatlardan kurtulabilme imkânları yoktur. Zira ham madde ve tarım ürünleri satışları için A.B.D.'ye bağlanmışlardır. A.B.D.nin malları satın almayı reddetmesi, Güney Amerika ülkelerinin perişan olması demektir. Tekeller, bu tehdide sık sık başvurarak fiyatları istedikleri gibi düşürebilirler. Hattâ harpten sonra bu tehdit yüzünden Küba, tekstil ve gıda sanayiinin yok edilmesine rıza göstermek zorunda kalmıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında Küba, gümrük himayesi sayesinde tekstil ve bira sanayii kurmuştu. Harpten sonra, Amerikan bira ve tekstil tekelleri, Küba'yı gümrük himayesini kaldırmaya zorladılar. Himaye kalkmazsa Küba şekerini almıyacaklarını söylediler. Çaresizlik içinde gümrük tarifeleri düşürüldü ve Küba'nın bira ve tekstil sanayii tekellerin rekâbeti karşısında ezildi.

Birleşmiş Milletlerin Cenevre Ticaret *Konferansında* az gelişmiş ülkelerin «eşit olmıyan» mübadeleler yoluyla sömürülmesini az çok önlemek amacıyla bu ülkelerin ileri sürdükleri dünya ticaretini

PERU'DA BİR HALK HAREKETİ BASTIRILIYOR: Gücünü emperyalizmden alan zorbalık

organize etme teklifleri, A.B.D. tarafından şiddetle reddedilmiştir. Konferansta, başka ülkelerin iç işlerine karışmama, öbür ülkelerle serbestçe ticaret yapma hakkını tanıma v.s.» gibi çeşitli genel ilkelerin oylanmasında A.B.D. devamlı aleyhte oy kullanmıştır.

TEKELLERIN POLITIK EGEMENLIGI

Politik ve ekonomik sömürme atbaşı gider. Sömürgelerde, politik sömürge açıktır. Siyasi bakımdan bağımsız olan yarı sömürgelerde, politik egemenlik perde arkasından yürütülür. Fakat bu durum, yeni *sömürgeciliğin de ekonomik egemenlik* kadar politik egemenliği sağlamaya yöneldiği gerçeğini değiştirmez. Az gelişmiş ülkelere, yabancı sermaye yatırımları münhasıran büyük tekeller tarafından yapılmaktadır. Tekeller, politik bakımdan emin ülkelere yatırım yaparlar. Tekelci devlet kapitalizminde ise, devletin görevi, «tatlı kârlar» bulunan ülkeleri emin hale getirmektir. Tekelci devlet kapitalizminde, devlet ve tekeller, tek bir gerçeğin iki görünüşünden ibarettir. Emperyalizmin inhitat safhasında, güçlü bir komilinist blokun ortaya çıkması ve kapitalist olmıyan bir gelişmeye yönelen millî kurtuluş hareketleri dolayısile kapitalizmin dünya egemenliğinin daralması, tekeller ve devletin, az gelişmiş ülkeleri zorla kapitalist sistem içinde tutma çabalarına hız vermiş ve onları dünya çapında politika izlemeye itmiştir. Güney Vietnam'da Amerikanın üçüncü bir *dünya savaşını dahi göze alarak giriştiği* pis harp, bütün kıt'alardaki millî kurtuluş hareketlerini durdurma çabasının sonucudur. Güney Amerika'da Amerikan tekellerini kovan Küba bölgedeki diğer ülkelere örnek olabileceği için çıban başı sayılmakta ve yok edilmek istenmektedir. Amerika, kıt'ada durumu tehlikeli gördüğü zaman, kiralık askerlerle darbeler tertiplemekte teredd üt etmemektedir. İkinci Dünya Savaşından sonra Washington, «Güney Amerika için Truman plânı» na uygun şekilde, demokratik hareketleri kanla boğmak ve en geri diktatörlükleri desteklemekte tereddüt etmemiştir. Bu dönemde, Costa Rico'da Figueres, Venezuella'da Jimenez, Küba'da Batısta, Kolombiya'da Pinilla, Peru'da d'Odria *gibi diktatörlükler Amerikan* desteği ile kurulmuş ve ayakta kalabilmiştir.

1955'ten sonra yeniden güçlenen halk hareketleri, Jimenez, Odria, Pinilla, Batista gibi diktatörlüklerin devrilmesine yol açmış, Washington kısa bir tereddütten sonra eski baskı ve sertlik politikasına dönmüştür. Brezilya'daki reformcu demokratik idare, Washington'un işaretiyle devrilmiştir. Güney Amerika işlerini *yürütmekle görevli Thomas Mann'ın* ismini taşıyan «Mann doktrini», gerici diktatörlüklerin ve faşist hükûmet darbelerinin desteklenmesini açıkça ilân etmektedir. Artan halk hareketleri ve grevler karşısında Amerikan tekelleri sadece kamulaştırmaya karşı değil, grev ve benzeri rizikolara karşı da garantiler istemeye başlamışlardır. Bunun sonucu Güney Amerika'da, antiemperyalist mücadele şiddetlenmektedir. Hemen her ülkede, katolik rahiplerden komünistlere kadar uzanan antiemperyalist cepheler kurulmaktadır. Tabiî ki Washington ve tekeller, kendilerinin «mukaddes haklar» ına karşı çıkan herkese, katolik rahipler de dahil, komünist etiketini yapıştırmakta ve kiralık diktatörleri bunları yok etmeye zorlamaktadır.

Tabiî ki zorbalık, en son çaredir. Amerikan emperyalizmi egemenliğini asıl, *çıkarlarıyla ona bağlı geniş ve devamlı bir* sosyal temel yaratarak yürütmeye çalışmaktadır. Güney Amerika'da, kökü dışarıda sosyal grupların başında büyük toprak sahipleri gelir. Devleti, polisi ve orduyu elinde tutan aristokrasi, Güney Amerika'da en güçlü sınıftır. Meselâ Peru'da, iki Amerikan tekeli, kendilerini destekleyen 30 kadar büyük toprak sahibi *aile ile birlikte korkunç bir baskı* yönetimi kurmuşlardır. 30 aile ekilebilir toprakların yarısına sahiptir ve Onaltıncı yüzyılın basında İspanyol egemenliğinin son bulmasından beri, Peru'nun bütün politik hayatına hâkimdir. Büyük toprak sahipleri ile Amerikan emperyalizminin ittifakı, hemen bütün Güney Amerika ülkelerinde görülür. Meselâ Şili'de, hükûmet üstündeki *güçleriyle büyük* toprak sahipleri, tekellerin çıkarlarını korurlar, buna karşılık Washington Hükûmeti, toprak ağalarının çocuklarını Amerikan askeri akademilerinde yetiştirir ve Şili'ye silâh yardımı yapar. Ünlü düşünür Josué de Castro, 6 Temmuz 1964 tarihli Le Monde Diplomatique'te Kennedy'nin «İlerleme için ittifak» ına yol açan Puntal - del - Este bildirisinin preambülünde, toprak reformundan söz edildiği halde Amerikanın toprak reformuna karşı çıktığını belirtmektedir. Ünlü düşünüre *göre, «Lâtin Amerika'yı feodal* rejimden her kurtarma teşebbüsü, Birleşik Amerika'da komünist eğilimli yıkıcı bir *faaliyet olarak görülmüştür.»*

Emperyalizmin Güney Amerika'da ve bütün az gelişmiş ülkelerde ikinci müttefiki, «komprador burjivazi» dir. Komprador deyimi, Amerikan tekelleri ile ortak çıkarı olan tüccar, sanayici, bankacı, komisyoncu v.s. yi kapsamaktadır. Kökü dışarıda komprador burjivazinin yanı sıra *çıkarları yabancı tekellerle* çatışan millî burjuvazi vardır. Antiemperyalist mücadelenin şiddetlenmesi, tekeller ve komprador burjuvazi arasındaki çıkar birliğini kuvvetlendirmiştir. Millî burjuvazinin, birçok Güney Amerika ülkesinde Amerikan tekellerinin kârlarının yüzde 49'unun Amerikalı kapitalistlere gideceği, kârların yüzde 51'inin yerli kapitalistlere kalacağı yolunda kanunlar çıkartmayı başarması üzerine, tekeller, kökü dışarda burjuvaziyi şirketlere sözde hissedar yapmışlardır. Bu sahte hissedarlar, paylarına düşen kârları, komisyon karşılığı Amerikan tekellerine aktarırlar. Kökü dışarda burjuvazi, Parlamentoda toprak ağalarıyla birlikte, yabancı tekellerin sözcülüğünü yaparlar. (Amerika, Türkiye'de de 1947 den beri kendisine bağlı bir kapitalist sınıf yaratma çabasındadır. Amerikan kredileri bu amaçla kullanılmış, karma teşebbüsler, idare meclisi üyelikleri, teşebbüs *yöneticilikleri* v.s. yoluyla kökü dışarda bir kapitalist sınıf yaratılmıştır. Sırtını Sam Amca'ya dayıyan kökü dışarda kapitalist sınıf profesörü, avukatı, yazarı, politikacısı ile hayli güçlüdür. Basın, para gücünü elinde tutan bu sınıfa genellikle boyun eğmektedir. Emperyalizmin en büyük özelliklerinden biri tutucu sınıflarla kader birliği yapmasıdır. *Emperyalizmin yerli müttefikleri daima,* çıkarları memleketin geri kalmasında olan statükoculardır. Emperyalizm, bu geri kuvvetleri besler. Nitekim bir Birleşmiş Milletler raporu, bu konuda şöyle demektedir: «Bazı ülkeler, gerici ve hırsız unsurları tarafından yönetilmektedir. Eğer dış yardımlar olmasa, halk onları devirebilecektir. Halbuki dış yardımlar bunların iktidarını *kuvvetlendirmektedir.»*)

Amerikan emperyalizminin Güney Amerika'da sosyal temelini genişletmek için dayandığı üçüncü bir unsur, faşist diktatörlerdir. Diktatörlerin hemen hepsi, ordunun yüksek rütbeli subayları arasından çıkmaktadır. Bunların çoğu, büyük toprak *sahiplerinin çocuklarıdır ve* Amerikan Askeri Akademilerinde yetişmişlerdir. Yurda döndükten sonra da, bu yüksek rütbeli subaylar, Amerikan Elçiliklerinin ateşemiliterleriyle devamlı münasebetler sürdürürler. Antiemperyalist hükûmetlere karşı birçok darbe, ateşemiliterlerin bürolarında hazırlanmaktadır.

Emperyalizm sendikalara da el atmıştır. Lâtin Amerika'da tekellerle iyi geçinen sözde reformist sendikaların çoğu Washington'un para yardımlarıyla kurulmuşlardır. Amerikan Elçiliklerindeki işçi ateşeleri, bunu *gerçekleştirmekle* görevlidir. Emperyalizm üniversitelere, okullara, bütün kültür kurumlarına girmiştir. Basına, radyo ve televizyona el atmıştır. Güney Amerika'da emperyalizmin kontrolu altında birçok gazete, radyo ve televizyon istasyonu vardır. (Türkiye'de de Radyo, uzun yıllar Amerikan propaganda servislerinin hazırladığı programları, *büyük bir iftiharla* yayınlamıştır.)

AMERIKA DEVLETLERI TESKILATI

Bölgede emperyalizmin büyük dayanaklarından biri de, kıt'a devletlerinin katıldığı Amerikan Devletleri Teşkilâtıdır. Teskilâtı Washington besler ve kontrolu altında tutar. Teşkilâtın «Panamerikan işbirliği» konferansları, münhasıran Washington'un emperyalist projelerini, bütün devletlerin ortak görüşüymüş maskesi *altında gerçekleştirmeye yarar.* 1947 Rio de Janeiro Konferansında Washington, bölgedeki faşist hükûmetleri devrimci hareketlere karşı ortak bir savaşa zorlamıştır. Rio anlaşması, «kıt'a dışı yabancı bir devletin kıt'anın barış ve güvenliğini tehdit eden silâhsız saldırısı karşısında, anlaşmayı imzalayan devletleri ortak savunma tedbiri almakla» yükümlü *tutmaktadır. «Silâhsız saldırı»* devletler hukukunda yeni bir deyimdir ve içerdeki demokratik hareketleri, Amerikan askerlerinin zorla temizleyebilmesi için gereken hukuki temeli hazırlamak amacını gütmektedir. Bölge devletlerinden bazılarının mukavemeti üzerine, «silâhsız saldırı» ya karşı enerjik tedbirlerin üçte iki çoğunlukla alınması kararlaştırılmıştır. *(Lübnan'a Amerikan askerlerinin* çıkartılmasına yol açan Orta Doğu karışıklıklarından sonra, Washington'un Türkiye, İran ve Pakistan ile imzaladığı ikili anlaşmalarda da silâhsız saldırı deyimi geçmiş ve bu yeni cins saldırı, hayli endişeye ve tartışmaya yol açmıştı.)

Amerika, Rio Anlaşmasının «kıt'anın barış ve özgürlüğünü tehdit» maddesini, 1959 ve 1960 konferanslarında Küba'ya karşı işletmeye çalışmışsa da Meksika ve diğer bazı ülkelerin mukavemetiyle teşebbüs önlenmiştir. (CENTO anlaşması da benzer amaçlar gütmektedir. CENTO'nun başlıca amaçlarından biri, üye ülkelerdeki ve komşu ülkelerdeki millî kurtuluş hareketleriyle mücadeledir. Irak'ta Nuri Said'in devrilmesi üzerine, Amerikan birliklerinin hava üssüne ve Lübnan'a inmeleri bir tesadüf değildir. CENTO'nun «Yıkıcı faaliyetler komitesi» ile «Koordinasyon komitesi» antiemperyalist faaliyetlere karşı, üye devletlerin polis faaliyetlerini düzenler, ilerici şahısların ve teşekküllerin faaliyetlerini izler. CENTO Daimi Konseyi, Yıkıcı Faaliyetler Komitesinin, «Komite çalışmalarının sadece komünist ülkelere karşı değil Hindistan, Mısır, Suriye ve Afganistan gibi tarafsız dış politika güden *ülkelere de yöneltileceğini»* belirten bir sirkülerini tasvip etmiştir.)

Görüldüğü gibi emperyalizm, devlet ve tekellerin içiçe ve birlikte yürüttükleri dünya çapında bir politika uygulamaktadır. Tekellerin kısa vâdeli tek tek çıkarlarının yanı sıra, uzun vâdeli ortak çıkarlarını da koruyan bu politika, dünya kapitalist sistemini, gerekirse silâh zoruyla ayakta tutabilme amacını gütmektedir. Yalnız bu dünya kapitalist sistemi içinde, az gelişmiş ülkelere düşen rol, yabancı tekeller tarafından insafsızca sömürülmek, açlık, sefalet ve haysiyetsizlik içinde yaşamaktır. Sözde dış yardımlar tekellere, devlet siparişleri ve pazarlar hazırlamak ve onlara bağlı yerli kapitalist *sınıf yaratmak amacını gütmektedir.*

Emperyalizmin Türkiyeye tanıdığı rol, Walter Lippman'ın da belirttiği üzere, Batının ileri karakolluğunu yapmaktır. *Memleketimiz bu amaçla, bir Amerikan* üssü haline getirilmiştir. Milyarlarca doları aştığı belirtilen sözde yardımlar, Türkiye'nin ekonomik dengesizliklerini arttırmaktan başka ne sonuç vermiştir ki? Büyük yabancı sermaye edebiyatına rağmen, memleketimiz ile sadece tekeller, o da petrol ve madenlere en imtiyazlı şekilde el koymak ve montaj atölyeleriyle sanayileşmemizi önliyerek Türk pazarına girmek için ilgilenmişlerdir. Daima daha fazla imtiyaz ve garanti isteyen tekeller, mensup oldukları devletlerle içiçe çalışmaktadır. Türkiye bu *yüzden, millî çıkarları* aleyhinde çalışan bir Petrol Kanununu dahi değiştirememektedir. Yabancı şirketlerin dünya fiyatlarının çok üstünde petrol satmakta ısrarı karşısında bir şey yapamamaktadır. Ereğli - Çelik'i millileştirememektedir. Zira karşımıza tekeller değil, devletler çıkmaktadır. O devletlerden ise her gün yeni borçlar *istemekteyiz. Bu fâsit dairenin içinde* kalkınmamıza imkân yoktur. Bu sebeple kurtuluşumuzun ilk şartı, emperyalizmle olan bütün bağlılık ilişkilerini kırmaktır. Atatürk'ün ilk kurtuluş savaşından sonra yaptığı gibi, tarafsız bir dış politika izlemek, sadece yabancıların çıkarına işleyen tek taraflı askerî bağlardan kurtulmak, bütün ülkelerle dost olmak, yabancı *sermayeyi kovmak,* ancak şartsız yardımlara itibar etmek gereklidir.

Bugün Asya, Afrika ve Güney Amerika'da gerek emperyalizmin boyunduruğundan *yeni kurtulmuş ülkeler,* gerek emperyalizmin boyunduruğu altındaki ülkeler, en solcusundan millî sanayiciye ve din adamına kadar bütün milliyetçilerin antiemperyalist bir cephede ortak savaşına sahne olmaktadır. Hayat, milletlere emperyalizmle olan bağlılık ilişkileri kökünden koparılmadıkça kalkınma, refah, hürriyet ve şerefin boş lâflardan ibaret *kaldığını göstermiştir.* Bütün bu az gelişmiş ülkelerde antiemperyalist mücadele, «millî demokrasi devleti» ve «kapitalist olmıyan gelişme» programları etrafında yürütülmektedir. Program, Atatürk'ün büyük bir sezişle bulduğu, fakat uygulayamadığı «halkçılık, devletçilik devrimcilik ve milliyetçilik» ilkelerinde toplanmaktadır. Ne acıdır ki emperya*lizme karşı ilk bayrağı açan* Türkiye bugün emperyalizme karşı en az hassasiyet gösteren bir ülke manzarası arzetmektedir. Fakat inanmaktayız ki Türkiye, bir silkinişte eski şerefli yerini alacak ve kendi kişiliğini bulacaktır.

siyasi notlar

Anlaşmaları feshettik ama...

Yeni hükümet işbaşına gelince tantanayla ilân etti: Suç işleyen Amerikalı askerî görevlilerin Türk mahkemelerinde yargılanmasını önleyen anlaşmayı feshettik. Ama Bütçe Karma Komisyonunda Tabiî Senatör Sami Küçük, bu adî kapitülasyonun hâlâ sürüp gittiğini açıkladı!

Yeni Hükümet, zeytinyağı stoklarının yığılması üzerine, zeytinyağı ihracımızı kısıtlayan soya yağı anlaşmasını feshettiğini bildirdi. Ama Amerikadan hâlâ bir cevap alınamadığı için, zeytinyağı ihracı gene geri kaldı. Bir yetkili, kendi malımızı ihraç edemeyişimizin nedenlerini şöyle açıklamaktadır:

50—60 bin tonluk zeytinyağı ihracı meselesi karşısında, Amerikaya müracaatla, bu yıl Amerika Birleşik Devletlerine dost olmıyan ülkelere 800 tondan fazla yağ ve yağlı tohum satmama şartının kaldırılmasını, soya yağı ithalinin durdurulmasını istedik. Aralık ayında başlayan yazılı görüşmelerde, Amerika, beklenen anlayışı göstermedi ve mevsimin geçmesine rağmen, müzakereleri uzattıkça uzattı. Sonunda anlaşmanın soya yağı bölümünü feshetmek zorunda kaldık ve durumu geçen ay Amerikaya bildirdik. Anlaşmanın diğer bölümlerinde gelecek yıllarda bir güçlüğe uğramamamız için, yaptığı anlaşmalara sâdık bir ülke olarak, cevap beklemeye başladık. Fakat henüz cevap gelmediği için anlaşmalı Doğu Avrupa ülkeleri tarafından 20 bin ton mal istenmesine rağmen, elimizdeki yağı satamıyoruz."

Bekliyoruz ki, Sam Amca, lütfen müsaade buyursunlar da yağımızı satabilelim.

Başka bir mesele, ham petrol ithal fiyatlarının ucuzlatılması yolunda eski hükümet zamanında girişilen müzakerelerdir. Petrol şirketleri, «Başka ülkelerde indirdik, ama Türkiyede fiyatları indirmeyiz diye direnmektedirler. Teknisyenlerimiz, petrol fiyatlarını tek taraflı tesbit yetkimiz olduğunu belirtmişlerdir. Ama Cumhuriyet hükümetleri, petrolün dünya fiyatlarının yüzde 35 üstünde satılması gibi bir soygun rezaletini önleyecek kararı hâlâ alabilme durumunda değillerdir! Ama Başbakan Yardımcısı, «Patrikhaneyi denetleyemezsiniz dediler, denetledik" diye övünmektedir. İçişleri Bakanı da Nobel ödülü kazanan Amerikalı John Steinbeck'in kitabını toplattırmaktadır.

Tevetoğlu'nun «Utanç Duvarı»

Ünlü «Komünizm taciri» Tevetoğlu, bu defa Hans Amcayı âlet ederek çok tatlı bir kazanç sağlamış bulunuyor.

Tevetoğlu'nun Hans Amca ile yaptığı tatlı işin hikâyesi şu:

Bilindiği gibi Senatör Tevetoğlu, yurt dışına yaptığı her resmî geziyi ya da bir daveti, dönüşünde kârlı bir iş şeklinde değerlendirmek âdetindedir. Sahipliğini yaptığı «Komünizmle Mücadele Yayınları» serisinde bir kitapçık ya da malûm gazetelerde bir yazı serisi ile ölmezleşen bu «İntibalar» Tevetoğlu için de tatlı birer kâr konusudur.

Tevetoğlu'nun «Komünizmle Mücadele Yayınları serisinin dördüncü kitapçığı olan «Utanç Duvarı» böylesine ticaretin son eseridir. Esercik, Tevetoğlu'nun NATO Parlâmenterleri Türk Grupu mensubu olarak Berlin'e yaptığı resmî bir geziden döndükten sonra kaleme alınmıştır. Daha doğrusu iki Berlin'i ayıran duvar hakkında yıllardanberi yayınlanmakta olan broşürlerden gelişigüzel ayıklanıp meydana getirilmiştir. Küçük boy da ve 80 sayfayı bulmayan broşür azmanı kitapcık beş liradan piyasaya çıkarılmıştır. Çiğnene çiğnene çürümüş bir sakız haline gelen «Utanç Duvarı hikâyesini bu fiata alacak yeter derecede «akıllı» nın çıkmıyacağını herkesten iyi bilen Tevetoğlu, işi toptan ticaretle ve bir kalemde halletmiştir. İç piyasa bu tür eserlerle doymuş hale geldiğinden Tevetoğlu dış piyasaya başvurmak zorunluğunu duymuştur.

Fethi Tevetoğlu
«Fi. 15 bin!»

Ve Tevetoğlu «Utanç Duvarı» nı toptan alması için Federal Almanya Büyükelçiğiline başvurmuştur. Hans Amca, bir Türk Senatörünün fütursuzca yaptığı bu teklifi ikiletmeden kabul etmiş ve 3 bin kitapçığı tam 15 bin lira basıp almıştır. Evet, en mübalağalı bir hesapla maliyeti üç bin lirayı geçmiyecek olan bu üç bin kitaptan Tevetoğlu asgarî 12 bin lira kârı cebine indirmiştir Bu arada, hesabına çok düşkün Hans Amcanın, küçük bir kazık yediğini de belirtmek hakseverlik olacaktır. Böylesi ticarette Sam Amca'nın yerini almağa özenen Hans Amca'nın daha dikkatli olmasını, Tevetoğlu ve benzerleri ile yapacağı ticareti çok daha ucuza kapatabileceğini hatırlatmak düşmanlık sayılmasa gerektir.

Hans Amca'nın pek hesaplamadan giriştiği iş, başına bu üç bin kitabı dağıtmak gibi bir dert de açmıştır Bu kadar kitabı dağıtmak, kurt bir baylin başarabileceği bir iştir. Üstelik, Türkiye'de basılmış bir kitabın, damdan düşercesine, ona buna dağıtılmasının garip kaçacağı da ortadadır. Bunu hesaplıyan Hans Amca, Utanç Duvarını dağıtırken yanına, Almanya'da basılmış «Bugünkü Almanya» isimli bir kitabı da katmıştır. Kitaplar Ankara, İstanbul ve İzmir'deki Alman Kitaplığı aracılığı ile eldeki adreslere gönderilmiştir.

Hikâye bu. Ve itiraf etmeli ki, pek yeni tarafı yok. Dün Sam Amca ile ticareti uygun bulanlar, bugün Hans Amca ile iş görmektedir. Değişmiyen; ticareti yapanların ayni kişiler olmasıdır. Yarın Ivan Dayı ile anlaşmaya çalışacakların ayni kimseler olacağında kimsenin şüphesi yoktur. Çünkü ticaret ticarettir. Gayesi tektir ve kârdır. Ve tecrübeli bir tüccar da «günahlarımızdan başka herşeyi satabilen kimsedir.

Özel teşebbüs namusu

Ankara'da ısrarla dolaşan bir söylenti var. İki milletvekili günlerden birgün pek muteber bir ithaalıtçıyla birlikte Ticaret Bakanını ziyaret etmişler ve kendi partilerinden olan bakandan, ithalatçının ufak bir işine aracı olmasını istemişler. Bakan da «peki» demiş ve İtalya'dan ithal edilmek istenen 200 bin liralık formikanın beş yıl önce alınmış müsaadesini uzatması için ilgili büyük memura talimat vermiş. Memur permiyi almış ve «hay hay» deyip gitmiş Birkaç gün bekleyen tüccar yüksek memura gidip perminin temdit işleminin tamamlanıp tamamlanmadığını sormuş. Memur «bugün git, yarın gel» diyerek ithalatçıyı bir süre oyalamış İthalatçı bakmış ki memurda iş yok, tekrar Bakan'a çıkmış. Emir vermesine rağmen memurun işini yapmadığını söylemiş. Bakan memuru çağırtmış, perminin süresinin niye uzatılmadığını sert bir dille sormuş. Sormuş ve aldığı cevap karşısında da bu meseleyi unutmayı teklif etmiş. Meğer, uzatılması istenen perminin muhatabı olan firma, bundan 5 yıl önce batmış bir İtalyan firmasıymış ve Yüksek memur belgeleri alır almaz durumu İtalya'dan tahkik ettirmiş, durumu öğrenince de temdit işlemini yapmamışmış...

BİR FERYAT Kİ DUYAN YOK!..

Hergün bir kuru ekmek parasına kilometrelerce yol yürümekten ve dolaşmaktan ayaklarına kara su inen posta müvezzilerinin en sık uğradıkları yerlerden biri de gazete bürolarıdır. Müvezziler hergün hattâ günde birkaç defa gazete bürolarına uğrarlar ve tomar tomar mektup, telgraf, bülten, broşür ve hattâ gazete-dergi getirirler. Bunların çokluğunu ve lüzumsuzluğunu, postacı ve gazeteci olmayanlar bilemez kolay kolay.

Genellikle gazetelerde bu tomarlar şöyle üstünkörü bir gözeden geçirilip, çoğunun zarfı dahi açılmadan çöp kutusuna atılır. İşte geçen bayramda, benim de önüme böyle bir yığın zarf, broşür vb. geldi. Boş bir zamanımdı, zarfları açmaya başladım. Çoğu tebrik, propaganda broşürü, elçiliklerin bültenleri cinsinden şeylerdi. Derken biri dikkatimi çekti. İzmirde bir sendikadan geliyordu. Başlığını okudum ve ne yalan söyliyeyim pek fazla ilgilenmedim. «T.B.M.M. Başkanlığına, senatör ve milletvekillerine, Türk siyasi partilerine açık mektup» diye yazıyordu. Elimizden hergün böyle yüzlerce açık mektup geçer. Üstelik çoğu da ipe sapa gelmez şeylerdir. Ama, mektubun son sayfasındaki bir dip notu ilgimi çekti. Notta, «Bayram zekâtlarınızı kaymakamlık yoluyla bu işçilere gönderirseniz büyük sevap olur» deniliyordu.

Belediye Başkanlarımızın Amerikalılardan bile dilencilik ettikleri bir devirde parlâmenterlerimizden zekât isteyen sendika başkanı bakalım bunu neye istiyormuş diye mektubu okumaya başladım. Yazdıkları gerçekten ilginç. Gerçi bu sonradan gazetelerde üç beş satırlık haberler halinde çıktı ama, tamamının karanlıklarda kalmasına gönlüm razı olmadı. Yapı-İş Ege Bölge Sendikası Başkanı Kenan Acımaz'ın mektubunu belki görmeyenler olmuştur diye olduğu gibi buraya aktarıyorum. Bu mektup için söyleyebileceğim, gerçekten okunmaya, gerçekten üzerinde durulmaya değer olduğudur. Edecek başka sözüm yok. Söyleneceklerin hepsini Sendika Başkanı Kenan Acımaz, hem de en mükemmel şekilde söylemiş. İşte mektup:

«Muhterem beyler,

Mektubum romantik oldu diye birkaç defa yazdım, karaladım. Aslında romanları yazanlar böyle dram bulsalar yüzlerce sayfa doldururlar. Kula-Güre yolunu yapmakta iken aç sefil kalan 150 Türk işçisi var. (Manisa ile Uşak arasında).

Bu işçiler o kayaları parçalarken kumların içinde âdi yırtık çadırlarda yorgansız yattılar, bugün dünden mutlu diye...

Yemeklerini toprakların üstünde yediler —ne buldularsa—, yolumuz bitsin, nafakamız çıksın diye...

Parçalanan el ve ayaklarına ilâç yerine kül ve tütün bastılar kanları dinsin diye...

Hergün kanunları çiğneyen zalim idarecinin zulmüne peki dediler, kalblerine gömdüler, çocuklarımız da duyup ıztırap çekmesin diye..

Müteahhit, —Anadolu İnşaat Limited Şrkt.— devletten aldığı istihkakla İzmir'de, Ankara'da, İstanbul'da saltanat sürerken onlar bakkaldan kredi ile zeytin - ekmek alabildilerse, yediler gün gelir acılar unutulur diye..

Şimdi de beş aydır bu şartlarla çalıştıkları paraları alamadılar, bakkallar, esnaf borç vermez oldu. Çocuklarının yatacak yorganlarına, yemek tenceresi ve tabaklarına kadar sattılar, o da bitti. Mesut yuvalar sefalet, rezalet, açlık ve hicran doldu.

Bu işçiler Kula'da dilenciden beter oldu. Çok kötü, benim kalemim bunu tarif ve tasvire muktedir değil.

Şimdi de Kula'nın asil kaymakamı Kızılaydan yardım talep etti. Kula'da bazı hayırseverler köylerden tarhana, bulgur, ekmek topluyor. Açlıkla mücadele ediyorlar.

Ben şimdi mektubumun muhterem muhataplarından soruyorum:

Beyler,

Çok ağır cürüm işlemiş kürek mahkûmlarına dahi ölmiyecek kadar da olsa yiyecek vermezler mi? Hapishanelerde vatan haini, kaatil, hırsız, ırz düşmanı olarak yatanlara bir tayın, bir kap yemek vermezler mi? Bunların sıhhatini, yatacak yerlerini, insani durumlarını düşünen yok mudur? Kula-Güre yolu işçilerinin bu mahkûmlar kadar da mı hakkı yok?

Şu halde:

Bu kadar feryat ettik. İlgili makamlara sayaflar dolusu yazılar yazdık. Acılarımızı hakikati basın yoluyla sık sık duyurduk. Siz bu memleketin sınırlarını istiklâlini hürriyetini korumak için işbaşına gelenler veya o umutla seçilenler, parti kuranlar, yönetenler...

Hani neredesiniz siz?

Bu memleketin istiklâlini, hürriyetini korumada, kalkınmada ön safta olacakların feryadı sizlere davul-zurna, sefalet ve açlıkları tiyatro oyunu mu geliyor beyler?

Parlâmentomuzun muhterem Başkanı, kıymetli senatörler, sayın milletvekilleri;

1 — Kendi maaşlarınızı 24 saatte 5 500'e çıkarmaya salâhiyetiniz var da 150 ailenin alnının teri, elinin emeği kazancını verecek kudretiniz yok mu?

2 — Dört siyasi partiden kurulmuş, millete hizmet vaadi ile gelmiş hükûmetin aziz bakanları, bize bakan gözleriniz görmez, kulaklarınız duymaz mı?

3 — Sencik-Bencik, TRT dâvası için yapılmayacak şeyleri yaparsınız da şu 150 vatandaşımız ne oldu diyen olmaz mı?

4 — Ana muhalefet partimiz: Bütün meşguliyetiniz iktidar koltuğu mu? O koltuğa giden yol nereden geçer bilmez misiniz?

5 — Türkiye İşçi Partisi; bütün işiniz 141 - 142 nci maddeler mi? Yaygaradan başka idealiniz yok mu sizin? Hani Türk işçisine hizmetti sizin gayeniz?

6 — Sosyal Demokrat Parti: Neden sesiniz çıkmıyor? Bunlar insan değil mi? Uyuyor musunuz siz? Hepinizin gayesi milleti kandırıp rey almak mı?

Ah... Ah... Ne diyelim? Söyleyecek söz çok ama, verecek ceremе yok. Yine de saygılarımızla.»

İlhami Soysal

GENÇ FOTOGRAFSIZLAR NE DÜŞÜNÜYOR?

Konuşan: **Muzaffer ERDOST**

4

DÜNYANIN DÖNDÜGÜNDEN HİÇ HABERİM YOK...

MEHMET PINARBAŞI — Aydın'ın Şevketiye köyünden. Aydına birkaç saat uzakta. Yolu var, cip gidiyor. Okul var. Köy 60 haneli. Mehmet 20 yaşında. Onbeş yıl önce babası ölmüş. Anası ile kendi tarlalarında çalışmışlar. Işinden okula gidememiş. Evlerinde masa yok, sandalye yok. Yüz numara ve çatal var.

1. «Atatürk kimdir?»
«Bilmiyorum.»
«Bu resim kimin?»
«Atatürk'ün.»
«Hiç isitmedin mi, Atatürk ne yaptı?»
«Hiç işitmedim.»
«Resmini nerden tanıyorsun?»
«Atatürk diyorlar yalnız, onun için tanıdım.»
2. «Türkiye Cumhuriyeti diye bir şey biliyor musun?»
«Bilmiyorum.»
«Seçim yapılıyor ya, niye yapıyorlar?»
«Bilmiyorum.»
3. «Nesin sen, Türk müsün, Capon musun?»
«Türküm.»
«Dinin ne senin?»
«Türk.»
«Dinin ne, bilmiyor musun?»
«Başka bilmiyorum.»
«Cami var mı köyünüzde?»
«Var.»
«Camide kimler namaz kılar?»
«Büyük adamlar kılar.»
«Hazreti Muhammedin kim olduğunu biliyor musun?»
«Bilmiyorum.»
4. «Türkiyede padişah var mı?»
«Bilmiyorum ki?»
5. «Türkiyenin düşmanları var mıdır?»
«Vardır.»
«Kimlerdir?»
«Gâvurlardır.»
6. «Mikrop nedir?»
«Tırnaklar arasındaki pisliktir.»
«Hastalık neden olur?»
«Mikroptan olur.»
«Hastalanınca ne yaparsın?»
«Hoca çağırıyorlar, geliyor, okuyor.»
«Doktora gidenler var mı?»
«Bulunuyor.»
7. «Dünya dönüyor diyorlar ya, doğru mu?»
«Dünyanın döndüğünden hiç haberim yok.»

En sadık dost İran ve Pakistan

ARIF ŞAHIN — Sinop İli, Durağan Içesi, Sofular Hasandere Köyünden. 21 Yaşında. Babası on yıl önce ölmüş, yetim büyümüş. Kendi topraklarında çiftçilik yapmış, başka bir iş yapmamış. Köyden ilçeye yol yok. At ile, o da olmazsa yaya gidip geliyorlarmış. Ilkokul da yok. Okuma yazma bilmiyor Arif. Köylerinde masa, sandalye yok. Çatal kaşık da kulanmıyorlar ama, ne olduğunu biliyor Arif. Yüz numarası var evlerinin.

—1. «Atatürk kimdir, Mustafa Kemal Paşa? Hiç işittin mi?»
«Işitmedim beyim.»
«Bu kimin resmi?» (Atatürk'ün fotoğrafını gösteriyorum)
«Cemal Gürsel'in.»
2. Türkiye'de padişah yaşıyor mu?»
«Yaşar, niye yaşamasın.»
«Şimdi nerededir?»
«Bilemiyeceğim.»
«Adı nedir?»
«Bilmiyorum.»
3. «Sen hangi millettensin?»
«Müslüman milletindenim.»
«Türk diye bir şey işittin mi?»
«Işittim, Türk derler, fazlasını bilmiyorum.»
«Türkiye Cumhuriyeti diye bir şey biliyor musun?»
«Bilmiyorum.»
«Bizi kim idare ediyor?»
«Bizi hükümet idare ediyor, başka kim idare edecek?»
4. «Hazreti Peygamber Muhammed Mustafa kimdir?»
«Bilemiyeceğim.»
«Sen namaz kılar mısın?»
«Kılarız, vakit namazı.»
«Orada Muhammed Mustafa'ya salâvat derler, ne demektir o?»
«Onu deriz ama, bilmeyiz biz.»
5. «Hastalanınca ne yaparız?»
«Birkaç gün yatarız. Baktık ki iyi olmuyoruz, doktora gideriz, hocaya muska yazdırırız.»

Türk derler, fazlasını bilemiyorum...

SEDAT AYDEMIR — Çankırılı. Ankara'da doğmuş, Ankara'da büyümüş. İlkokulu Ankara'da okumuş. Ortaokul ikiden ayrılmış. Ankara'da ve İstanbul'da garsonluk yapmış. Turan Lokantası ve Karpiç garsonluk yaptığı yerlerin arasında. Babası DDY memuru. Dans biliyor.

1. «Atatürk kimdir?»
«Türkiye Cumhuriyetinin kurucusudur.»
2. «Türkiye'de padişah yaşıyor mu?»
«Yaşamıyor.»
«Büyük Millet Meclisinde ne yapılır?»
«Hükümet işleri, millet işleri görülür.»
«Türkiye Cumhuriyeti nedir?»
«Cumhurbaşkanı başkanlığında hükümet tarafından idare edilen ve milletvekilleri tarafından denetlenen hür bir millet.»
3. «Saidi Nursi adını işittin mi?»
«Işittim. Nurcu.»
4. «Türkiye'nin nüfusu ne kadar?»
«26 milyon.»
5. «Atatürk ile Fatih Sultan Mehmet arkadaş mıydı?»
«Değildi. Çünkü Fatih Sultan Mehmet, Atatürk doğmadan çok evvel ölmüştü.»
6. «Türkiye'nin düşmanları kimlerdir?»
«Şimdi başta Yunanistan, Demir Perde memleketleri.»
«Dostları?»
«En sadık dost Iran ve Pakistan.»
7. «Türkiye'de hangi partiler var?»
CHP., AP., CKMP., MP., YTP. Başka parti hatırlamıyorum.»
«TIP ne demek?»
«Türkiye Işçi Partisidir.»
8. «Lozan nedir?»
«Lozan bir şehirdir.»
«Hangi devletin?»
«Isviçrenin.»
«Ne yapıldı Lozan'da?»
«Bir sulh andlaşması yapıldı.»
«Ne zaman?»
«İstiklâl Savaşı'ndan sonra.»
«Türk heyetinin başkanı kimdi?»
«İnönü.»
9. «Atatürk Anadolu'ya nereden çıktı?»
«Samsun'da.»
«Ne zaman çıktı?»
«19 Mayıs 1919'da.»
«Sonra nereye gitti?»
«Erzurum'a. Erzurum Kongresine. Ordan Sivas'a geldi. Sivas Kongresini topladı.»
10. «En son padişah kimdi?»
«Vahdettin.»
«İlk padişah?»
«Osmanlı devletinin kurucusu Osman Bey.»
11. «Nato nedir?»
«Birkaç müttefik devletin barış için tplandığı yer.»
«Birleşmiş Milletler deyince ne anlıyorsun?»
«Bütün milletlerin toplandığı, barışı korumak için çalıştığı yer demektir.»
12. «Aile nedir?»
«En ufak bir topluluktur.»
13. «Mikrop nedir?»
«Hastalık yapan, gözle göremiyeceğimiz kadar küçük canlılardır.»
14. «Çok evliliği nasıl buluyorsun?»
«Kanunen yasaktır.»
«Ne zaman yasak oldu?»
«Cumhuriyetten sonra.»
15. «Komünizm ne demektir?»
«Halkın bütün ihtiyaçları devlet tarafından karşılanan idaredir.»
«Iyi midir, kötü müdür?»
«Kötüdür, çünkü halk hür değildir.»
16. «Çıplak bir dansözü, dans ederken seyreder misin?»
«Seyrederim.»
«Nasıl bir zevk alırsın?»
«Estetik zevk duyarız.»
17. «Zeki Müren kimdir?»
«Türkiye'nin en meşhur ses sanatkârıdır.»
«Ahmet Emin Yalman?»
«Vatan gazetesi başyazarıydı. Büyük bir Türk yazarı.»
«Genelkurmay Başkanı kim?»
«Orgeneral Cevdet Sunay.»
18. «En beğendiğin yabancı sinema artisti kim?»
«Robert Taylor.»
«Türkiyede rejisör var mı?»
«Var. Türker Inanoğlu, Atıf Yılmaz, Omer Lütfi Akad, Osman F. Seden, Orhan Elmas.»
19. «27 Mayısta ne oldu?»
«Ihtilâl oldu, ordu idareyi ele aldı.»
«Her zaman ordu idareyi ele alır mı?»
«Hayır. Hükümetin uygunsuz halleri artınca, ordu müdahale eder.»

AGA REFORMU

Kaya Çelikkanat

Oğrendiğimize göre, mevcut Toprak Reformu kanun tasarısını beğenmiyen ağalarımız, Anayasa'nın emrine uymuş görünmek ve kendi çıkarlarını memleket menfaati uğruna harcatmamak için yeni bir Toprak Reformu Kanun tasarısı hazırlamışlardır. Halen koalisyon halinde bulunan 4 partinin ve C.H.P. deki ağalarla bunların sözcülerinin ortak oylariyle kanunlaşması beklenen tasarıdaki hükümler, ağalarımızın gizli olarak verdikleri pek inanılmaz bilgilere nazaran şöyle özetlenebilir:

1 Küçük çiftçi elinde hiç bir toprak parçası bırakılmıyacaktır. *Küçük çiftçilerden alınan topraklar, büyük çiftçilere verilecektir.* Böylece yurdumuzda küçük çiftçi kalmıyacak, bütün çiftçiler büyük çiftçi yani ağa olacaklardır.

2 Yeni tasarı ağaların ve kapitalistlerin lehine olduğu için en geç iki hafta içerisinde kanunlaşmak zorundadır.

3 Kanunun uygulamasına, sadece reform belgelerinde değil, yurt ölçüsünde hemen girişilecektir. Böylece, küçük çiftçilerin ellerindeki toprakları —tabii eğer varsa— yok pahasına ellerinden çıkarmalarının önüne geçilmiş olacaktır. Ayrıca fakirlerden alınan topraklar zenginlere verileceği için, yurdumuzda zenginlik son derece artmış, ve fakirlerin elinde de hiç bir şey bırakılmıyacağı için tabiatiyle fakirlik de tamamen ortadan kalkmış olacaktır.

4 Tasarıda kamulaştırma esastır, Ancak bu millileştirme daha doğrusu ağalaştırma işi şöyle olacaktır: Fakir-fukaranın elinde toprak, mal-mülk ve para olarak eğer daha hâlâ bir şeyler kalmışsa, bunlar derhal devletleştirilecek; zengin, çok zengin, ağa, kapitalist, süper kapitalist, amerikanist, emperyalist, çıkarist, özel sektörist kişilerimizin ellerindeki toprak, mal-mülk, yabancı-yerli sermaye, para ve *diğer bütün mutlu dünyalıklar* ise mümkün olduğu kadar daha fazla özelleştirilecektir.

5 Tasarının esası çalışmakla kazanmak ters orantılıdır felsefesine dayandırılacaktır. Yani bugünün pratik iş düzenine uyularak, saatte milyarlar kazanmak, buna karşılık üç gün çalışarak bir ekmek parası bile kazanamamak; ağalarımızın son derece demokratik, son derece liberalist ve sonsuz derecede emperyalist fikirleriyle denkleştirilmiş bir halde tutulacaktır.

6 Fakir ve küçük çiftçiden alınarak, zengin çiftçiye verilecek arazilerin ıslahı ve ağaların çıkarlarına daha uygun bir hale gelebilmesi için, sayın ağalarımıza, 5 yıl süre ile devlet bütçesinin en az yüzde 75 geliri faizsiz olarak ve kredi şeklinde verilecektir. Ağalarımızın devlet bütçesinden alacakları bu kredileri geri verip vermemeleri kendi vicdanlarına ve tabiatiyle cüzdanlarına terkedilecektir.

7 Ağalar toprak reformu uygulaması yaparken, toplumcu gazete ve dergilerin —Eğer o zamana kadar memlekette gerçek toplumcu gazete çıkmaya başlarsa tabii— her türlü muzır yayınına son verilecek; bu gazete ve dergilerde ağaların devlet bütçesinden ödeterek kiralayacakları kişilerin başyazıları ve boşyazıları çıkabilecektir.

8 Reform tasarısı ağadan gayri kişinin elinde toprak bulunmasını kesin surette reddetmektedir. Toprak Reformu uygulamasından sonra, Adam Smith'in liberal görüşleri yerine ağalarımızın çıkarcı görüşleri geçecek ve Adam Smith'in görüşlerine bile «Adam Sende» denilerek bu fikirler ağalarımızın mide ve menfaat ölçüleri içerisinde değerlendirilerek «Yaşayan yaşar, yaşamayan ölür. Hem yaşayamayandan bana ne?» şeklinde formüle edilecektir.

9 Yeni tasarı kooperatif fikrini kat'î olarak kabul etmemektedir. Buna karşılık ağalarımızın memleket içerisinde harcama sahası bulamadıkları ulusal geliri yurt dışına götürüp harcayabilmelerini ve oralarda da yatırımlar yapabilmelerini kolaylaştırmak amaciyle çeşitli «Çıkar Ortaklıkları» kurulacaktır. Ancak bu menfaat şirketlerinde çalışacak kişilerin de, yeni tasarının hazırlanmasında ve kanunlaşmasında özel emeği ve marifeti geçmişler arasından seçilmesi özel bir kanunla mecburiyet ve teminat altında tutulacaktr.

10 Yeni Toprak Reformu uygulamasında ağalarımıza çekecekleri sıkıntıları unutturmak üzere, her yıl 5 milyar liralık bir özel fon kurulacaktır. Bu özel fon bir nevi örtülü, daha doğrusu örtüsüz ödenek görevi görecek ve ağalarımızla hempaları özel ihtiyaçlarını bu fondan kendilerine verilecek ondalık, yüzdelik, dünyalık, harcırah, prim, ücret, tahsisat, huzur hakkı; maaş; vekâlet ücreti, tazminat, ikramiye ve temettülerle karşılayacaklardır.

IRAK

Kürt meselesi

Arif Hükûmeti de, eski hükûmetler gibi, Kürt meselesini silâh zoruyla çözme yoluna yönelmiştir. Fakat bu yolda Kasım'ın ve özellikle Baas iktidarının giriştikleri korkunç temizleme hareketi başarısız kalmıştır. Baas yöneticileri, hemen bütün Irak ordusunu, bindirilmiş polisini, işbirlikçi Kürt aşiretlerini ve tank, uçak, ağır toplarla mücehhez 10 bin Suriyeli askeri Barzani kuvvetlerinin üzerine sevketmiştir. Bir sürü köy ve ekilmiş topraklar napalm ve yangın bombalarıyla yok edilmiştir. Zengin petrol bölgelerindeki 25 bin Kürt nüfus sürülmüş, yerine Arap aşiretleri getirilmiştir. 20 bin işçinin yaşadığı Kerkük'ün Kürt mahallesi, buldozerlerle yıkılmıştır. Askerlere, 18-40 yaş arasındaki bütün Kürtleri öldürme ve mallarına el koyma hakkı tanınmıştır.

Binlerce Kürt yakınlarının gözleri önünde öldürülmüş ve malları yağma edilmiştir. 4 binden fazla Kürt tevkif olunmuştur Bütün bu insanlık dışı tedbirler savaşı kızıştırmaktan başka sonuç vermemiştir. Bu olaylardan ders alan Arif, «ırkçı savaşa son verilmesini ve meselenin barışçı yoldan *çözülmesini isteyen Nâsır ve Bin* Bella gib Arap liderlerinin de telkinleriyle bir yıl önce, Kürtlerin *millî haklarını tanıyacağını* ilân etmiş ve onlarla bir anlaşma imzalamıştı. Fakat ateş - kes hükmü *de dahil, anlaşma kâğıt üzerinde* kalmıştır. Irak birlikleri Kürt bölgesinden çekilmemiştir. Geçici Anayasa *Arif'in vaadine rağmen,*

Molla Barzani

Kürtlere gösterilmeden ilân edilmiştir. Anayasada, Irak Cumhuriyeti çerçevesinde, Kürt *milletinin* ve haklarının tamamması hükümlerine yer verilmemiştir. Şimdi de askerî harekete *girişilmektedir.*

Kürtlerin talepleri şunlardır: Irak Cumhuriyeti çerçevesinde muhtariyet, Kürdistan isimli bir eyaletin tesbiti (Eyalet Kürt çoğunluğu olan bölgeleri içine alacaktır), eyalette mahallî idare, güvenlik, belediye, sağlık, eğitim adalet, mesken ve yol işlerinin Kürtlerin elinde olması, Kürt talepleri, bizim Kıbrıs'taki federasyon tezimize yaklaşmaktadır.

Barzani liderliğindeki Kürt hareketi sağ ve sol kanadı bir araya getirmektedir. Sağ kanatta, aşiret başkanları ve büyük toprak ağaları vardır. Kasım'ın giriştiği toprak reformu ve arazi vergisi, feodalite kalıntılarını Barzani'nin liderliğinde savaşa itmiştir. Sol kanatta ise, komünistler de dahil Kürt aydınları yer almaktadır. Bu iki kanat arasında bir çatışma kaçınılmaz görünmektedir. Muhafazakâr bir lider olmakla beraber, iki tarafa da anlayışlı davranan Barzani kaçınılmaz çatışmayı önlemektedir. Milletlerarası plânda da Barzani, hem Angloaksonların, hem de Sovyetlerin desteğini elde etmeye çalışmaktadır. Angloskasonlar petrol bölgesi üzerinde olduğu için Kürt hareketiyle yakından ilgilidirler. Petrolü millîleştirmek isteyen Araplara karşı, Kürtleri zaman zaman koş olarak kullanmaya kalkışmışlardır. Cemiyeti Akvam, 40 yıl kadar önce Anglosaksonların etkisiyle, Kürtlerin bir millet teşkil ettiğini ve bağımsız bir devlet kurmaya hakları olduğunu tanımıştır. Sonradan Anglosaksonlar bu politikadan vazgeçmişlerdir. Sovyetler ise Arap kozunu daha önemli saymaktadırlar. Nitekim Kürt hareketinde çoğunlukla Sovyetlerin Irak'a verdikleri silâhlar kullanılmaktadr. Nâsır, meselenin barışçı yollardan çözülmesine taraftardır. Meselenin nasıl çözüleceği belli değildir fakat kuvvete başvurarak meselenin çözülmesi mümkün olacağa benzememektedir. «Kürt Harbi» adlı bir kitap yazan Sunday Telegraph muhabiri Ravid Adamson, kitabında meselenin federatif bir yoldan çözülebileceği sonucuna varmaktadır. Adamson, mevcut hudutları değiştirmeyen yumuşak bir federasyon tezini savunmaktadır

VİETNAM

Saatli bomba

«Müzakereye hazırım, fakat savaştığım insanlarla müzakere etmem» gibi samimiyetten uzak bir *tutumla savaşı Kuzeye doğru* genişleten Amerika, Kore Harbinde olduğu gibi yanıda bir sürü müttefik bulamamıştır. Sadece sallantıdaki Amerikan kuklası Güney Kore, Vietnam'a asker yollamaya yanaşmıştır. Öteki kapitalist ülkeler, şeklen Amerika'yı desteklemekle beraber, aslında Washington'un insanlık dışı çılgınlık politikasını beğenmemektedirler. Fransa ise Amerikan politikasına açıkça karşıdır ve CENTO gibi sarsıntı geçiren SENATO'dan çıkmaya hazırlanmaktadır. Maliye Bakanı olarak, Fransa'nın giriştiği Vietnam harbinin sorumlularından bulunan eski Başbakan Edgar Faure, Tokyo'da Amerika'yı müzakere sözleriyle «bir propaganda manevrası çevirmek» le suçlamış ve Washington'un politikasını şiddetle yermiştir: «Merdiven politikasının etkililiği şüphe götürür. Bu politika, daha geniş bir savaşa yol açma tehlikesi taşımakta Batı demokrasisinin manevî ve hukukî durumunu sarsmakta ve sosyalist blok içinde uzlaşmaz tutum alma eğilimini güçlendirmektedir.»

Washington, dünya kamu oyunu hiçe saymakta daha ne kadar devam edecektir? Bilinmemektedir. Yalnız Çin, milyonlarca insanın ölümü pahasına da olsa, zorbalığa boyun eğmeye niyetli gözükmemektedir. «Genç Afrika» dergisi, Başbakan Chou - En - Lai'nin Bin Bel la'ya in'in tutumunu şu sözlerle açıkladığını belirtmektedir: «Amerikanın Çin'i bombalayacağı kanısındayız. Bu saldırıya karşı koymak için tedbirlerimizi aldık. Askerî bakımdan da, ekonomik bakımdan da hazırız Katlanacağımız fedakârlıklar, ne kadar geniş olursa *olsun, Amerikan emperyalizminin* ezileceğinden eminiz. Zira hiç bir emperyalist güç, Çin halkını ve ihtilâlini *parçalayamaz. Sosyalist* ülkelerin yardımını istemiyoruz. Sorumluluklarıyla yüzyüze gelmek onların kendilerinin bileceği iştir.»

«Genç Afrika» nın bu sözlerden çıkardığı sonuç şudur: «Acaba Çin'in geleceğe güvenle bakması, Amerikan politikasının zorunlu olarak iki ihtimalden biriyle sonuçlanacağı ve iki ihtimalde de Çin'in avantajlı çıkacağı düşüncesinden ileri gelmiyor mu?

— Ya Amerika Çin'e saldırınca, bugünkü ekip Brejnev - Kossigin tasfiye edilerek Sovyet - Çin cephe birliği gerçekleşecektir

— Ya da savaş, Sovyetlerin politik ve askerî alanlardaki pasifliğini göz önüne serecek, Amerika ve Rusya'nın azgelişmiş ülkelerin sırtından anlaştıkları gerçeğini ortaya koyacaktır. Bu da Sovyetlerin sosyalizme ihanetleri demektir. Çin bu imtihandan, Çin halkı zafer için çok yüksek bir fiyat ödemek zorunda kalsa bile, her iki halde de galip çıkacaktır.»

Çin yöneticilerinin milyonların hayatını hiçe sayan bu tip hesaplar yapıp yapmadıkları kestirilemez Yalnız Çin yöneticilerinin Amerikan şantajına boyun eğmeleri beklenmemektedir. Amerika ölüm yağdırmakta. Çin ve Kuzey Vietnam, «İstediğin ölümü yağdır. Sana hayır diyebildiğim müddetçe sen yenileceksin» demektedir Amerika, dünya kamu oyunun baskısıyla, zorbalık politikasından vazgeçmedikçe, tehlikeli durum, vehamet kazanarak devam edeceğe benzemektedir.

ÜÇÜNCÜ DÜNYA KONUŞUYOR

Güney Amerika'da Kuzey Amerikan Emperyalizmi

Ferrari - Fortuny - Motta Lima - Ferreto

(Güney Amerikalı yazarlar)

İkinci Dünya Savaşının sonundan beri ve özellikle Küba devriminin zaferinden sonra, Birleşik Amerika emperyalizmi, vurgun amaçlarını daha iyi gizleyecek, burjuvazisinin ve küçük burjuvazinin bazı kesimlerini tarafsızlaştıracak, hattâ kazancak yeni ekonomik nüfuz ve politik kontrol şekilleri aramaktadır. Bunun için, kuzey Amerikan sermayelerinin «iştirak» iyle «karma» teşebbüsler kurmakta; yol yapımı için krediler açmakta ve makine yardımı, bazan da Amerikan personeli yardımı yapmakta; Amerika'dan ithal edilen parçalarla çalışan otomobil montajı fabrikaları tesis etmekte; petrol ya da başka madenlerin aranması, çıkarılması ve arttırılması için anlaşmalar yapmaktadır. Bu nüfuz şekillerini maskelemek için Milletlerarası Para Fonu, Amerikalılararası Kalkınma Bankası, Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası, v.b. tarafından bir takım teoriler ileri sürülmüştür. Bu teoriler şu tez üzerine dayanır: Güney Amerika memleketleri ancak Kuzey Amerika sermayesinin yardımıyla bağımsız bir ekonomi kurabilirler

Emperyalizmin avukatları, bizi, emperyalizmin artık *emperyalizm* olmadığına, Güney Amerika halklarının karşılık beklemeyen bir fukara babası olduğuna inandırmak istemektedirler. Bunlara göre, bir «gerici» emperyalizm vardır (Avrupa emperyalizmi), bir de «ilerici» emperyalizm (Amerikan emperyalizmi) ve bu ilerici emperyalizmin yardımıyla Güney Amerika'nın ekonomik yapısını derinden değiştirmek ve şiddetli kargaşalara yol açmadan Güney Amerika halklarının ilerlemesini ve refahını sağlamak mümkün olacaktır.

Ne var ki, «İlerleme için birlik» programının ya da başka herhangi bir «yardım» programının bir tek doları bile bir ağır sanayiinin kurulması ya da geliştirilmesi için kullanılmıştır.

Amerikan tekellerinin ve uşaklarının demagojik iddialarını olaylar açıkça yalanlamaktadır.

Kuzey Amerikan sermayeleri, Güney Amerika'daki yabancı yatırımların yüzde 75'ini teşkil eder. Birleşik Amerika'nın doğrudan doğruya yaptığı yatırımların toplamı, 1963 yılında 8.657.000.000 dolara yükseliyordu. Dünyanın bu bölümünde Birleşik Amerika sınaî üretimin yüzde 25 'iyle, ihracatın yüzde 50'sini sağlayan fabrikaları kontrolü altında tutmaktadır. Tekelci kuzey Amerikan sermayesi, yalnız merkezî Amerika'da ve Karaib'lerde değil, Güney Amerika'nın öteki kısımlarında da, meselâ Arjantin'de, büyük bir toprak alıcısı durumuna gelmiştir. Güney Amerika dış ticaretinin yüzde 50'si Birleşik Amerika ile yapılır. Birleşik Amerika, 1945'ten 1961'e kadar, Güney Amerikayı sömürerek, 40 milyar dolar kâr sağlamıştır. Doğrudan doğruya yatırımlardan gelen kârların yüzde 80 kadarı Birleşik Amerika'ya transfer edilmiştir. Birleşik Amerika'nın sağladığı kâr, eşit olmayan mübadeleler ve başka soygun şekilleriyle daha da artmış bulunmaktadır. Birleşik Amerika'nın büyük ölçüde yatırım yaptığı yıllarda bile, Kuzey Amerika tekellerinin yıllık kârları, yatırılan sermaye toplamından üç kat üstündü (1963'te 12 kat fazla). Son on yılda, mamûl madde fiyatlarıyla iptidaî madde ve tarım ürünleri fiyatları arasındaki farktan doğan kâr toplamı olarak emperyalist memleketlerin Güney Amerika'dan çektikleri, yılda ortalama 2.4 milyar dolardan fazladır; bu miktar, Güney Amerika memleketlerinin toplam millî gelirinin yüzde 5 kadarıdır

Emperyalizmin övgücülerinin dediklerinin aksine olarak, Birleşik Amerika'nın *nüfuzu,* Güney Amerika halklarının sömürülmesi ve sefaletlerinin artması sonucunu doğuruyor.

Güney Amerika'da kişi başına ortalama yıllık gelir, 120 dolara erişmektedir. *1963'te ve 1964'ün ilk al*tı ayında, hayat pahalılığı Kolombiya'da yüzde 52.4 arttı; bu yük*seliş, Peru'da,* 1958 ile 1963 arasında yüzde 45 olmuştu; Arjantin'de Ekim 1963'le Ekim 1964 arasında yüzde 21.4; Brezilya,da Haziran 1963'le Haziran 1964 arasında yüzde 100'den fazla. Ve manzara öteki memleketlerde böyledir.

Kuzey Amerikan tekelleri, Venezüela petrol üretiminin yüzde 74'ünü kotnrol etmektedirler; petrol işçileri, memleketin en iyi ücret alan işçilerinden olmakla birlikte, Birleşik Amerika'daki petrol işçilerinden beş kat düşük ücret almaktadırlar. Bolivya'da, Amerikan sermayesi, dış ticaret aracılığıyla, kalay üretimini kontrol etmektedir; öte yandan, başlıca petrol kaynaklarına ve demiryolu ağının tümüne el koymuş durumdadır. Ve Bolivya işçilerinin nasıl bir sefalet içinde yaşadıkları kimsenin meçhulü değildir

Guatemala'da, öteki merkezî Amerika memleketlerinde olduğu gibi, United Fruit Company, yüz binlerce hektarlık araziye sahiptir; demiryollarını, limanları, denizcilik şirketlerini ve bütün muz üretimini kontrolu altında tutar. Fakat bu memleketin emekçilerinin nasıl insanlık dışı hayat şartları içinde yaşadıklarını düşünebilmek çok zordur; Guatemala'da hayat Amerika'dakinden daha pahalıdır, oysa kişi başına gelir Amerika'dakinden 17 kat azdır.

Güney Amerika memleketlerinin ekonomisini karakterize eden şey, sanayide, tarımda, ticaretteki durgunluktur. Bu durgunluğu, Güney Amerika'nın gelişmiş» iki ülkesiyle ilgili istatistikler açıkça göstermektedir: Meksika'da yıllık gayri safi üretim, nüfus artışını güçlükle izliyen bir hızla artmaktadır, gene de kıt'adaki en yüksek üretim artışıdır; Arjantin'de, 1963'te, yüzde 5'e düşmüştür. (Nüfus artışı göz önünde bulundurulursa yüzde 6.6).

Sonuç, sürekli ve gitgide büyüyen bir işsizliktir. Bu işsizlik meselâ Meksika'da, bir kitle niteliği halini alır. Arjantin'de, nice yıllardan beri, işsizler çalışan nüfusun yüzde 8'ini teşkil etmektedirler. 1.400.000 kişilik faal nüfusunun 100.000'i tam işsiz 50.000'i kısmi işsiz olan Guatemala gibi memleketlerden söz açmıyoruz.

Güney Amerika'ya Amerikan *emperyalizminin saldırışı, gerici* diktaörlükler, çürümüş ve vatanseverliğe karşıt rejimler kurulması *şeklinde olmuştur. Bugün, bu an*tidemokratik politika Mann doktrininde ifadesini bulmuştur; bu *doktrin, hükûmet darbelerinin* ve gerici diktatörlüklerin desteklenmesini haklı göstermektedir.

Bunun açıklanması kolaydır. Küba devriminin zaferinden ve Güney Amerika'nın öteki memleketlerindeki *millî kurtuluş hareketleri*nin ilerleyişinden sonra bu memlektlerdeki Kuzey Amerikan yatı*rımları hissedilir şekilde azaldı;* bu yatırımlar, 1959'dan önce yılda 300 milyon dolara erişirken, 1963'te *64 milyon dolar düştü.*

Hiçbir şey sermaye kadar ürkek ve korkak değildir. Kuzey Amerikan yatırımcıları, kamulaştırmalara, grevlere ve başka «risk» lere karşı «garantiler» istemeğe başladılar. Sonuç, Güney Amerika memleketlerinin hemen hemen yarısında hükûmet darbeleri sivil özgürlüklerin ortadan kaldırılması, emekçilere karşı artan bir baskı oldu

Birleşik Amerika yönetici çevrelerinin Güney Amerika'ya mili*tarizmi yerleştirmeleri ve dünya*nın bu bölgesini stratejik iptidaî maddeler için bellibaşlı bir kaynak ve *Üçüncü Dünya Savaşı* için bir üs yapmak eğilimleri, yukardaki olaylara sıkı sıkıya bağlanır. *Kıtanın savunma meseleleri* sadece Birleşik Amerika'nın tekelindedir. Güney Amerika devletleri*nin kara, hava ve deniz kuvvetle*ri. Amerikalılararası Savunma Konseyi aracıyla Amerikan Savun*ma Bakanlığı tarafından donatıl*makta, eğitilmekte ve emir altında tutulmaktadır

Bu ülkeler, Kuzey Amerikan helikopterleri (Kolombiya'da olduğu gibi köylülerin toptan öldürülmesinde kullanmak için), napalm bombaları, işçilerin işgal ettiği fabrikaları ve sendika lokallerini kuşatmada kullanmak için özel havan topları, gösterileri dağıtmak için zırhlı arabalar ve Birleşik Amerika hava taşıtlarının inmesine elverişli iniş pistleri yapılmaktadır. Venezüela ve Kolombiya, Ekvator ve Brezilya Guatemala ve Paraguay, Honduras ve Dominik Cumhuriyeti halkları bugün militarizasyonun kanlı meyvalarını dermektedirler... Bir gün dünya savaşı halinde Kuzey Amerikan üssü *haline gelmiş olmanın* kıtamızı nasıl bir tehlikeye atacağını kestirmek zor değildir

*Amerikan hâkimiyeti kültür ala*nında ne getirdi? İşte birkaç rakam: Haiti'de nüfusun yüzde *89.5'u okuma yazma bilmez*: bu oran Guatemala'da yüzde 82: Bolivya'da 67.9: Honduras'ta yüzde *64.8'dir.*

Emperyalistler, Güney Amerikan kültürünü ayırdeden millî özellik*leri ortadan* kaldırmağa çalışmaktadırlar: halklarımızın kültüründe demokratik ve ilerici olan ne varsa yok etmek isterler Emperyalizmin üniversitelerimize edebiyat, sanat ve bilim okullarımıza nüfuzunun pek uğursuz sonuçları olmuştur. Birleşik Amerika'ya giden üniversitelilerin ve öğretim üyelerinin sayısı her yıl artmaktadır; bunların çağrılmalarının temel sebebi «Amerikan hayat tarzını» incelemektir Birleşik Amerika Haberler Merkezi ve Haber Alma Servisi, doğrudan doğruya veya dolaylı bir şekilde büyük basını, radyoyu, televizyonu ve yayınevlerini en modern propaganda metodlarını kullanrak kontrol altında tutarlar

Hayır Güney Amerika'nın emperyalizmden ve özellikle Kuzey Amerikan emperyalizminden bekliyeceği birşey yoktur Güney Amerika tarihi —150 yıl önce bağımsızlığına kavuşmuş ama bugün yabancı sermayenin köleleştirdiği, ekonomik bakımdan az gelişmiş ve sosyal bakımdan geri memleketlerin trajik tarihi—, yolların birbirini, kestiği yerde hangi yolu izliyeceklerini kendi kendilerine soran genç Afrika - Asya devletleri için bir derstir.

PHİLİPPE SOUPAULT NAZIM HİKMET'i Anlatıyor

Aşağıda okuyacağınız yazı, Nâzım Hikmet'in şiirlerinin Fransızca çevirilerini bir araya getiren ve bir kaç ay önce Fransa'da yayınlanan bir antolojiye ünlü Fransız şairi Philippe Soupault tarafından yazılan «önsöz» ün çevirisidir. Çağdaş dünya şiirine kaynaklık eden «Dadacılık» ve «Gerçeküstücülük» gibi akımlarda önemli bir rol oynamış olan ünlü şair Soupault'nun Nâzım,ın dünya şiirindeki yerini ve önemini açıklayan bu yazısının okurlarımızı ilgilendireceğini düşündük.

Nâzım Hikmet gerçek bir insan ve büyük bir şairdi. Kendisini tesadüfen tanıdım. Ama daha ilk anda, gözkamaştırıcı kişiliğini ne şeyle kabullendim. Başından geçen bir kaç olayı biliyor: karşılaştığı ve yenilgiye uğrattığı güç durumlardan bir kaçını öğrenmiş bulunuyordum. Nâzım, bir masal kahramanı haline gelmişti. Gözgöze geldiğinizde, karşınızda duran bu adamın, örnek bir alınyazısı taşıdığını anlıyordunuz. Uzun süre, korkunç bir şekilde acı çekmiş ama hiç bir zaman yenilmemişti. Kendisine karşı yapılması gereken ilk yerinde ve âdil hareket şiirlerini okumaktı. Nâzım'ın şiirlerinin hayranlık verici olduğunu bilmeyen yoktur. Bu şiirleri dinleyen ya da okuyan bir kimse, bu dinleme ya da okumadan önceki adam değildir artık. Çünkü Nâzım Hikmet, dehası ve sınırsız yakınlık duygusu sayesinde, şiirlerini dinleyen ya da okuyanların gönlünde cesaretinden, tecrübelerinden, samimiyetinden ve insanlığından doğan bir şaşkınlık ve hayranlık duygusu yaratıyordu. Nâzım sayesinde, şiir coşkunluk ve umut dile getiriyordu. Her şey bir imkân hattâ bir olabilirlik haline geliyordu.

Çağımızda, şairin rolü, Nâzım sayesinde sadece haklı bir şey haline gelmekle kalmadı, aynı zamanda yüceltildi de. Nâzımın şiir alanında deneyler yapmaktan çekinmediği besbellidir, ama ne yazık ki, çok ince bir dil olan Türkçenin çağdaşlarımızın bir çoğu tarafından bilinmemesi bunların açıklanmasını imkânsız kılmaktadır. Bununla birlikte, çeviri halinde bile, Nâzım'ın şiiri gözünü budaktan sakınmaz, yeni ve insanı şaşırtacak kadar çeşitli bir şiir olarak görünüyor bize. Çok sayıda ve değişik imajları, okuyanda anlamlı şaşkınlıklar doğuracak bir atılganlıkla yüklüdürler. Bu özellik, zaten gerçek şiirin taşıdığı güçlerden biridir.

Nâzımın şiir ve tiyatro eserlerini inceliyecek olanlar bu zenginliğin dökümünü yapıp tümünü ortaya koyabilirler. Ama böyle bir çalışma, uzun zaman ve şevkli çaba isteyen bir iştir. Onun çağdaşları olan bizlere, ancak bir kere daha hayran olmak ve şaşırmak kalıyor, şimdilik.

Bu ilham yüklü şair inanılmayacak ölçüde çok eser vermişti, çünkü söyleyecek çok sözü vardı. Okuma—yazma bilmeyen yurttaşları için yazıyordu Nâzım. Ama belki de buna rağmen, yazdıkları çağdaşı olan bütün iyiniyetli kimseleri etkileyebilmişti. Nâzımın evrensel bir şair olduğu söylenebilir. Pek az şairin dünya ölçüsünde bir okur kitlesi bulabildiğini ve şiirinin çok yüksek bir nitelik taşımasına rağmen Nâzımın kendini bir fildişi kuleye kapatmak istemediğini düşünürsek bu evrenselliğin önemini daha iyi anlamış oluruz. Nâzım, «kardeşlerim» dediği kimselerin hepsi tarafından anlaşılmak istemiş ve bu isteğini gerçekleştirmişti. Bütün şiirlerinde, (en kişisel duygularını dile getiren şiirlerinde bile) dostluğu yüceltiyordu. Nâzım daima dostlarına sesleniyordu; sayısız da dostu vardı. Yazmaya başladığından beri kardeşçe olmayı özlemişti, çünkü onun gözünde kardeşlik, Fransadaki anıtların cephesine yazılmış olan ya da yazılan gibi, işe yaramaz bir kelime değildi. Nâzımın ilk ve son şiiri kardeşlik şiirleriydi. Nâzım en kişisel duygu ve yaşantılarından duyduğu aşktan, seyehatlerinden, tecrübelerinden kardeşlerine yani insanlara söz açar; ama bunu yaparken onlara «kendi hayatını» açıklamak istemez; onların kendi hayatına katılmasını sağlamak ister sadece.

Nâzım Hikmet'in eseri, yüzyılımızın hikâyesidir. Elimizde biricik savunma silâhı olarak insana karşı beslediğimiz ve beslemek zorunda bulunduğumuz güvenden başka şeyin kalmadığı şu atom çağında yüreğimize çöken boğuntuyu, başka hiç bir şair Nâzım Hikmet gibi anlatamazdı. İnsana karşı duymak zorunda olduğumuz bu güveni bizden istiyor Nâzım Hikmet; hattâ bunu zorla kabul ettiriyor bize. Sınırsız acı çekmiş ama cesaretini hiç bir zaman kaybetmemiş bir kimse olan Nâzımın yazdığı şiirin umutla yüklü olduğunu görüyoruz. Nâzımın eserinin tümünü bir mesaj olarak kabul etmekten korkmamak gerekir.

Bununla birlikte, tanıklık etmek zorunda olduğunu bilen Nâzım'ın, kendilerini peygamber sanan bir takım şairler gibi gereksiz bir ciddiyete kapılmış olmadığını söyleyebiliriz. Bu üzerinde durulması gereken bir noktadır. Nâzım'da söylediğini yarı-yarıya anlamamızı gerektiren bir şakacılık vardır. Çünkü Nâzım her zaman sonuna kadar tabiî, tepeden tırnağa kadar kendisi olmuş ve böyle kalmasını bilmişti. Ne var ki, Nâzımın alaycılığı yıkıcı değildir. Onun alaycılığı umutsuzluğa sürüklemeyen ama güven veren güleç bir alaycılıktır.

Nâzım Hikmet, günün birinde acı çekmeden öldü. Tıpkı yaşadığı gibi basit bir şekilde ölüp gitti; ölümü bile umutlanmak imkânı veriyor bize. Çünkü Nâzım ölmüş değil. İçimizde yaşayan ve yeryüzü döndükçe yaşayacak olan şiirlerini okuyalım, onlara kulak verelim.

«ŞEYH BEDREDDİN DESTANI» ndan

**Yağmur çiseliyor,
korkarak
yavaş sesle
bir ihanet konuşması gibi.**

**Yağmur çiseliyor,
beyaz ve çıplak mürted ayaklarının
ıslak ve karanlık toprağın üstünde koşması gibi.**

**Yağmur çiseliyor,
Serez'in esnaf çarşısında,
bir bakırcı dükkânının karşısında
Bedreddinim bir ağaca asılı.**

**Yağmur çiseliyor,
Gecenin geç ve yıldızsız bir saatidir.
Ve yağmurdan ıslanan
Yapraksız bir dalda sallanan şeyhimin
çırılçıplak etidir.**

**Yağmur çiseliyor,
Serez çarşısı dilsiz,
Serez çarşısı kör.**

**Havada konuşmamanın, görmemenin kahrolası hüznü
Ve Serez çarşısı kapatmış elleriyle yüzünü.**

Yağmur çiseliyor.

Nâzım Hikmet

NAZIM HİKMET TEDİRGİNLİGİ

Fethi Naci

Tedirginlik yalnız gerici çevrelerde değil; kimi şairlerimizde, yazarlarımızda da bir Nâzım Hikmet tedirginliği var.

Bakıyorsunuz, bütün ömrü boyunca bir takım yabancı şairlerin uydusu olmaktan kurtulamamış bir şair, Nâzım Hikmet'in kendi kuşağının şiir anlayışına yöneldiğini, bu anlayıştan esinlendiğini kendilerinin Nâzım Hikmetten hiç etkilenmediklerini söyleyiveriyor. Oysa bu şairin de o kuşaktan olan öbür şairlerin de kendilerine özgü bir şiir anlayışları olmadığını, hazır bir anlayışı Türkiye'ye aktardıklarını, izinden gittikleri şairler değiştikçe, ya da izinden gidilecek yeni şairler keşfettikçe şiir anlayışlarının da değiştiğini hep biliyoruz. Değişik toplumların değişik aşrtlarının ürünlerini dilimizde çoğaltmaya kalkışmak, ister istemez, durmadan değişmeye zorluyor bu şairleri. Mekanik bir taklitçilik, şiirlerini kişisel ve toplumsal yaşamanın, giderek edebiyatın dışına itiyor. Ve sonunda okurların ilgi alanının dışına...

Böyle şairlerin kalkıp da Nâzım Hikmet'in kendilerinden esinlendiğini söylemeleri, gülünç bir kendini beğenmişlikten öteye gidemiyor. Söylense söylense Nâzım Hikmet'in de aynı batı kaynaklarını izlediği, bu kaynaklardan yararlandığı, esinlendiği söylenebilir.

Edebiyatta etkilenme olağan bir şey. Olağan olmaması gereken, küçük el çabukluğu numaraları!

Bakıyorsunuz, bir başkası, gerekçesiz bir küçümsemeyi bir takım övücü kılıklı sözlerle örtmeye çalışıyor. Nâzım Hikmet'in şiiri yalnız duyarlık, yalnız duygu şiiri; değişen beğeniler, değişen ölçüler karşısında ayakta duracağı şüpheli.. Nâzım Hikmet'in sürüp giden şiiri karşısında değişen beğenileri, değişen ölçüleri gerçekten açıklıyabilseler; bunu Nâzım Hikmet'in şiirleriyle karşılaştırarak gösterebilseler, bu anlayış karşısında bir diyeceğiniz olmaz. Bilinen bir şey: edebiyat alanı, her alandan daha çok açıktır değişik anlayışlara. Oysa açıkça görülen, bir an önce Nâzım Hikmet'i tartışma ve ilgi alanının dışına itmek, edebiyat dışı bir olay durumuna getirmek isteğidir. Bu istek öylesine gözleri karartmıştır ki buna güclerinin yetmiyeceğini düşünmezler bile! Ve siz bir kere daha tekrarlamak zorunda kalırsınız: az gelişmiş ülkelerin en koyu bireycileri çoğu zaman toplumcular arasından çıkar...

Bakıyorsunuz, bir başkası, kendilerini yakından tanıyanların iyi bildikleri bir takım karmaşık duyguların etkisiyle, anı adı altında savunu yayımlamaya başlıyor. Kendisi şık giyiniyormuş da, Nâzım şık giyinemiyormuş da, bunun için kendisine kızıyormuş da...

Bütün bunların karşısında elbette tepesi atanlar olacak; kimi zaman, haklı öfkelenmeler yersiz çıkışlara yol açacak; Nâzım Hikmet'in şiirini beğenmiyenleri toptan «Nâzım Hikmet'in Türkiye'deki sınıfsal düşmanları» olarak suçlamak yanılgısına düşenler bulunacak.

Bu tatsız gelişmeler, Nâzım Hikmet konusunda serinkanlı yazıları, değerlendirmeleri zorunlu kılıyor. Şiire, edebiyat dışı bir açıdan yaklaşanlar, çoğu azman, «Şiirse Nâzım'ın şiiri, gerisinin çekiver kuyruğunu!» yanlış anlayışını dillerine dolamakta, meselâ, hem Nâzım Hikmet'in şiirini, hem Turgut Uyar'ın şiirini sevmeyi bir türlü anlamamakta, Nâzım'ın her çok yazan şairde olduğu gibi bir takım şiirlerinin değersiz olduğunu kabul etmemekte, bunu söyleyenleri Nâzım'a da, şiire de, toplumculuğa da hayınlıkla suçlamaktadırlar.

Bu tutumun tepkisi, «yadsınanların yadsıması» oluyor. Siz misiniz «Şiirse Nâzım'ın şiiri, çekiver gerisinin kuyruğunu!» diyen, onlar da «Bırakın büyük şairliği, Nâzım vasat bir şair bile değildir!» deyiveriyorlar.

Ve dünyanın en geri kalmış on ülkesinden biri olan Türkiye, yirminci yüzyılda ilk defa dünya ölçüsünde bir şair çıkarmanın gururunu yaşarken, toplumcu görüşün savunucuları bunu bir millî gurur haline getirecekleri yerde, bakıyorsunuz, Nâzım Hikmet'e karşı çıkmakta gericilerle birleşiveriyorlar. Sanatçıların bireycilikleri, kişisel kaygıları, kendilerinden başkalarına katlanamamaları bildiğimiz bir şey. Bunun için onların üstlerine üstlerine gitmek, «Yalnız Nâzım var, siz boşuna didiniyorsunuz!» gibi yanlış yargılarla onları çileden çıkarmak yanlış bir tutum. Bu tutumu bir an önce bırakmak gerek.

Bu tutumu bırakmak, Nâzım Hikmet'in büyüklüğünü söylemeğe engel değil. Nâzım Hikmet'in büyüklüğünü açıklamak, şiirinin hayatla, insanla ilgisini göstermek, evrensel düşünceyi kendi öz şiiriyle nasıl kaynaştırdığını, başka bir deyişle, sosyalist özle millî biçimi nasıl birleştirdiğini belirtmek, herhalde heyecanlı övgülerden, yersiz saldırılardan çok daha yararlı olacak. Bunları yapabilmek, bugün hayatın epey dışına düşen şiirimizin de eleştirisini yapmak, Nâzım Hikmet'e karşı çıkanların sanat anlayışlarını gözden geçirmek imkânını sağlıyacaktır.

AYAK - BACAK FABRİKASI: Grev sahnesi.

Sanat Olayları

AST İstanbul'da

Ankara Sanat Tiyatrosu, Dormen Tiyatrosunda 3 ve 31 Mayıs günleri arasında Sermet Çağan'ın *Ayak Bacak Fabrikası ile Cahit A*tay'ın Sultan Gelin'ini halka sunacaklar

Bilindiği gibi Sermet Çağan'ın bu oyunu, adı belirlenmeyen fakat az gelişmiş ülke özelliği ile yakınımızda ya da uzağımızda pek çok ülkeye uygulanabilecek bir yaşamı *yansıtmaktadır. Çıkarcı to*prak ağaları, maddi ve manevi yönde aracı bir din kurumu, çaresiz, yeteneksiz yöneticiler ve nihayet yazarın kendi deyimi ile «kendi öz çıkarını» bilemeyen ya da bulamayan vatandaşlar... Üstelik küçük ve geri kalmış ülkelerin karşısına ellerindeki - horoz şekeri - ile heyulâ gibi dikilen büyük ülkeler, o büyük ülkelerin küçük kişileri*nin büyük hesapları*... AYAK BACAK FABRİKASI bütün bunların tarafsız bir potada karıştırıldığı, son yıllarda ülkemize varabilmiş ve pek geçerli olan EPİK TİYATRO anlayışından yararlanmadan or[illegible]maya getirilmiş bir örneğidir.

Oyunu, Güner Sümer sahneye koymuş, müziğini halk motiflerinden yararlanarak Ahmet Yürür düzenlemiştir. Dekorlar, Yücel Tanyeri'nin. 24 Mayısa kadar oynanacak oyunda, Erkan Yücel, Ayberk Çölok, Oben Güney, Güner Sümer, Ayton Sert, Tunca Yönder, Çetin Oner, Serap Tayfur, Aysan Sümercan, Şener Demir, Ertan Soysal, Aklan Ozver, Salih Kalyon, Oktay Sözbri, Savaş Dinçel, Ersan Gürses Kenan Beken rol almışlardır.

Ayak Bacak Fabrikası 1964 yılında Erlangen Uluslararası Kültür Şenliğinde dörcüncülük almıştır. Çağan'ın bu ilk oyunudur. Ayrıca üç radyo oyunu yazmıştır. İlk tiyatro *çalışmalarını Robert Kolej*de yapmış ve tiyatro çalışmalarına burada başlamıştır. 1953-55 yılları arasında Devlet Tiyatrosunda realizatör ve teknik direktör olarak çalıştı. Ulrich Damrau ile konservatuarda dekor ve kostüm tarihi dersleri verdi. Bazı amatör topluluklarda çalıştı. 1962'de Asaf Çiyiltepe'nin yönetimindeki Arena Tiyatorsunda Kayıp Mektup adlı *oyunun dekorlarını yaptı.* 1963-64 tiyatro döneminde Engin Cezzar - Gülriz Sürüri tiyatrosunda profesyonel oyuncu olarak *Othello* ve Midas'ın kulakları'nda oynamıştır. Uzun yıllar gazetecilik yapmış, Türkiye'yi ve Türkiye'nin sorunlarını iyi tanıyan bir gazetecidir.

SULTAN GELİN

AST, İstanbul'da ikinci eser olarak son yılların başarılı oyun yazarlarından Cahit Atay'ın Sultan Gelin'ini oynıyacak. Asaf Çiyiltepe'nin sahnelediği eserin, oyun kadar ilgi çeken müziğini Muam*mer Sun hazırlamıştır.* Müziğin yanı sıra halk oyunları dekor ve kostümleriyle renkli bir müzikli oyundur.

Sultan Gelin, köylülerimizin iç burkan acı dramını yansıtmakta ve özellikle köy kadınlarımızın insan dışı davranışlarla nasıl bir «[illegible]» haline getirildiğini anlatmaktadır. Atay, köy romancılığımıza paralel olarak köy oyunlarında başarı gösteren bir yazardır.

Aylarca afişte kalan Sultan Ge*lin'de; Ulkü Ongan, Oben Güney,* Elif Türkan Atamer, Serap Tayfur, Ayton Sert, Nermin Yücel, Aysan Sümercan, Erkal Yücel, Çetin Oner, Salih Kalyon, Ertan Soysal oynuyorlar.

SULTAN GELİN'de Ülkü Ongan - Oben Güney

CUMHURİYETTEN SONRA HİKAYE VE ROMAN

Samih Emre

Hazırlama yollarının kolaylığı ve satış-sürüm olanaklarından ötürü antoloji düzenlemenin keyfi, nice kişiye çekici bir fırsat gibi görünmüştür. Kim ne derse desin, hiç olmazsa bir antoloji düzenlemeye *yetkili* olmak *gibi bir* değeri onaylatmak dileği de vardır bu emekte. Çünkü, başında ister hazırlayan, ister düzenleyen, ister seçen ya da derleyen denmiş olsun, her antooiji, taşıdığı imzanın kişisel ölçüsüyle birlikte hazırlandığı zamanın ortak beğenisini de içinde taşır. Bu çıkmazın çeşitli yanlarını yoklayan öndeyisinde Sabahattin Batur, şöyle diyordu: «Kişi sadece kendi *beğenisini kullanarak bir güldeste yapabilir mi?* Yapar yapmasına, neden yapmasın? Ama bu güldeste yalnız onu hazırlayanın kişiliğini açıklamak bakımından bir önek taşır. Güldesteyi yapan, elinden geldiği kadar ortak bir ölçü, ortak bir açıdan bakmalı. Bilimsel bir deyimle söylenmek istenirse, nesnel bir ölçü ile, nesnel bir yöntemle, ortaklaşa bir beğeniye göre çalışmak seçmek gerekir. Nesnel ölçü ne ise onu kullanacaksınız nesnel yöntem ne ise onu uygulayacaksınız, hele ortaklaşa beğeniyi usunuzdan çıkarmıyacaksınız. *Şöyle bir dursanız da nedir bunlar diye kendi* kedinize sorsanız nasıl bir karşılık bulabilirsiniz?» (Yeni Şiirimiz, 5)

Verilmiş örneklerine bakıyorum da gene de hazır bir kolaylık buluyor, önemsiyemiyorum antolojileri. Once ilgilendiğiniz alanın - çok zaman şiirin - en beğendiğiniz örneklerini bir araya getirir, sonra sınırlayıcı bir başlık bularak işinizin ve seçiminizin özrünü de birlikte ortaya koyabilirsiniz. Böylece her zaman her yerde, sanatçıların kendi kitaplarına göre daha geniş bir istekle *aranan çok yanlı bir eser kazanmış olursunuz.* Ne var ki en çabuk eskiyen kitaplar da bunlardır. Antoloji hazırlayan, ya ortak beğeniye göre seçtiği ya da seçtiklerinde ortalama beğeninin düzeyinde farkında olmadan kaldığı için, kendi gününden ileride giden, bu niteliğiyle de azıcık yadırganan hiçbir antoloji görmedim şimdiye kadar. En inandırıcı örnek olarak Orhan Burian'ın derlediği «Kurtuluştan Sonrakiler» adlı eseri anabilirim. Yirmi yıl öncenin bu en mükemmel eseri, bu kadarcık bir zaman aşımında, ele alınmaz *bir eksikliği gösteriyor.* «*Çeyrek asırlık edebiya*tımızın en yüzümüzü ağartan kolu, muhakkak ki şiirimizdir» yargısına Orhan Burian'ı ulaştıran o kitaptaki örneklerin ne kadar geride kaldıklarını hatırlamak için, bir defacık gene alın elinize. Birçok gerçek gibi bunun da farkına varmış Ataç: «Benden size öğüt, neye özenirseniz özenin, güldeste yapmaya özenmeyin; yıllar geçer, yüzyıllar geçer, ondan başka ne yapmışsanız hepsi unutulur, sizden bu yeryüzünde bir o kalır, birinin eline geçti mi damgayı yersiniz; «amma zevk*siz adammış». Babamın bir İktitaf'ı vardır;* birinin hatırına gelecek diye ödüm kopuyor, ben bile dayanamıyorum, kızıyorum o kitaba» diyor. (Ararken, 12). *Galiba* antoloji düzenliyenlerin, bu işi yapmakta kendilerini haklı gören yetkileri, işte bu çabuk eskiyen ortak beğeniyi kendi ölçülerinde bulmak sanısından ileri geliyor. Bu anlamda antoloji hazırlamanın pek de övünülecek bir yanı kalmıyor demektir.

Yazımın başlığını «Alangu'nun antolojisi» diye koymamak dikkatim bundan. Edebiyat haya*tımızın günlük olaylarını dikkatle izlemekle bir*likte edebiyatımızın geçmişine de aynı titizlikle uzanan bir araştırıcı olarak tanıdığım Tahir Alangu, «*CUMHURİYETTEN SONRA HİKAYE VE* ROMAN» adlı eserine antoloji kelimesini tamamlayıcı bir öge olarak eklemiş kanısındayım. Çünkü kitap, adının ana başlığının bildirdiği konuda, etraflı ve olgun bir inceleme eseridir; ilk eserlerini aşağı yukarı kırk yıl önce vermiş olan «yol açıcılar» dan başlıyarak 29 Türk yazarının 1950 ye kadar yazı hayatlarındaki gelişmeyi gerekli dö*nüm noktalariyle belirtirken, yazarların* kişiliklerinin ve sanat anlayışlarının en karakteristik örneklerini de belge olarak yanında taşımaktadır. *Bu bakımdan, Alangu'nun eserinin, seçtiği* örneklerdeki beğeni ölçüsünün değişmesiyle çabuk eskiyecek bir derleme olmadığına, tersine zaman geçtikçe faydası çoğalacak, aranıp bulunacak, her zaman el altında bulundurulacak gerekli bir kaynak kitap olduğuna inanıyorum.

CUMHURİYETTEN SONRA HİKAYE VE ROMAN (3 cilt, 1919 - 1930, 1930 - 1940, 1940 - 1950, *317+440+420 sayfa.* İstanbul 1965, İstanbul Matbaası - Asaf Ertekin yayını, 10+15+15 lira) birkaç bakımdan örneği olmayan bir eserdir. Once en yakın geçmişi bile çabucak unutmaya hattâ inkâr etmeye eğilimli davranışlarımızın zıddına, yerinde bir haktanırlıkla bir edebiyat türünün tam oluşumunu bir sorun olarak ele alıp inceleme emeğini getirdiği için. İkincisi, harf devriminden bu yana geçen kırk yılda dün denecek kadar yakın günleri bilemez durumuna düşmüş kuşaklara, hattâ sanatçılara, dikkatli bir araştırıcının güvenli *bakışını ve yargılarını tanıttığı için.* Üçün-

Tahir Alangu

cüsü, yayın hayatımızın kısır olanaklariyle sadece bir iki bin basılabilmiş ve şimdi tükenmiş, aransa bulunmaz nice eserin inanılır örçülerde iyi örneklerini verdiği için. Dördüncüsü, kapkaç seçimler, ayaküstü ölçülerle düzenlenmiş yanlış ve eksik antoloji cücelerinin yanında sağlam bilgileri, bibliyografya tamamlığı, doğru yorumları, sabırlı ve emekli araştırmasiyle etraflı ve olgun, iyi seçilmiş, güzel bir tahlille çok da iyi ve titizce basılmış büyük bir eser biçiminde ortaya çıktığı için. Bu haliyle Alangu'nun kitabı, her şeyden önce imrenilecek bir güzelliktedir. İyi bir kapak, dikkatli bir düzeltme ve dizgi, kullanışlı bir karton kutucuk içinde hem kitaplıklar için bir baş*vurma kitabı, hem uzun ömürlü bir başucu yol*daşı, hem bir güzel dostluk hediyesi.

Tahir Alangu, batılı hikâyeciliğimizin başladı*ğı 1870* yıllarından Omer Seyfettin'e kadar uzanan ilk dönemin araştırmasını yapmaktadır; biliyorum. Eserinin asıl ilk cildini verecek olan o çalışmanın içinde bütün Tanzimat, Servetifünun ve yirminci yüzyılın ilk yirmi yılında yazmaya başlamış kişiler bulunacak. Bu bakımdan H. E. Adıvar, A. H. Müftüoğlu, Aka Gündüz, R. N. Güntekin, H. R. Gürpınar, Y. K. Karaosmanoğlu, R. H. Karay, *Peyami Safa, Ercüment Ekrem.* H. Z. Uşaklıgil, Mehmet Rauf... nerede demiyeceğiz. Ama Mahmut Yesari ve Abdülhak Sinasi Hisar gibi birkaç zorunlu *imzayı hangi kitapta* inceliyeceğini merak ederim. Bir de 1950 den sonraki, yani hemen hemen bugünküler var. İşte o cildin gecikeceğini tahmin etmek kâhinlik değil. Çünkü Tahir Alangu'nun yöntemi; eleştirmeden çok incelemeye, tek eserin öznel izlenimlerini yansıtan deneme tipi öznel etki yazılarından çok bir eserler bütünlüğünü topluca değerlendiren edebiyat tarihçisinin objektif *tutumuna yatkın bir yoldur.* Eserini her şeyden önce «faydalı ve gerekli kitap» yapan nitelik, özellikle bu yanından geliyor.

Gerçekçilik yolunda ilk eserlerinin yayımına göre sıralanan bu yirmi dokuz yazarın önce hikâyecilik yanları belirtilmiş, romana geçmiş olanların bu yeni aşamaları da eserlerinin toplu temalarına göre kitap özetleri ve toplam yorumlariyle değerlendirilmiştir. Her yazarın hayatı, edebi hayatı, eserleri, eserleri üzerinde düşünceler bölümleri, Alangu'nun verdiği değer ölçüsünde kısa ya da uzun tutulmuş, sekiz sayfayla elli sayfa arasında değişen açıklamalara girişilmiştir. Bence kitabın iki eksiği burada ortaya çıkıyor. Biri bu kadar dikkatli ve emekli bir eserde yazarların kendi eserlerinden başka hiçbir kaynak yazının ya da eserin gösterilmemiş olma eksiği. Oysa Tahir Alangu'nun üstünde çalıştığı her konuda önce sağlam bir kaynaklar listesine, iyi bir bibliyografyaya sahip olduğunu biliyorum. Bunları anmaktan niçin kaçınmış olsun? İkincisi, «Eserleri üzerinde düşünceler» bölümünün düzeninde alabildiğine özgür ve rahat bir anlatım düzeninin tutturulmuş olmasıdır. Alangu, bazan birkaç sayfa süren paragraflarında, konudan konuya geçtiği satırbaşısız sürekli açıklamalarında; virgüllü, noktalı virgüllü çok uzun bileşik ve sıra cümlelerinde, okuyucu dikkatine pek fazla güvenmiş olmasa. Nihayet bu bölüm; bazı yargılar, yorumlar, karşılaştırmalar ve özet yorumlar bölümüdür. Ana noktalarına göre kısaltılıp maddeler halinde sıralanması da, daha yoğun bir özet biçiminde derlenip toplanması da mümkün olabilirdi. Buna da Alangu'nun sanatçı kişiliği engel oluyor. Birçok sayfada sözünü ettiği yazarın kişiliğini belirtirken kendi kişisel özellikleri ve yorum güzellikleri öne çıkıyor. *Kendi hesabıma biraz* [illegible] birlikte örneğin Kemal Tahir, Sait Faik bölümlerini zevkle ve sürüklenerek okuduğumu, bundan da özel bir tad aldığımı içtenlikle söyleyebilirim.

Uzun ve sabırlı çalışmasının ürününden çok faydalanan bir okuyucu olarak Tahir Alangu'ya teşekkür eder, imrenilecek kitabını kutlayarak **salık veririm.**

PETROL İÇİN GİZLİ SAVAŞ

Antoin Zischka

Türkiye, Yirminci Yüzyılın başından beri petrol savaşlarının içinde bulunmaktadır. Hâlen vatandaşımız diye göklere çıkardığımız Gülbenkyanlar, korkunç entrikalar ve zorbalıklarla Türk petrolünü İngilizlere satmışlardır. Dâvâ, petrolü kaptırmakla bitmemiştir. Yabancı petrol sirketleri bugün de yeni petrol kaynaklarımıza sahip çıkmamızı önlemek ve Türk pazarını elde tutmak için çeşitli oyunlara girişmişlerdir. Bunların sattıkları petrolün fiyatını, dünya fiyatları seviyesine indirebilmeyi dahi başarmış değiliz. Karşımızda, Cumhurbaşkanları satın alan, onlara kafa tutmaya kalkışan, rejimleri deviren dev tekeller vardır. Bu dev tekelleri iyi tanımalıyız. Aşağıdaki yazı, kimlerle savaşıldığını açık seçik göstermektedir.

Petrolcülerin Cumhurbaşkanı

Standard Oil gibi Clavland'da doğmuş olan Harding, Amerikan Cumhurbaşkanlığına Rockfeller'in parasiyle seçilmişti. Cumhuriyetçilerin masraflarını her zaman bu petrol kralı karşılardı. 1920 tarihinden sonra Harding Standard'ın elinde körükörüne bir âlet hizmetini görüyordu. Birleşik Amerika Devletleri Hükûmeti hiçbir zaman petrolcülerin eline bu kadar tam surette geçmemişti. Harding Dışişleri Bakanlığına Standard Oil'in direktörlerinden birini, M. Hughes'i getirmişti. O zadan itibaren Amerikan diplomasisi Rockfeller'in menfaatlerini gözetmeye çalışan özel bir teşkilât haline geldi.

Maamafih Harding böyle bir kukla rolü oynamaktan usanıyordu. Kendisinden istenilen şeyler gittikçe daha tehlikeli oluyordu. Harding korkmağa başlamıştı.

1923 yılı yazı başında Harding Standard Oil efendilerine karşı isyan etmeğe hazırdı. Fakat vakit geçmişti. Aralarında birçok cesetler vardı.

Bir gün Cumhurbaşkanı Harding başkentten kayboldu. Kimse işin tafsilâtını bilmiyordu. Yalnız Amerika'nın tâ uzak kuzey taraflarında dinlenmek üzere Vaşington'u birdenbire terkettiği söyleniyor.

Birkaç gün sonra Vancuver'den gelen *bir telgraf Cumhurbaşkanı Harding'in* ansızın öldüğü haberini getirerek herkesi hayretler içinde bıraktı. Bazıları zehirli bir böcek soktuğu için ölmüş diyorlardı. Bugün bile hâlâ bazı kimseler kendi karısı tarafından zehirlenmiş olduğunu söylüyorlar. Resmî söylenti gıdadan zehirlenmek suretiyle vefat etmiş olduğunu bize temin eder.

Herhalde, rezalet bir ceset altında gömüldü.

Amerika, Harding'i meydana çıkaran, âdeta yaratan adamın Senato'dan Daugherty olduğunu unuttu. Petrolcüler ne isterse hepsini Harding'in imzaladığını unuttu. Cumhurbaşkanının rezilâne sefahetlerini, cinayetlerini de unuttu. Ve bilhassa bütün bu cinayetleri işlemeye Cumhurbaşkanını kimlerin sevk ve teşvik etmekte olduğunu unuttu.

Hayır, ihtiyar Rockfeller ihtimal ki bütün bunlardan hiç haberdar değildir. Bu da ya «işi» ondan başkaları becermiş olmasından, ya hakikaten «her şeyi unutmuş» bulunmasından ileri geliyor.

Standard Oil'in tarihi mi? Bunu şimdi dünyanın hâkimi mevkiine yükselen o eski küçücük bakkal John D. Rockfeller'in binlerce kuruşlarında, ağzının derin kıvrımında, soğuk ve derinliklerine inilmez gözlerinde okumak lâzımdır.

Bir de Deterding'in dosyalarında...

Cumhurbaşkanı Harding'in garip ve esrarlı ölümü petrolcülerin itaatli hizmetkârlarını bekleyen âkıbete gayet iyi misal teşkil ettiği gibi petrol harbinin diğer meşhur bir *kurbanının aynı derecede fe*ci olan âkıbeti de büyük Amerikan tröstlerinin emellerine açıktan açığa muhalefet cür'etini göstermiş olanların başına gelebilecek şeyi bize pekâlâ anlatır. İspanya diktatörü Primo de Rivera'dan bahsetmek istiyorum.

Petrolcülerin İspanya savaşı

1927'de Primo de Rivera İspanyanın her şeye kadir diktatörü idi. Komünizmi ezmişti, demir bir el ile hükûmeti idare ediyordu. Halka kendisini sevdirmeye muvaffak olmuştu. İspanya maliyesi gayet yolunda idi, peseta beş Fransız frangından fazla kıymette idi. Her gün İspanya limanlarından yüzlerce gemi kalkarak İngiltere ve Amerika'ya yemiş, şarap, turfanda mahsuller ve zeytinyağı götürüyorlardı. Deterding'in ve Standard'ın bazı sarnıçlı gemileri de İspanya'ya petrol getiriyorlardı.

Primo de Rivera memleketin mahsullerini yabancılara satmak istiyordu. Fakat bütün bu kârların dönüp dolaşıp petrolcülerin *kesesine girmelerine göz yumabilir* miydi? İstatistikler petrolcülerin İspanyada büyük servetler kazandıklarını isbat ediyordu. Neden bir petrol inhisarı tesis ederek bu kazancı ele geçirmemeliydi?

O zaman Fransa'da müzakere olan bir petrol inhisarı projesinin metni kopye edildi, bir petrol inhisarı kondu. Bu inhisarı işletmek bir şirkete havale edildi. Şirketin hisse senetlerinin % 30 u İspanya hükûmetinin elindeydi. Bundan başka, % 10 bir temettü hissesi dağıtıldıktan sonra, fazla kârın onda biri gene İspanya Devletine veriliyordu. Primo de Rivera Deterding ile Standard Oil'in tesislerini müsadere etti. İspanya da tasfiye edilmiş, bütün petrolleri eline geçirdi. Bunların bedelini ödemeğe 75 milyon peseta yetişirdi. Tabii, Deterding ve Standard bir defa daha birleştiler. İspanyol piyasasını ellerinden kaçırmamaya çalıştılar. Müteakip aylarda her tarafta petrol fiyatı düştü. Bunlardan yalnız İspanya müstesna idi. Çünkü inhisar idaresinin elinde fi*yatlar en yüksek iken satın alınmış* gayet çok miktarda petrol vardı. Ellerinden malları alınmış olan İngiliz ve Amerikan petrolcülerinden yeni petrol satın almak bahis mevzuu değildi. Dünyanın her tarafında petrol fiyatı düşerken İspanya'da fiyat fazlalığı % 20 ye çıktı. Bu hal İspanyol kavminin hoşuna gidemezdi. Primo de Rivera İspanyollara inhisarın petrol fiyatlarında düşüklük temin edeceğini müjdelemişti.

Bir gün geldi ki inhisar idaresinin elinde hiç petrol kalmadı. İspanyol hükûmeti aleyhinde müthiş bir dâva açmış olan, müsadere edilen tesisata mukabil kendilerine verdikleri 75 milyon ile iktifa etmiyerek 300 milyon isteyen Deterding ile Standard İspanya diktatörüne petrol satmıyorlardı. Çünkü bütün sarnıçlı vapur*lara ve bütün* petrol çıkaran memleketlere onlar hâkimdiler.

Stok mal bitince, İspanyollar nerede bulurlarsa oradan petrol almaya mecbur kaldılar.

Sovyetlere başvurdular. Halbuki daha bir gün evvel Primo de Rivera onların medeni dünya için öldürücü bir düşman olduklarını söylemişti. İspanyollara artık hiç petrol satmamayı düşünmüş olan Deterding biliyordu ki, Primo de Rivera'yı en can düşmanlarından petrol satın almaya mecbur bırakmak diktatörlüğün sonu demek olacaktı. Petrolcülerin emellerine karşı koymak cüretini göstermiş olan adamın nüfuz ve itibarı bu yüzden bitecekti.

Sovyetler İspanyolların paralarını alıyorlar ve onlara dünyanın en fena petrollerini yolluyorlardı. Çünkü ne gönderseler İspanyolların almağa mecbur olduklarını biliyorlardı. İspanyol İnhisar idaresi tarafından satılan petrol cinsi gittikçe berbatlaşıyordu.

Bu yüksek manevraları ile birlikte Deterding İspanyol gıda mahsulleri aleyhinde basında bir harp açtırmıştı. İngiltere kendi dominyonlarında yetişen yemişleri satın almağa başladı. İspanyol meyvaları ve turfanda mahsulleri limanlarda çürüdüler.

Standard da elindeki siyasî nüfuzu kullanmaktan geri durmuyordu. Birdenbire, Amerika gümrük memurları şarap, yemiş, zerzevat ve zeytinyağı dolu İspanyol vapurlarını hamulelerini boşaltmaktan menettiler. *İspanyol ihracatının bulaşık* olduğu anlaşılmıştı. Onlar sıhhate muzır şeylerdi!

Herhalde, itiraf etmek lâzımdır ki İngiliz propagandası ile Amerika gümrüklerindeki şu usulün petrolcular tarafından Primo de Rivera'nın inhisarı aleyhinde açılan harp ile aynı zamana tesadüf etmesi gayet garirtir.

İspanyol diktatörü nüfuz ve itibarını kaybediyordu, memleket ticarî ziyanlara uğruyordu. Reisi genç Rockefeller'in kayın babası olan Chase Bank'ın ve Royal Dutch ile dost olan sair bankaların da tesiri ile peseta 4 franktan 3 franga, 2.50 franga düştü.

Primo de Rivera yıkıldı...

*Bir hükûmet darbesi tasavvurları Deter*ding'in elinde bir kukla olan bir adam nezdinde pek iyi karşılandılar. Çünkü işin içinde para oynuyordu..

Sonra, yeni İspanyol Cumhuriyeti kaçan kralın götürdüğü tahvillerin listesini yayınladığı zaman, içlerinde büyük petrol şirketlerinin birçok tahvilleri de bulunduğu meydana çıktı. Tesadüf!. Fakat pek garip değil mi?.!

Primo de Rivera kendisine mahsus kaynakları bulunmayan (hoş, bulunsa da iş pek değişmez ya!) bir devletin petrolcülere karşı isyan etmemesi lâzım geleceğini anladı ise de biraz geç kalmıştı. Bu hatasını pek pahalı ödedi.

Primo de Rivera haşmetli Petrol Hazretlerinin karşısında boyun eğdi. Birdenbire Paris'te öldü.

Petrol muharebesinde başka bir meşhur ölü daha.

— FORUM'dan —